

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra nederlandistiky

Studijní rok 2007/2008

**De songthematiek in de Nederlandse
en Tsjechische liedjes vanaf de jaren
tachtig tot het heden**

**Magisterská diplomová práce V. ročníku
oboru
Nizozemská filologie**

**The themes in Dutch and Czech songs over the last twenty-five
years**

Denisa Földešiová

Vedoucí práce: Drs. Bas Hamers

Olomouc 2008

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem v ní uvedla předeepsaným způsobem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci, dne _____ 2008

.....

Podpis

Ik verklaar, dat ik deze Master scriptie aan het thema De thematiek in de Nederlandse en Tsjechische liedjes vanaf de jaren tachtig tot het heden zelfstandig en alleen met gebruik van de genoemde literatuur en de andere bronnen en onder begeleiding van Drs. Bas Hamers heb geschreven.

Olomouc, _____ 2008

.....

Handtekening

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit své poděkování vedoucímu a konzultantovi této diplomové práce Drs. Basu Hamersovi za jeho cenné návrhy a připomínky a za jeho odborné vedení.

Ik dank mijn begeleider Drs. Bas Hamers voor zijn vakbegeleiding, adviezen en waardevolle opmerkingen bij de verwerking van mijn Master scriptie.

INHOUD

INLEIDING	1
1. HET VERHAAL VAN DE MUZIEKGESCHIEDENIS	3
1.1. DE MUZIEKGESCHIEDENIS TOT HET EIND VAN DE NEGENTIENDE EEUW	3
1.2. DE MUZIEKGESCHIEDENIS IN DE TWINTIGSTE EEUW	6
1.2.1. <i>De indeling van de populaire muziek</i>	6
1.2.2. <i>De situatie van de populaire muziek in Nederland en Tsjechië vanaf de jaren tachtig tot het heden</i>	10
2. ÉÉN LAND – ÉÉN GESCHIEDENIS – VARIATIE VAN SONGTHEMATIEK	15
2.1. EEN KORT OVERZICHT VAN DE NEDERLANDSE EN TSJECHISCHE GESCHIEDENIS IN DE TWEEDE HELFT VAN DE TWINTIGSTE EEUW	16
2.2. DE THEMA'S IN DE SONGTEKSTEN VAN DE NEDERLANDSE RAPPERS EN HIP HOPPERS INGEDEELD OP BASIS VAN DE RECENTE MAATSCHAPPELIJKE PROBLEMEN EN OP BASIS VAN DE GEBEURTENISSEN EN PERSONEN UIT DE NEDERLANDSE GESCHIEDENIS	20
2.2.1. <i>Thematiek 1: De reactie op de recente maatschappelijke problemen in de liedjes van de rap en hip hop artiesten</i>	20
2.2.2. <i>Thematiek 2: De thema's in de songteksten van de rap en hip hop artiesten die een internationale impact hebben</i>	36
2.2.3. <i>Thematiek 3: De thema's van feest en geschiedenis in de Nederlandse liedjes van de rappers en hip hoppers</i>	39
3. DE THEMATIEK IN DE SONGTEKSTEN VAN DE NEDERLANDSE STREEKTAALMUSICI – HET LANDSCHAP EN HET LEVEN OP HET PLATTENLAND IN HET NOORDEN EN HET FEEST IN HET ZUIDEN	44
4. DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DE NEDERLANDSTALIGE POPARTIESTEN (NEDERPOP)	49
4.1. THEMATIEK 1: DE LOOP VAN HET LEVEN, LIEFDE EN HET VERDRIET	49
4.2. THEMATIEK 2: HET ALLE DAAGS WAT DE SONGTEKSTEN BETREFT MAAR VERNIEUWEND WAT DE MUZIEK BETREFT	52
4.3. THEMATIEK 3: HET PROTEST EN KRITIEK OP DE MAATSCHAPPIJ (DE MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID) IN DE NEDERLANDSTALIGE LIEDEREN IN DE JAREN TACHTIG	54
5. DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DE NEDERLANDSTALIGE (PUNK) ROCKBANDS – KRITIEK OP DE MAATSCHAPPIJ	57
6. DE THEMATIEK IN DE SONGTEKSTEN VAN DE UNDERGOUND ARTIESTEN IN TSJECHIË TIJDENS DE NORMALISATIEPERIODE	60

7. DE ROL VAN DE VOLKMUSICI IN DE UNDEGROUND BEWEGING TIJDENS HET COMMUNISME IN TSJECHO-SLOWAKIJE (JAROSLAV NOHAVICA, KAREL KRYL EN JAROSLAV HUTKA)	66
7.1. KAREL KRYL	66
7.1.1. <i>De thematiek van bezetting</i>	68
7.1.2. <i>De geestelijke thematiek</i>	69
7.1.3. <i>De historische thematiek</i>	70
7.1.4. <i>De satire, pamfletten en het groteske</i>	71
7.1.5. <i>Zelfreactie</i>	71
7.2. JAROMÍR NOHAVICA	71
7.3. JAROSLAV HUTKA	73
8. DE SONGTHEMATIEK IN DE HEDENDAAGSE MUZIEK IN TSJECHIË	75
8.1. THEMATIEK 1: DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DANIEL LANDA – HET BELANG VAN DE GESCHIEDENIS EN DE STAAT VAN DE MAATSCHAPPIJ	76
8.2. THE TEMATIEK 2: PETR HAPKA EN MICHAL HORÁČEK (TEKSTSCHRIJVERSDUO) – DE THEMATIEK VAN DE INTIEME BIECHTEN VAN EEN MAN	79
8.3. THEMATIEK 3: HET VOLKSLIED VANDAAG DE DAG (DE VOLKSGROEP ČECHOMOR) – DE THEMA’S UIT HET VOLKSLEVEN	81
9. DE GEZAMENLIJKE EN AFWIJKENDE ELEMENTEN WAT DE SONGTHEMATIEK BETREFT IN DE TSJECHISCHE EN NEDERLANDSE LIEDEREN VANAF DE JAREN TACHTIG TOT HET HEDEN	83
10. CONCLUSIE	88
SAMENVATTIG	90
SHRNUTÍ	92
THE SUMMARY	93
ANOTACE	94
BIBLIOGRAFIE	96
BIJLAGEN	100

INLEIDING

Deze scriptie is ontstaan uit mijn interesse voor populaire muziek van alle soorten, vooral uit mijn interesse voor de muziek die vanaf de jaren tachtig van de twintigste eeuw tot het heden werd gemaakt en gespeeld. In deze scriptie wil ik mijn aandacht concentreren op de populaire muziek die in Nederland en Tsjechië in de laatste vijftwintig jaar is ontstaan. Ik wil vooral mijn aandacht richten op de meest recente ontwikkelingen in de populaire muziek en dan vooral op de thema's die in de songteksten worden gerepresenteerd en gemeld. Ik wil ook aandacht besteden aan de populariteit van de hedendaagse muziek onder de jonge generatie in Nederland en Tsjechië en aan de situatie op de Tsjechische en Nederlandse muziekmarkt wat de muziektrends betreft.

Ten eerste wil ik een korte samenvatting van verschillende muzieksoorten geven, omdat er steeds meer nieuwe soorten binnen de populaire muziek verschijnen. Ik ga vooral over pop, rap, hiphop, jazz en techno schrijven, omdat deze soorten muziek het meest populair onder de jongeren zijn. Ik ga ook schrijven over de speciale soorten die alleen voor Nederland of Tsjechië typerend zijn, zoals de Nederpop in Nederland. De geschiedenis van de muziek is ook van belang hier en daarom wil ik ook een paar alinea's aan de muziekgeschiedenis in beide landen wijden.

Ik wil niet alleen over de muziek zelf schrijven, maar ik wil de muziek in een bredere context zetten, want het is belangrijk om de gehele muzieksituatie in Tsjechië en Nederland tegen de historische achtergrond van de twintigste eeuw te zetten. Er bestaan veel factoren die de muziekscène hebben beïnvloed. Dit zijn onder andere de politieke, sociale, maatschappelijke en milieusituatie, niet alleen in de landen waarover ik ga schrijven, maar ook in andere landen. De staat van de maatschappij geeft een signaal aan de toon van de muziek in alle landen. Als de situatie heel onrustig is, dan worden ook de teksten en melodie van de muziek rusteloos. Uit dit feit kunnen wij de moed van het volk en de gehele maatschappij deduceren. En dat geeft ons een beeld van de samenleving, in dit geval een beeld van de Nederlandse en Tsjechische samenleving.

Hoewel Nederland en Tsjechië niet zo veel gemeenschappelijk hebben omdat de historische ontwikkelingen in deze twee landen meestal verschillen (natuurlijk zijn er perioden wanneer deze twee landen samenwerken en hebben gewerkt), zijn er wel gezamenlijke elementen en thema's wat muziek betreft. Maar ook veel verschillen kunnen wij erin vinden. Dat en meer ga ik ook in mijn scriptie bespreken.

Ik ga ook dieper in op de songteksten van de hedendaagse bands om de typerende thema's en sfeer van de liedjes in beide landen te vinden en deze typerende elementen met elkaar te vergelijken. Daaruit ga ik ten slotte mijn conclusie trekken over de verschillen en gezamenlijke elementen in de muziek van beide landen.

1. HET VERHAAL VAN DE MUZIEKGESCHIEDENIS

Muziek is een belangrijk onderdeel van ons leven. Het leven zonder muziek kunnen veel mensen zich niet voorstellen, want iedereen komt elke dag in contact met muziek in de vorm van verschillende radio- en televisiezenders, reclamejingles, in de winkels waar achtergrondmuziek wordt gedraaid, in theaters, op straat en soms ook op live concerten van bands, zangers en zangeressen. Of wij willen of niet, wij worden altijd met muziek geconfronteerd. Voor iemand kan muziek irritant zijn, voor iemand anders aangenaam, maar meestal is muziek voor iedereen een manier om uit te rusten en om zich te ontspannen.

Muziek heeft verschillende functies. Men kan er gewoon naar luisteren, zelf of met andere mensen, of erop bewegen, men kan tekeningen of schilderijen onder de invloed van muziek maken. Als men gewoon door muziek beïnvloedt wordt, spreekt men van de passieve rol van muziek.¹ Het tegenovergestelde, de actieve rol² van muziek, betekent dat men zelf muziek componeert of produceert. Daarmee zendt men zelf impulsen aan de mensen en laat men zijn emoties en gevoelens spreken. Muziek kan ook een educatieve functie hebben, omdat veel mensen al in hun jeugd leren om een instrument te spelen of ze leren om te zingen. Vanwege al die bovengenoemde functies heeft muziek zijn plaats in de samenleving in alle perioden van de geschiedenis.

1.1. DE MUZIEKGESCHIEDENIS TOT HET EIND VAN DE NEGENTIENDE EEUW

De geschiedenis van muziek begint al in de prehistorische tijden met het ontstaan van de mensheid. De eerste muziek bestond uit natuurlijke geluiden. Deze geluiden imiteerden de geluiden van vogels en andere dieren. Wij noemen deze muziek de *primitieve muziek*. De muziek uit Europa draagt meestal de naam van *primitieve muziek*, hoewel wij over de

¹ www.leerkracht.nl/show?id=18425 (14 oktober 2007)

² www.leerkracht.nl/show?id=18425 (14 oktober 2007)

muziek van de Indiaanse cultuur in de Verenigde Staten ook als over *primitieve muziek* kunnen praten.

De *prehistorische muziek* eindigt met het ontstaan van de eerste geschreven teksten en liedjes die tot vierduizend jaar voor Christus dateren. Dan begint de *antieke etappe* van muziek. De oude Grieken gebruiken vooral fluiten en gitaren om muziek te produceren. Soms wordt de antieke muziek ook *oude muziek* genoemd. Maar meestal begint de periode van de *oude muziek* met de val van het Romeinse Rijk in 476 A.D. en eindigt met de *Barok muziek* van de achttiende eeuw. Tijdens deze lange periode verschijnen er veel soorten en genres muziek die vooral in de Middeleeuwen door de katholieke kerk beïnvloedt werden, omdat de katholieke kerk in die tijd een grote rol in het leven van het volk speelde. Niet zo veel *niet-kerkelijke muziek* van die tijd werd bewaard vanwege de oppressie van de katholieke kerk. Maar de *volksmuziek* heeft wel zijn oorsprong in de tijd van de Middeleeuwen. Niet zo veel liedjes van het jaar 800 A.D. zijn bewaard gebleven. In de negende eeuw ontstond wel de *polifonische muziek* die bestaat uit zang en orgelmuziek. Er zijn veel polifonische scholen ontstaan in die tijd. In de dertiende eeuw komen de tijden van de *troubadours* die vooral over de liefde en ridderschap zongen. De vormen die meestal gebruikt werden waren de ballade³ en het rondeel⁴. De Renaissance periode begint verrassend genoeg niet in Italië, maar in het noorden van Europa in België, Nederland en in het noorden van Frankrijk. De stijl van de Bourgondiërs begon met het ontstaan van de Frans-Vlaamse school. De school reageerde op de muziekstijl in de veertiende eeuw die vol bondige motieven zat. In de vijftiende eeuw emigreren de componisten van de Lage Landen naar Italië om er voor de aristocraten of de paus te gaan werken. Ze hebben hun eigen stijl die vol gewone en simpele elementen zat naar Italië

³ Een ballade is een gedicht waarvan de vorm in de Middeleeuwen is ontstaan. Het kent een aantal strofen, die elk worden afgesloten met een refrein of stok. De ballade lijkt hierin op het referein.

⁴ Een dichtvorm waarin hele regels herhaald worden. Gewoonlijk telt het rondeel acht regels en dan zijn de regels 1, 4 en 7 aan elkaar gelijk en de regels 2 en 8. Als een rondeel bestaat uit twaalf of dertien regels wordt het rondeau genoemd. Dan zijn meestal de regels 1, 7 en 12 of 13 dezelfde en 2 en 8.

meegenomen. De uitvinding van de boekdrukkunst droeg bij tot de golf en het verspreiden van de Frans-Vlaamse stijl naar de andere delen van Europa. Deze stijl werd de internationale muziekstijl van Europa. Na de zestiende eeuw verschenen de Barok fuga vormen. De ontwikkeling van de instrumentale en orkestmuziek nam vooral toe in Italië. De enige afwijkende muziekstroming was de muziek van Florentine Camerata⁵. Deze groep was erg ontevreden met de toenmalige situatie van de muziek en bracht nog een keer de antieke muziek tot leven. Rond het jaar 1600 verscheen ook het genre van opera. De Barok era begint met het ontstaan van de opera. De instrumentale muziek domineerde in de Barok era. Een sterke kerkelijke traditie continueerde. Maar de seculaire muziek kwam op met het ontstaan van vormen als de sonate⁶. De piano was het meest gebruikte instrument. Sebastian Bach en Antonio Vivaldi waren de meest populaire componisten in die tijd. De klassieke muziek era is typerend door de melodie die heel makkelijk voor het zingen was. Er bestonden veel liedjes die een heel makkelijke melodie hadden, maar er waren geen zangers. Het ging vooral om de melodie. De sonate, concerto en symfonie waren de meest populaire vormen. Wolfgang Amadeus Mozart was de meest belangrijke figuur in de muziekscène.

De muziek in de romantiek era was heel emotioneel en expressief. Het orkest is toen heel belangrijk geworden. De arbeiders gingen ook vaker naar de concerten. In de negentiende eeuw werd muziek ook heel nationalistisch in een paar landen, zoals bijvoorbeeld in het Oostenrijkse Rijk waar de componist Antonín Dvořák een belangrijke figuur in de muziekscène was.

⁵ De Camerata Fiorentina was een groep van musici, dichters, muzikale amateurs, humanisten en geleerden in de late Renaissance te Florence. Het historische belang is, dat vanuit deze groep de eerste aanzet van de opera ontstond.

⁶ Een sonate is een muziekstuk met meestal een vaste opbouw uit meerdere delen.

1.2. DE MUZIEKGESCHIEDENIS IN DE TWINTIGSTE EEUW

De twintigste eeuw was de eeuw van de nieuwe observaties, technologieën, uitvindingen en stromingen. De grote variëteit en innovaties waren ook typerend voor de muziek. Er ontstonden veel nieuwe soorten muziek. Dankzij de technologische uitvindingen werd muziek een massaal middel en muziek kon makkelijk verspreid worden over de hele wereld en de componisten bereikten grote populariteit in alle gebieden. Muziek is ook draagbaar geworden dankzij de walkmans, CD spelers, iPods en mp3-spelers. Er werd ook veel geëxperimenteerd met de verschillende vormen en stijlen van de muziek. De uitvinding van de synthesizer bracht een revolutie in de populaire muziek teweeg. De Verenigde Staten zijn één van de grootste producenten en makers van muziek en de componisten uit Amerika beïnvloedden muziek in de hele wereld. De twintigste eeuw is vooral bekend door het fenomeen van de populaire muziek.

1.2.1. De indeling van de populaire muziek

Popmuziek is een afkorting van populaire muziek⁷ en dit type muziek bevat veel subsoorten. Wij kunnen dus een grote diversiteit onder deze term vinden. Popmuziek is vooral een bron van amusement en voor veel mensen kan er niet zo veel sprake zijn van kunst als het was in de vroegere stadia van de muziekgeschiedenis. Popmuziek is meestal verbonden met woorden als jeugdcultuur, massacultuur en commercie. De technologische voortgang in de jaren vijftig van de twintigste eeuw is nauw verbonden met de economische situatie die na de Tweede Wereld oorlog gunstig was en dat betekende ook een bloei voor de muziek. In vergelijking met de muziek van de vroegere eeuwen, werd populaire muziek vooral het domein van de jongeren. De jongeren kwamen met nieuwe stijlen en innovaties. Muziek werd ook heel modern, omdat instrumenten als de elektrische gitaar,

⁷ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Popmuziek> (15. 10. 2007)

basgitaar, drums en al eerder genoemde synthesizer voor het maken en produceren van muziek werden gebruikt.

Hier wil ik graag een korte indeling in de verschillende stijlen en soorten popmuziek maken om de grote diversiteit van de muziekgenres van de twintigste eeuw te tonen. De eerste twee belangrijke genres in de moderne periode in de muziekgeschiedenis waren jazz and blues.

Jazz⁸ is ontstaan in de Verenigde Staten. Het is een mengsel van folk, blues, negrospiritual, ragtime en klassieke muziek. De slaven die in de achttiende en negentiende eeuw naar Amerika werden gebracht, namen ook hun cultuur mee. Meestal werden ze via de Dominicaanse republiek naar New Orleans gebracht. Hun religieuze en muzikale erfenis beïnvloedde het ontstaan van jazz. Wat heel typisch voor deze muziekstijl is, is de unieke ritmische nadruk die door de verschuiving van accent herkenbaar is. Dit fenomeen noemen wij de syncopering.⁹ Jazz is de voorloper van de moderne rock en roll omdat er zo veel ritme in zit. Jazz was oorspronkelijk de muziekstijl van slaven uit Afrika. De blanken hebben deze muzieksoort van hen overgenomen. De eerste blanke band die jazz speelde was de Original Dixieland jass band in 1917. Er bestaat wel een verschil tussen jazz in de Verenigde Staten en in Europa, waar alleen een paar goede musici jazz hebben gemaakt en ook op basis van andere, Europese, maatsoorten speelden. Kenmerkend voor jazz (vooral voor de modernere varianten) is het hernieuwde gebruik van allerlei kerktoonladders en het gebruik van complexe akkoorden. En er werd vaak geïmproviseerd en dat is het allermooiste dat de muzikanten aan deze stijl vinden, omdat ze zich niet door een bepaald schema van noten hoeven te laten leiden. De vrijheid van de musicus is dus groot.

Jazz ontwikkelde zich tot de meer orkestrale versie in de jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw, die wij swing noemen. Swing wordt gespeeld door een grotere groep muzikanten die meestal uit 10 tot 20 leden bestond. In die tijd kwamen ook de blanke en zwarte lijnen van deze

⁸ De naam *jazz* komt van het niet meer bestaande woord *jass* waarmee de seksuele daad op een platvloerse manier werd aangeduid. (www.wikipedia.org/wiki/Jazz, 16.10.2007)

⁹ www.wikipedia.org/wiki/Jazz (16.10.2007)

muziekstijl samen en werden ook gemengd. Tot de Tweede Wereldoorlog eisten jazz en swing de hoofdrol op in de muziekscène. In Nederland bijvoorbeeld, werd in die tijd de Dutch swing college opgericht.

Een subgenre van jazz noemen wij de bebop die in de jaren veertig ontstond en typerend werd voor de moderniteit, omdat de nieuwe generatie jazz spelers de oude jazzgeneratie te eenvoudig en ouderwets vond. Bebop kenmerkte zich door een opzwevend karakter¹⁰ en het gaat vooral om een speciale klankbotsing en een veelvuldig toegepast rif. Als reactie op bebop is de cooljazz ontstaan.

Blues is een andere populaire muziekstijl uit de geschiedenis van de populaire muziek. Blues komt net als jazz uit Afrika en zoekt inspiratie vooral in jazz, rhythm and blues en volksmuziek.

Countrymuziek geniet niet altijd van een grote populariteit onder de luisteraars. Country ontstond in het zuiden van de Verenigde Staten en soms wordt country gezien als controversieel omdat het soms alleen verbonden is met blanken en conservatisme en de culturele diversiteit en pluraliteit mist.¹¹

Veel mensen associëren het begin van de geschiedenis van de populaire muziek met de opkomst van rock and roll. Rock and roll verscheen voor het eerst in de jaren vijftig van de vorige eeuw in Amerika en combineert jazz, rhythm and blues en boogie. De reden voor deze grote populariteit kan met de “King of rock and roll”, Elvis Presley, samenhangen, die met zijn muziek nog steeds leeft en dankzij hem leeft deze stijl ook nog steeds. Wij mogen ook niet de onsterfelijke muziek van de Beatles vergeten, die de Engelse invasie op de muziekmarkt begonnen. Hoewel vooral de oudere generaties rock and roll een verrotte muziek stijl vonden, hielden de adolescenten en teenagers ervan. Rock and roll gaat niet alleen om muziek, maar ook om het dansen. Deze dans maakte veel mensen enthousiast, omdat het een goede manier was om zich te amuseren. Maar er verscheen grote concurrentie voor rock and roll in de jaren zestig en deze concurrent heette rock. De muziek van gitaar en drums trok de aandacht van

¹⁰ www.wikipedia.org/wiki/jazz (16.10.2007)

¹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/20th_century_music#Popular_music (16.10.2007)

veel mensen en zo verdween de echte rock and roll een beetje en gaf ruimte aan verschillende soorten rock die ook vandaag populairder zijn dan rock and roll, maar het is belangrijk om te zeggen dat rock juist uit rock and roll voortgekomen is.

Rock wordt verdeeld in veel subcategorieën. De eerste subcategorie die in de jaren zestig in Groot-Brittannië ontstond is de progressieve rock en de vertegenwoordigers van dit genre zijn Pink Floyd en Mike Oldfield. De hoofdkenmerken van dit genre zijn het gebruik van veel instrumenten, complexe lyrics en lange composities. Een andere subcategorie van rock is punk rock die gekenmerkt wordt door het snelle tempo en minder lyrics. In de jaren tachtig ontwikkelden zich er meer subgenres binnen punk rock en dat zijn bijv. ska punk, grunge, pop punk en gothic rock. De meest bekende bands van deze subgenres zijn b.v. Nirvana en Pearl Jam. Een meer agressieve subcategorie van rock is heavy metal. Vertegenwoordigers van heavy metal zijn bijv. de bands Deep Purple en Metallica.

Funk is een andere muziekstijl die ook van Afro-Amerikaanse herkomst is en James Brown is de vertegenwoordiger ervan.

Disco is een ander genre dat een sterke concurrent van rock is. Disco is een dansstijl en ontstond in Amerika in de jaren zeventig. In het begin werd deze stijl vooral in de gay- en negersamenleving bekend.

Hiphop and rap staan dichtbij elkaar wat de hoofdmotieven betreft. Hiphop gebruikt rapping gecombineerd met break. Beide genres zijn aan het eind van de jaren tachtig en het begin van de jaren negentig ontstaan.

Een andere, en één van de grootste fenomenen, vooral in de laatste jaren van de twintigste eeuw, is het fenomeen van de elektronische muziek. Elektronische muziek wordt gekenmerkt door veel experimenten met elektronische instrumenten. Veel geluiden worden gemaakt en gearrangeerd door computers. Vandaag de dag is dit type muziek nauw verbonden met dansmuziek en nachtclubs. Met het gebruik van elektronica bestaan er veel snelle en ritmische geluiden die de basis van deze muziek vormen. Een fenomeen binnen de elektronische muziek zijn de Dj's zelf. Vooral techno regeert de dansscène vandaag de dag. Techno is ook heel populair in Nederland. De Nederlandse Dj en producent Tiësto is één van de beroemdste Dj's ter wereld. De elektronische muziek bevat andere

subgenres zoals techno, house, trance, electro, breakbeat, Drum 'n Bass. De vertegenwoordigers van deze soorten elektronische muziek zijn bijvoorbeeld Moby, Massive Attack, Kraftwerk, The Prodigy, Fatboy Slim en Faithless.

Soul, reggae, salsamuziek en latino muziek vormen natuurlijk ook een deel van de populaire muziek en behoren tot de bonte variëteit van muziek die een belangrijke rol in het leven van de mensen speelt.

Een man en een platenmaatschappij moeten worden genoemd in verband met de muziekgeschiedenis. Phillip Spector en Motown zijn diegene die de populaire muziekscène hebben beïnvloedt. Phil Spector is een Amerikaanse muziekproducer. Zijn handelsmerk was de wall of sound (de muur van geluid), waarbij hij grote aantallen muzikanten bij elkaar haalde die georkestreerde stukken speelden om zodoende een voller geluid te brengen. Daarnaast gebruikt hij opvallend vaak en veel slaginstrumenten. Het nummer *Verdronken Vlinder* van Boudewijn de Groot is een voorbeeld van de wall of sound in Nederlandse muziek. Motown is de afkorting van 'Motor Town', een bijnaam voor de stad Detroit. Tegenwoordig is Motown in handen van het grootste muziekconcern ter wereld, Universal Music Group. Kenmerk van de "Motown-sound", het typische geluid van de platen van het Motown label, is dat ieder instrument zodanig werd opgenomen en in de stereo-mix gezet dat de instrumenten een eigen plek in het spectrum kregen. Veel bekende artiesten zijn gestart bij Motown zoals Michael Jackson, The Jackson Five, Lionel Richie, Stevie Wonder en Meat Loaf.

1.2.2. De situatie van de populaire muziek in Nederland en Tsjechië vanaf de jaren tachtig tot het heden

De Nederlandse populaire muziekscène in de laatste decennia van de vorige eeuw en in de eerste jaren van het nieuwe millennium kenmerkt zich door een grote pluraliteit.

Op de Nederlandse popmuziekscène vanaf de jaren negentig heeft het fenomeen van de Nederpop gedomineerd. De eerste melding over nederpop verscheen in de jaren zestig in Nederland en het ontstaan ervan is verbonden met de Indische en Molukse muzikanten. In de jaren zeventig werd

Nederpop geraakt door disco, want het was de tijd van het ontstaan van veel discotheken. De Nederlandstalige popgroep Doe Maar¹², die invloed van ska, punk en reggae combineerde met Nederpop, was heel populair in de jaren tachtig. Het succes van deze band leidde tot een grote opleving van Nederpop. Het Goede Doel¹³ zorgde ook voor de opleving van de Nederlandse muziek, samen met andere bands zoals de Frank Boeijen Groep en Noodweer. In die tijd ontstond er een grote nostalgie voor de popmuziek van de jaren zestig en zeventig, omdat er te veel technologie in muziek was vanwege de computers die een grote deel van de muziek in die tijd overnamen. Daarom werden er veel beat-revivals georganiseerd. Door het grote succes van de muziek, die in de jaren tachtig tot bloei kwam, zijn er verschillende instituten en organisaties zoals het Pop instituut ontstaan die de muziekcollecties begonnen te verzamelen en muziek te promoten. In de jaren negentig ontstond er naast de al beroemde muzikanten zoals André Hazes en Marco Borsato het fenomeen van studentenbands. De meest beroemdste studentenbands waren Van Dik Hout en Guus Meeuwis & Vagant. Daarnaast genoten bands als De Kast, Acda en de Munnik en Bløf veel succes.

In de jaren nul, waarmee bedoel ik de jaren die wij tellen vanaf het jaar 2000, zijn het vooral in het Engels zingende bands en muzikanten zoals Within Temptation, Anouk en Kane die de popscène beheersen. Het is belangrijk om te zeggen dat deze bands ook populair buiten de Nederlandse grenzen zijn. Eén van de Nederlandstalige bands die succes in het buitenland (in België en Duitsland) geniet is de band Abel die uit Noord-Brabant komt. In het heden neemt ook de belangstelling voor het zogenoemde levenslied toe. Deze term omvat de eenvoudige en herkenbare liedjes in het Nederlands. Ze zijn vaak sentimenteel wat de tekst betreft. Deze songs worden meestal geproduceerd voor het effect en daarom

¹² Doe Maar was een Nederlandse en Nederlandstalige popgroep, die invloeden uit de ska, de punk en de reggae combineerde tot Nederpop.

¹³ Het Goede Doel was een Nederlandstalige popgroep van 1979 tot begin jaren '90. De grootste hits waren Vriendschap en België. (www.wikipedia.org/wiki/Het_goede_Doel, 17.10.2007)

noemen wij hen smartlappen. De meest populaire muzikanten die dit type muziek produceren zijn André Hazes en Frans Bauer. De nieuwe generatie die deze muziek ook maakt wordt vertegenwoordigd door de jonge Volendamse zanger Jan Smit.

De grote pluraliteit en diversiteit op de muziekcène gaf ook het signaal aan de regionale muziek, vooral aan de regionale pop. Het was altijd belangrijk om de regionale identiteit te ondersteunen en zo begonnen veel bands en zangers over de unieke kenmerken van hun regio in hun liedjes te zingen. Vaak gebruiken ze ook hun eigen dialect om meer authenticiteit aan hun liedjes te geven. En omdat de Nederlanders heel trots op hun cultuur zijn, geniet de regionale pop nog steeds groot succes. De band Bløf uit Zeeland is de meest populaire band in dit genre. De zanger gebruikt veel innovaties in zijn muziek. Hij werkt bijvoorbeeld met artiesten van verschillende landen en zo presenteert hij ook hun cultuur in zijn liedjes. Natuurlijk bewaart hij de regionale kenmerken van zijn regio en zijn land.

Een speciale subcategorie van de populaire muziek, die slechts een klein deel van het publiek aantrekt, is de North Sea Jazz die een mengsel van rock, jazz, salsaritmie en funk is.

Een belangrijk fenomeen in de hedendaagse Nederlandse muziek is zonder twijfel hip hop en rap. De artiesten zeggen vaak wat zij willen in de hip hop en rap songteksten en meestal zijn ze ook trots op zichzelf en op alles wat er met hen samenhangt. Bij hip hop en rap hoort een hele scène, inclusief de kleding, breakdance en graffiti. De message rap en gangster rap behoren tot de meest belangrijke soorten rap die in Nederland populair zijn. Ali B, Lange Frans en Baas B en The Opposites vormen de harde kern van rap.

De jonge Nederlandse mensen houden meestal van dance music, trance en techno. Nederland heeft veel excellente Dj's die meesters in hun stijl zijn. Dj's Tiësto, Don Diablo en Armin van Buuren zijn de beste en voor veel jonge mensen zijn ze de iconen van succes. Tiësto werd ook uitgeroepen tot de beste Dj ter wereld en kon als enige Dj de Olympische Spelen in Athene in 2004 openen en kreeg ook de koninklijke onderscheiding van de Officier in de Orde Oranje Nassau. Wat men een beetje in de Nederlandse muziekcène mist is het gebrek aan rockmuziek.

Als er al rockbands bestaan, zingen ze in het Engels maar ook genieten ze groter buitenlands succes, vooral in België en Duitsland. De band Within Temptation is één van de vertegenwoordigers van de gothic rock. De populaire soort muziek die in Groot-Brittannië ontstond, the Britpop, is in Nederland ook niet zo goed bekend en wordt niet vaak geproduceerd. Eén van de bands die de Britpop in Nederland meer bekend willen maken, is de Amsterdamse band Supersub.

De experimentele muziek behoort ook tot de muziek waarnaar we luisteren. De musicus Spinvis is een beroemde vertegenwoordiger van dit soort muziek. Anders hebben de niet “mainstream” bands een kleinschalig karakter. Veel muziek in Nederland in het heden wordt ook vaak geproduceerd door bands en zangers die niet van Nederlandse afkomst zijn.

De situatie in de Tsjechische popscène is in veel opzichten hetzelfde maar ook verschillend. Een feit dat de situatie een beetje verschillend van de situatie in de Nederlandse scène maakt, is de era van het communisme. Verder, wat de categorieën popmuziek betreft, zijn de hoofdlijnen min of meer hetzelfde.

De “mainstream” musici hebben meestal de Tsjechische populaire scène in de laatste jaren gedomineerd. Een sterke muziekinvloed uit het buitenland wordt ook zichtbaar in Tsjechië. Veel Tsjechische bands en zangers imiteren en produceren de muziek die in de West-Europese landen wordt gemaakt om niet achter te blijven.

De gemiddelde Tsjechische luisteraar geeft nog steeds de voorkeur aan de “mainstream” zangers die popmuziek produceren.

Het fenomeen van hip hop is steeds populairder in ons land geworden. Er bestaan veel formaties die hip hop produceren, maar geen van hen won de meerderheid van de luisteraars. Het hip hop veld is wat versplitst. De formatie die het meest populair is geworden is Gipsy.cz¹⁴. Ze produceren een speciale soort hip hop, omdat ze de elementen van de zigeunerachtige muziek en cultuur in hun muziek presenteren.

¹⁴ Gipsy.cz is een Tsjechische zigeunerachtig hip hop band.

De stijl van R & B begon ook in Tsjechië van populariteit te genieten, hoewel het meestal niet door zwarte muzikanten werd gemaakt zoals in andere landen.

Dance music en techno is ook in Tsjechië beroemd geworden en Tsjechië heeft een paar bekende Dj's als b.v. Dj Lucca die tot verrassing van velen een vrouw is. De experimentele muziek kwam ook tot bloei maar alleen een kleine groep mensen werd er bij betrokken. Het wordt meestal gespeeld in kleine clubs van avant-garde scène.

Er zijn meer mensen in Tsjechië die naar rockbands luisteren dan in Nederland. Men zegt dat de Tsjechen vooral naar harde muziek luisteren. De rock band Kabát is de beroemdste en populairste band. Deze band maakt een gemiddelde rockmuziek.

De nationale gevoelens zijn meestal te horen in de muziek van Daniel Landa die over de Tsjechische geschiedenis zingt en de Tsjechische identiteit wil ondersteunen.

De underground cultuur speelde een belangrijke rol tijdens de normalisatie in het toenmalige Tsjecho-Slowakije. The Plastic People of the Universe was een avant-garde band die met de songteksten tegen het communistische regime heeft gestreden. Vanwege de provocerende songteksten moesten enkele leden van The Plastic People of the Universe naar de gevangenis. Na de val van het communistische regime eindigde deze band zijn carrière, maar in 1997 begonnen ze alweer samen te werken. Samen met de band Dunaj hebben ze een belangrijke rol in de undergroundgeschiedenis van Tsjechië gespeeld.

2. ÉÉN LAND – ÉÉN GESCHIEDENIS – VARIATIE VAN SONGTHEMATIEK

Niet zo lang geleden zei prinses Maxima in haar toespraak bij de presentatie van het WRR¹⁵ - advies Identificatie met Nederland dat de Nederlandse identiteit niet meer bestaat¹⁶. Zij zei dat zij zichzelf tijdens de zeven jaren dat zij in Nederland leeft nergens heeft kunnen vinden. Deze toespraak riep natuurlijk grote reacties onder de leden van de Nederlandse regering op en ook de gewone Nederlanders waren niet over deze constatering enthousiast, omdat een lid van Het Huis Oranje - Nassau niet over zijn/haar personele meningen in het openbaar zou mogen spreken. Maar Maxima heeft volgens velen een heel belangrijke kwestie met haar toespraak tot discussie opgeroepen. Bestaat er wel een ware Nederlandse, eventueel een ware Tsjechische, identiteit of zijn de Nederlanders en de Tsjechen hun identiteit al kwijt geraakt door het proces van integratie en multiculturalisme?

De Nederlandse (eventueel de Tsjechische) identiteit bestaat wel, het Huis Oranje-Nassau is er zelf bijv. een goed voorbeeld van. Er bestaat wel een collectieve geschiedenis, de nationale symbolen en de Nederlandse waarden en normen die het land samenbinden. Aan de andere kant bestaat er de pluraliteit op verschillende terreinen en zo wordt de nationale identiteit nog steeds beïnvloedt bijv. door het toenemende multiculturalisme. Maar er zijn nog steeds veel feiten die de nationale identiteit ondersteunen. Men spreekt over identiteit als men de belangrijke historische gebeurtenissen herdenkt, of als men zijn land goed in het buitenland vertegenwoordigt, men praat over identiteit in verschillende boeken, gedichten en vooral ook in de songteksten van de liedjes van alle genres. Hiermee dragen de musici ook bij tot de nationale identiteit.

¹⁵ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

¹⁶ http://www.nrc.nl/binnenland/article774774.ece/Maxima_Nederlandse_identiteit_nog_niet_ontdekt (23. 10. 2007)

Zangers hebben al jarenlang over hun eigen meningen, gevoelens en problemen in hun liedjes gezongen. Ze hebben ook altijd over de actuele gebeurtenissen gezongen. Wat waren de meest populaire thema's die de zangers en bands vanaf de jaren tachtig tot het jaar 2007 in hun liedjes hebben geplaatst en hoe hebben deze thema's de actuele staat van de maatschappij gevormd? Dat en meer ga ik nu in de Nederlandse en Tsjechische liedjes bespreken. Ik ga de thematiek in de Tsjechische en Nederlandse liedjes indelen op basis van de muziekgenres die de bands en musici produceren.

2.1. EEN KORT OVERZICHT VAN DE NEDERLANDSE EN TSJECHISCHE GESCHIEDENIS IN DE TWEEDE HELFT VAN DE TWINTIGSTE EEUW

De auteurs en producenten van songteksten hebben altijd hun inspiratie in de geschiedenis en in de actuele gebeurtenissen gezocht. De Nederlandse geschiedenis wordt gekenmerkt door de kolonisatie en de daarop volgende dekolonisatie aan het einde van de jaren veertig en zeventig van de twintigste eeuw. Hierdoor verliest Nederland Indonesië, Nieuw Guinea en Suriname. Hiermee verliest Nederland ook een bron van de rijkdom en prestige. Het proces van dekolonisatie had natuurlijk invloed op de economische situatie van het land. De Tweede Wereldoorlog had ook een grote invloed op de economische situatie, maar onder andere dankzij het Marshallplan¹⁷ kon Nederland met de wederopbouw beginnen. De watersnoodrampen hebben het karakter en de sfeer in het land in de twintigste eeuw ook vaak beïnvloedt. Nederland wordt altijd geassocieerd met grote democratisering en liberalisme. De eerste golf van democratisering begon in de jaren zestig op veel gebieden. Op het

¹⁷ Het Marshallplan was een omvangrijk materieel hulplan, dat op initiatief van de toenmalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Goerge C. Marshall drie jaar na de Tweede Wereldoorlog in werking trad. Dit European Recovery Program was gericht op de economische wederopbouw van de door de oorlog getroffen landen in Europa.

politieke¹⁸, onderwijs-¹⁹, bedrijfsleven-²⁰, gezin- en vrouwenemancipatiegebied. In de jaren zestig ontstond ook de seksuele revolutie die door een grote vrijheid gekenmerkt werd. In de jaren zeventig begonnen mensen meer geïnteresseerd te raken in de milieubescherming. De anti-kernbeweging en kraakbeweging namen ook in belang toe. De gastarbeiders die in de jaren zestig en zeventig naar het land kwamen zijn een belangrijk, zowel positief als negatief, fenomeen in Nederland geworden.

Nederland kende erg onrustige jaren in de jaren tachtig. Deze onrustige tijd is begonnen met de oliecrisis in 1979. Als gevolg van de oliecrisis nam de werkloosheid toe, het begrotingstekort was te hoog, de uitkeringen zijn minder aantrekkelijk geworden, het Poldermodel²¹ werkte niet zo goed. De collectieve uitgaven waren gestegen, de lastendruk was fors toegenomen en de overheidstekorten waren opgelopen. De arbeidskosten liepen ook uit de hand, mede door de sterk stijgende lastendruk en de automatische stijging van de lonen met de inflatie. Zo steeg de arbeidsinkomensquote in de bedrijven van 81% naar 93% in 1983. De werkgelegenheid kwam onder druk te staan. Nederland bevond zich toen in

¹⁸ De jaren zestig in Nederland gelden als een tijdvak van enorme veranderingen op het politieke terrein. De markeringspunten zijn overbekend: de val van het kabinet-Cals (Nacht van Schmelzer), de oprichting van Democraten '66, de acties van de groep PROVO en de publicatie van het manifest Tien over Rood door de jonge leden van de Partij van de Arbeid, die als Nieuw Links bekend kwam te staan.

¹⁹ Door een vermaatschappelijking van het onderwijs in de jaren zestig zouden leerlingen kennis kunnen maken met sociale waarden en middels methodes als projectonderwijs, participeren leren, ervaringsleren en sociaal leren. Het onderwijs werd gekenmerkt door het rationaliseringproces en dor technisch-instrumenteel denken. In 1968 zorgde de Mammoetwet voor een ander onderwijssysteem. Er kwamen vier schooltypen – VWO, HAVO, MAVO en LBO, later VBO genoemd.

²⁰ Een gevolg van de naoorlogse economische groei was verdere schaalvergroting in het bedrijfsleven. Bedrijven vergrooten hun productie door betere productiesystemen, zoals de lopende band. Een voorbeeld was de Van Doorns Automobielen Fabriek in Eindhoven.

²¹ Het poldermodel is de naam die gegeven wordt aan het Nederlandse consensusmodel waarin werkgevers, vakbonden en overheid met elkaar aan tafel gaan zitten om afspraken over arbeid te maken. Deze afspraken zijn echter niet bindend, maar eerder richtinggevend voor het beleid naar de achterban toe.

een economisch onhoudbare situatie. Het pessimisme begon het volk te beïnvloeden. Er waren drastische veranderingen nodig. De veranderingen toen waren; de beheersing van de collectieve uitgaven, de loonkostenmatiging en de herziening van de sociale zekerheid. Het enige wat Nederland onder andere kon helpen was de betere en verdere opbouw van de verzorgingsstaat. Daarmee werd echt begonnen in de jaren tachtig²² en zo brachten de jaren negentig Nederland grote welvaart. De liberale stemming in Nederland nam in populariteit toe in de jaren negentig, de tweede golf van democratisering begon, en zo is in 2001 onder andere het homohuwelijk legaal geworden en ook de euthanasie is geen probleem meer.

Maar de onrustige tijden lieten niet lang op zich wachten. De spanning tussen de autochtonen en allochtonen groeit, de samenleving vergrijsst en Nederland is vaak vol van zinloos geweld. De moord op de regisseur Theo van Gogh in 2004 en Pim Fortuin in 2002 droeg er ook toe bij. De fobie voor de buitenlanders is geen taboe meer. De Nederlandse samenleving staat voor een aantal belangrijke problemen (milieubescherming, immigratie, illegale vluchtelingen, economische stagnatie...) die liever nu dan later opgelost moeten worden.

De Tsjechische geschiedenis van de tweede helft van de twintigste eeuw werd sterk gekenmerkt door de normalisatie²³ die in het jaar 1968

²² Een drastische herziening van het stelsel van sociale zekerheid werd noodzakelijk geacht. Loonmatiging, ontkoppeling van lonen en sociale uitkeringen en inkrimping van het ambtenarenapparaat stonden hoog op de agenda van het kabinet-Lubbers.

²³ In de jaren 60 probeerde een groep mensen, onder andere Alexander Dubček, het communistische Tsjecho-Slowakije een meer gematigde koers uit te sturen. Er werd een aantal economische hervormingen afgekondigd, die enkele elementen van de vrije markteconomie moest herinvoeren. Politieke en artistieke vrijheden waren enigszins toegenomen in deze periode. Op wetenschappelijk en technisch gebied was weer onafhankelijk onderzoek mogelijk. De journalistiek en de kunsten genoten van een vrijheid die ze niet meer gekend hadden sinds de communisten in 1948 de macht overnamen. Aan deze periode werd abrupt een einde gemaakt door de andere vijf leden van het Warschaupact, onder leiding van de USSR met de inval van hun troepen op 20 augustus 1968. De censuur werd heringevoerd, de besluiten van het geheime congres werden teniet

begon. Het land was jaren onder de invloed van de USSR. Er was een beperkte vrijheid van meningsuiting, de censuur was groot en het verzet tegen het regime was groot en moest illegaal blijven. Veel emigranten hebben het werk van het verzet in het buitenland ondersteund. Als protest tegen het regime hebben de studenten J. Zajíc en J. Palach zich verbrand. Het werk van de organisatie *Charta 77* was van groot belang en ook de radiozender *Svobodná Evropa* droeg tot de vrijheid bij. Het economische systeem werd onder het plan van de zogenaamde *Pětiletka*²⁴ gezet, alle bedrijven waren eigendom van de staat.

In het jaar 1989 kwam de grote fluwelen revolutie die tot de val van de Sovjetimperium bijdroeg. Vanaf dit moment begon Tsjechië haar eigen vrije geschiedenis. Ten eerste in samenwerking met Slowakije, maar vanaf het jaar 1993 is ook de federatie van deze twee landen uitéengevallen en zo heeft nu Tsjechië haar eigen verhaal. Het systeem van vrije economie kwam tot groei na het jaar 1993, alle staatsbedrijven waren geprivatiseerd. De eerste vrije verkiezingen vonden plaats. De Tsjechische Republiek begon te streven naar de integratie in de Europese Unie culminerend in het toetreden van Tsjechië tot de Europese Unie in 2004. Tegelijkertijd kan Tsjechië zich ook niet tegen racisme, criminaliteit, werkloosheid, economische stagnatie, vergrijzing van de bevolking, verwoesten van het milieu, afnemende bevolking enz. verzetten zoals alle andere landen. Deze problemen beïnvloeden alle landen ter wereld en kunnen niet zo makkelijk opgelost worden.

Al die ontwikkelingen in de geschiedenissen van beide landen hebben veel invloed op de artiesten die hun inspiratie in de belangrijke nationale gebeurtenissen hebben gezocht en door de melding van de problemen in hun

gedaan, en de invloed van de communistische partij op het dagelijkse leven van de mensen werd versterkt.

²⁴ Een vijfjarenplan is een plan waarin een aantal doelstellingen staan die binnen vijf jaar moeten zijn gehaald. Dit was in de Sovjet-Unie een belangrijk middel in de communistische centraal geleide economie. Andere communistische landen volgden dit concept en in open markt economieën wordt het tegenwoordig in meerdere vormen (zevenjarenplan, twaalfjarenplan, etc.) gebruikt om bepaalde doelen aan te geven, die hierbij echter niet als eisen worden gehanteerd, maar meer als beleidslijnen.

liedjes wilden ze hun luisteraars waarschuwen voor het belang van deze feiten en gebeurtenissen.

2.2. DE THEMA'S IN DE SONGTEKSTEN VAN DE NEDERLANDSE RAPPERS EN HIP HOPPERS INGEDEELD OP BASIS VAN DE RECENTE MAATSCHAPPELIJKE PROBLEMEN EN OP BASIS VAN DE GEBEURTENISSEN EN PERSONEN UIT DE NEDERLANDSE GESCHIEDENIS

2.2.1. Thematiek 1: De reactie op de recente maatschappelijke problemen in de liedjes van de rap en hip hop artiesten

De maatschappelijke kwesties zijn altijd de meest belangrijke stof waarop vaak gereageerd wordt, zowel in boeken en de media, als natuurlijk in de liedjes van de musici. Als de situatie in een land onrustig wordt, omdat bijvoorbeeld de werkloosheid stijgt, of de mensen niet tevreden zijn met de politieke situatie of er veel geweld wordt gepleegd, wordt erop gereageerd door de musici, omdat ze het makkelijkst tot hun luisteraars kunnen spreken en daarmee de mensen attent op de problemen maken. De liedjes van de hip hop en rap artiesten zitten vol maatschappelijke kritiek en onrustige stemmen van de jonge artiesten van deze muzieksoort.

In Nederland is er een grote golf van ontevredenheid in verband met de immigranten. De immigranten kwamen naar Nederland vooral uit de toenmalige kolonies als Suriname en Indonesië maar ook uit Zuid-Europa (Italië, Spanje, Griekenland), Noord-Afrika (Marokko) en Turkije om in Nederland te gaan werken aan de wederopbouw²⁵ in de jaren zestig. De

²⁵ De wederopbouw in Nederland vond na afloop van de Tweede Wereldoorlog plaats. Tijdens de oorlog was veel infrastructuur, zoals bruggen, wegen en spoorwegen vernietigt. Ook waren huizen, fabrieken en gebouwen vernietigt of beschadigd. Door een vereniging van krachten en beschikbare hulp van onder andere het Marshallplan, werd Nederland weer opgebouwd.

bedoeling van deze soort immigratie was om voor een bepaalde periode in Nederland te gaan werken en dan terug te keren naar het geboorteland. Maar in de meeste gevallen bleven de immigranten in Nederland en ze hielpen ook vaak hun gezinnen om naar Nederland te emigreren. Vanwege hun lage opleiding kregen ze vaak geen werk en moesten ze van de uitkeringen leven. Slechts sommigen keerden terug naar hun geboorteland, omdat de kosten voor de terugkeer te hoog waren en zo werd Nederland een multiculturele samenleving met een groot aantal autochtonen en allochtonen. Maar dat brengt veel problemen met zich mee. De immigranten moeten ten eerste geïntegreerd worden in de Nederlandse samenleving en ze moeten ook op de arbeidsmarkt gaan participeren. Ze moeten ook de Nederlandse taal beheersen en een hogere opleiding krijgen. Als deze groepen niet geïntegreerd worden en als ze geen baan hebben en leven in een ghetto met dezelfde soort mensen, begonnen ze soms met de diefstal, drugshandel en prostitutie. Soms hebben de Moslim immigranten ook een sterk geradicaliseerde fundamentalistische religieuze denken en dat brengt ook problemen mee. Om al die problemen met de immigranten op te lossen, besloot Nederland om een strenger immigratiebeleid te introduceren.

Al de bovengenoemde problemen en feiten verschijnen vaak in de songteksten van de rappers en hip hoppers van Antilliaanse, Turkse, Marokkaanse of Surinaamse afkomst. Ze zijn vaak niet tevreden met de behandeling van hun landgenoten en ze bekritisieren de Nederlandse samenleving voor de discriminatie en voor onvoldoende gelegenheid om in de samenleving te integreren.

“Kom uit het land met de meeste culturen per vierkante meter

Maar men is bang om bij de burens te gaan eten

En integratie is een schitterend woord

*Maar s**t is f***ing bitter wanneer niemand het hoort*

Ik deel mijn land met Turken en Marokkanen,

Antilianen, Molukkers en Surinamers...

...Kom uit het land wat tikt als een tijdbom...”

(Lange Frans en Baas B, Het Land van, 2005)

Het rapper duo Lange Frans en Baas B²⁶ dat vandaag de dag heel populair in Nederland is, noemt in hun songteksten vaak het woord integratie dat nauw met de immigratie verbonden wordt. In hun liedje Het Land van²⁷ praten ze over integratie als over “een schitterend woord maar niemand het hoort”.²⁸ Daarmee willen ze laten zien dat de integratie echt een belangrijke kwestie in Nederland is, maar volgens hen wordt er slechts weinig mee gedaan. Ze zijn sceptisch over de toekomstige situatie van de immigranten. Deze sceptische visie op de situatie van immigranten verschijnt in veel liedjes die met dit feit bezig zijn.

Een andere artiest en rapper, die niet uit Nederland afkomstig is, heet Ali B.²⁹ Hij schrijft en zingt ook vaak over integratie van zijn landgenoten uit Marokko. In vergelijking met het duo Lange Frans en Baas B maakt hij vaak grappen over dit woord. Hij praat over dit feit op een ironische manier. In zijn liedje *Ali Baba komt*³⁰ zingt hij over zichzelf en over zijn poging om te integreren. Hij zegt wat hij al geprobeerd heeft om te integreren maar zonder succes. Hij noemt veel dingen die heel specifiek voor Nederland zijn en al die dingen zouden van hem een echte Nederlander maken. Hij zingt:

*“Ze zegge tegen mij dat ikke moet integreren
Ik zeg tege hun dat is tog watte ikke proberen
Ik eet jullie kaas jullie roken mijn hasj*

²⁶ Lange Frans & Baas B is een Nederlands hiphop-duo. Zowel Lange Frans (pseudoniem van Frans Frederiks) als Baas B (pseudoniem van Bart Zeilstra) zijn opgegroeid in Diemen. In 1997 richtten ze de formatie D-Men op. In 1999 kwam D-Men met een eerste single, getiteld Zoveel Mensen. In 2001 won D-Men een talentenjacht georganiseerd door de stichting Grap.

²⁷ Het land van is een Nederlandse song die in 2005 op de chartshows als nummer 1 land stond. Het liedje gaat over de hedendaagse sociale en politiek situatie in Nederland.

²⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Het_land_van... (10.11.2007)

²⁹ Ali B, een pseudoniem van Ali Bouali (Zaanstad, 16 oktober 1981), is een Marokkaans-Nederlandse rapper. Hij is ook werkzaam als stand-up comedian en als labeleigenaar van het label SPEC, dat hij zelf heeft opgezet nadat hij zijn album in eigen beheer had uitgebracht.

³⁰ Het liedje verscheen in 2005 op het album Vertel het leven... <http://artists.letsingit.com/ali-b-album-vertelt-het-leven-nmtkml> (11.10.2007)

*Samiro eet kous kous ik eet patat
Met beetje kabab veel sla en tomaat...*

(Ali B, Ali Baba Komt, 2004)

Maar hoewel hij al die dingen heeft gedaan wordt hij nog steeds geen Nederlander. Daarom heeft hij steeds veel problemen met de Nederlandse politie die hem altijd zegt dat hij echt moet integreren.

Het hele liedje is ook grappig omdat Ali B met een buitenlands accent zingt. Hij wil mensen daarmee waarschijnlijk op het belang van het probleem van integratie attent maken, hoewel hij ironisch in zijn liedje is. Hij noemt nog andere problemen waarmee een autochtoon of allochtoon in Nederland zich bezig moet houden, maar ik ga deze problemen wat later in dit hoofdstuk bespreken.

Een heel belangrijke maatschappelijke kwestie, niet alleen in het hedendaagse Nederland maar ook in de wereld, is de kwestie van discriminatie. De definitie van discriminatie is “onoorloofd onderscheid dat gemaakt wordt op grond van bepaalde kenmerken”³¹ wat de Nederlandse samenleving ook verbiedt met de woorden uit de Nederlandse Grondwet die zegt dat “allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.”³² Maar is er echt geen sprake van discriminatie in Nederland? Volgens de Nederlandse rap en hip hop artiesten is er grote sprake van de discriminatie in Nederland. Maar vaak zingen alleen de Antilliaanse, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse rappers over discriminatie. Dat is logisch, omdat meestal deze groepen mensen met discriminatie in Nederland worden geconfronteerd. Het woord discriminatie wordt soms direct in de liedjes genoemd, maar vaak wordt er alleen een zinspelend op deze kwestie gemaakt, het woord discriminatie wordt niet direct in alle liedjes genoemd. Vaak noemen de rappers voorbeelden van discriminatie waarmee ze geconfronteerd worden. Het gaat over “kleine

³¹ <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=discriminatie>
(13.2.2008)

³² <http://utopia.knoware.nl/users/oterhaar/wetten/grondwet.htm> (10.11.2007)

dingen” maar ook deze “kleine dingen” behoren tot discriminatie. Ali B bijvoorbeeld noemt in zijn liedje *Geweigerd* een voorbeeld van discriminatie.

*“Ik loop zelfs liedjes over vrede te zingen
Maar waarom kom ik toch die discotheken niet binnen
Dan zie je die portieren met die kogelvrije vesten
En hun serieuze blikken nee je hoeft ze niet te testen
Ik ben een goeie jongen wil voor iedereen het best
Maar toch ben ik de dupe omdat andere het verpesten
Ik vraag me zelf af of ik eruit zie als een slechte
Ben gekomen om te dansen niet gekomen om te vechten
Maar toch word ik geweigerd ook al is het onrechtvaardig”*

(Ali B, Geweigerd, 2004)

Wanneer hij naar een disco of restaurant wil gaan, wordt hij niet binnen gelaten omdat hij een Marokkaan is.³³ Ali B houdt zich ook bezig met het thema van discriminatie in zijn liedje *Waar gaat dit heen* waarin hij het over de discriminatie niet alleen in Nederland maar ook in de wereld heeft. Ook de band *The Opposites* praat heel strikt en open over de discriminatie in Nederland in het liedje *Doodzwijgers*³⁴ en ze nemen geen blad voor hun mond. De rappers en hip hoppers zeggen dat ze mensen voor discriminatie en problemen van de minderheden, waaronder we niet alleen de discriminatie van immigranten maar ook andere minderheden als bijv. vrouwen, homo's en bejaarden insluiten, in hun liedjes proberen te waarschuwen. Veel rappers vragen zich af waarom zij en hun landgenoten altijd op de zwarte lijst staan, waarom ze niet op dezelfde manier behandeld worden als de Nederlanders en waarom er altijd verschillen gezien worden tussen de blanke Nederlanders en zwarte migranten want ze zeggen zelf dat “mensen vaak vergeten dat iedereen heeft hetzelfde bloed” zoals Ali B in zijn liedje *War Child* zingt. Maar het is belangrijk om hier te zeggen dat iedere munt twee kanten heeft.

³³ <http://krijnhoetmer.nl/lyrics/ali-b/geweigerd-nl> (10.11.2007)

³⁴ http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/The_Opposites/Doodzwijgers.htm (10.11.2007)

De kwestie van multiculturalisme hangt ook met de immigranten samen. Nederland is een multiculturele samenleving. Wat is eigenlijk multiculturalisme? Volgens veel bronnen is het een maatschappelijke en politieke ideologie die vertelt hoe een land moet omgaan met verschillende culturele gemeenschappen binnen de eigen grenzen. Hierbij gaat men er vanuit dat er meerdere culturen naast elkaar kunnen bestaan, onder de koepel van één algemene cultuur. In de praktijk betekent dat dat de eigen cultuur in eigen kring beleefd wordt.³⁵ In het geval van Nederland kan men over een melting pot³⁶ praten. Maar in de laatste jaren verschenen er veel nieuwe kwesties die van Nederland geen multicultureel land maken, zoals bijvoorbeeld in het geval van het verbod van de hoofddoeken. Er ontstaan ook veel ghettos in de grote steden en de minderheden gaan zich segregeren, wat niet aan de moderne multiculturele samenleving bijdraagt. Maar aan de andere kant bouwt Nederland moskeeën voor de Moslims, biedt hen cursussen van de Nederlandse taal enz.

Het multiculturalisme wordt ook vaak gemeld, vooral in de liedjes van de rap en hip hop artiesten van niet Nederlandse oorsprong, maar ook in de liedjes van de Nederlandse artiesten. Lange Frans en Baas B bijvoorbeeld zingen over “de meeste culturen per vierkante meter” in hun liedje *Het land van* “waar je het land deelt met de Turken, Marokkanen, Antillianen, Molukkers en Surinamers”.³⁷

Het multiculturalisme is niet meer zo populair in Nederland en zo willen sommige Nederlanders ook dat de immigranten terugkeren naar hun land van herkomst. Dat zegt bijvoorbeeld ook Ali B in zijn liedje *War Child*³⁸. Maar dan zouden veel andere problemen verschijnen. Dat denken

³⁵ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Multiculturalisme> (10.11.2007)

³⁶ is een metaforisch begrip stammend uit de Verenigde Staten, waar in de steden een aparte cultuur ontstond uit de vele culturen van immigranten en subculturen. Het is sindsdien een ideaal geworden voor multi- en interculturalisten. http://nl.wikipedia.org/wiki/Melting_pot_%28begrip%29 (10.11.2007)

³⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Het_land_van... (10.11.2007)

³⁸ Voor *War Child* trad hij samen op met Marco Borsato tijdens de concerten van Borsato in De Kuip, deze samenwerking leidt tot de singel *Wat zou je doen*. De singel komt direct

ook de rappers als Ali B en de leden van de band The Opposites. Ze zeggen onder andere dat zonder de immigranten de Nederlandse economie zou dalen³⁹.

Met de discriminatie, het multiculturalisme en de minderheden wordt in ieder geval het thema van mensenrechten nauw verbonden. Dit thema verschijnt niet alleen in de songteksten van de rappers en hip hoppers, maar ook in de songteksten van artiesten van alle genres. De rappers roepen op om voor je rechten te vechten, omdat jouw eigen rechten vaak niet toegekend worden. Ze zingen vaak in hun liedjes over de rechten van de minderheden zoals de immigranten, vrouwen en kinderen. Ze willen dat iedereen het recht op zijn eigen taal en op het dragen van hoofddoeken heeft. Zij vinden dat als bijv. een jood zijn keppeltje kan dragen, een Moslim vrouw ook haar hoofddoekje mag dragen. Ze noemen vaak ook het recht op je eigen identiteit in hun liedjes wat ieder mens moet hebben binnen een andere maatschappij. Het recht op je eigen religie is ook vaak actueel in de hedendaagse Nederlandse rap en hip hop songteksten. Een ander recht - het recht op vrijheid van meningsuiting - staat ook centraal in de songteksten van de Nederlandse rappers. Over de vrijheid van meningsuiting zong eerder al de zanger Fluitsma in zijn liedje *15 miljoen mensen* in de jaren tachtig waar hij over een land “van 1000 meningen zingt”.⁴⁰

*“Theo van Gogh nam nooit een blad voor zijn mond
en laat dat de reden zijn dat hij vanmorgen niet meer opstond
Een aantal schoten en een mes en een brief
Ik vraag me af wordt het ooit nog positief”
(Lange Frans en Baas B, Zinloos, 2004)*

Lange Frans en Baas B associëren Theo van Gogh in hun liedje *Zinloos*, dat ook over de vrijheid van meningsuiting gaat, met een man die

in september binnen op de eerste plaats van de hitparade.
(<http://www.lyriczz.com/lyriczz.php?songid=12201>, 10.11.2007)

³⁹ www.youtube.com/watch?v=rIa480N9F8I (3.2.2008)

⁴⁰ <http://www.google.cz/search?hl=cs&q=15+miljoen+mensen&lr> (10.11.2007)

“nooit een blad voor z’n mond nam.”⁴¹ Maar Theo van Gogh en ook Pim Fortuin, die ook in hetzelfde liedje wordt genoemd, werden voor hun open uitspraak van meningen doodgeschoten. Dat wijst volgens sommigen rappers op de beperkte vrijheid van meningsuiting in Nederland.

Een andere maatschappelijke kwestie die heel actueel is, is de bescherming van het milieu. Dit thema verscheen heel vaak in de liedjes van verschillende artiesten, niet alleen de Nederlandstalige, maar ook in de hele wereld. De klimaatverandering staat in het centrum van onze aandacht. De reden hiervoor is dat het klimaat in het heden sneller verandert dan normaal is. Dat heeft het stijgen van de zeespiegel als gevolg. De weersomstandigheden worden ook extremer en de plant- en diersoorten sterven langzaam uit. De opwarming komt door een versterkt broeikas-effect, vooral als gevolg van het overvloedige gebruik van fossiele brandstoffen als olie, gas en kolen. Vooral Nederland wordt een beetje zenuwachtig door deze serieuze en negatieve situatie. Met de opwarming van de planeet stijgt de zeespiegel en dat is geen goede verwachting voor een land dat altijd problemen met het water had. Een grote discussie werd ook opgeroepen door het zogenoemde Kyoto protocol. Het Kyoto-protocol of het Verdrag van Kyoto werd in 1997 opgesteld in de Japanse stad Kyoto en regelt de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. De Verenigde Staten weigerden dit belangrijke protocol te ondertekenen en dat leidde tot grote discussie in Europa. Deze kwestie liet niet veel artiesten rustig en ze willen ook hun mening erover zeggen. Er zijn veel popartiesten als bijvoorbeeld Linkin Park, Coldplay en ook de Nederlandse Ali B die hun meningen over het probleem van de vervuiling van het klimaat openlijk zeggen. Ali B is niet tevreden met onze samenleving en zijn daden waarmee het klimaat verandert. Hij zegt dat wij “doen het helemaal fout als wij de oerwouden kappen, wij zullen liever met de vervuiling van de lucht met koolstofdioxide stoppen. Anders gaat onze natuur achteruit, omdat economie staat vaak boven ecologie en het egoïsme bloeit spoedig.”⁴²

⁴¹ <http://www.lyriczz.com/lyriczz.php?songid=12966> (10.11.2007)

⁴² http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_b/Dit_Gaat_Fout.htm (12.11.2007)

*“De vervuilers van de wereld willen geen compromis
dus tot de tijd doen we het zelf het probleem dat ik zie
is dat de economie staat boven ecologie
het verdrag van Kyoto het werd niet ondertekend
door die dappere dodo's omdat ze zo verdienen
aan de handel van auto's, moeder natuur schreeuwt
maar de mensen zijn zo doof”*

(Ali B, Dit Gaat Fout, 2007)

Hij zegt openlijk zijn mening en daarmee wil hij niet alleen waarschuwen wat er mis gaat maar hij wil ook zeggen dat het van belang is om je eigen mening openlijk te uiten. Hij bekritiseert mensen omdat de oorzaak van de vervuiling eigenlijk de mensen zelf zijn. Hij noemt ook verschillende rampen in de geschiedenis die met het plunderen van de natuur samenhangen, als b.v. Tsjernobil,⁴³ Tsunami in Thailand en de orkanen in de Caraïben.

Een ander thema dat in de Nederlandse rap en hip hop songs heel vaak voorkomt is het thema van de criminaliteit. De criminaliteit is een heel actueel thema dat in de radio, televisie en in kranten vaak voorkomt. Wat het woord criminaliteit eigenlijk betekent? Criminaliteit werd vaak zeer algemeen gedefinieerd als “alles wat door een bepaling strafbaar is gesteld.”⁴⁴ Elke maatschappij kent verschillende voorstellingen van het woord criminaliteit. Als we ons op Nederland richten, heeft Het Sociaal en Cultureel Planbureau⁴⁵, aan de hand van slachtofferenquêtes, in een

⁴³ Tsjernobyl was een kleine stad aan de rivier Pripjat, gelegen in het noorden van Oekraïne. Het is vooral bekend vanwege het ongeluk in een nabijgelegen kernreactor in 1986. De radioactieve straling is er nog zo hoog, dat leven er vrijwel onmogelijk is. Daarom is de plaats, die voorheen zo'n 14.000 inwoners telde, nu een spookstad. (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Tsjernobyl>, 12.11.2007)

⁴⁴ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Criminaliteit> (14.11.2007)

⁴⁵ Het Sociaal en Cultureel Planbureau (afgekort SCP) is een belangrijk adviesorgaan van de Nederlandse regering.

onderzoek van april 2006 geconcludeerd dat de criminaliteit in Nederland gedurende de afgelopen 25 jaar nauwelijks toegenomen is. In 2004 werden er ongeveer 4,5 miljoen delicten gepleegd, 600.000 meer dan in 1980.⁴⁶ Gecorrigeerd voor bevolkingsgroei is deze stijging weinig spectaculair. Maar de delicten variëren van de aangelegenheid. In het heden zijn de delicten vaak heel gewelddadig en onmenselijk. Soms worden mensen, direct of indirect, geconfronteerd met criminaliteit. Daarbij kan het gaan om geweld, zedenmisdrijven of drugs, maar ook om discriminatie, agressie in het verkeer of inbraak. Het zijn ingrijpende ervaringen voor het slachtoffer. De materiële en/of immateriële schade, maar ook gevoelens van verdriet, woede, schaamte en/of angst kunnen het dagelijkse leven op zijn kop zetten.

De belangrijke kwestie van criminaliteit kan niet achterwege gelaten worden vanaf de zijde van de musici die verschillende soorten muziek produceren. Maar de criminaliteit wordt vooral in de teksten van de hiphop en rap muzikanten vermeld, omdat deze artiesten altijd over de actuele maatschappelijke kwesties in hun liedjes praten. Vaak zijn dat de Marokkaanse en Antilliaanse artiesten die over verschillende soorten van criminaliteit en geweld in hun teksten zingen. Eén van de redenen die ertoe bijdraagt, is het feit dat vooral deze minderheidsgroepen vaak worden beschuldigd dat ze geweld en criminaliteit veroorzaken⁴⁷. De rap en hiphop artiesten van deze oorsprong worden er vaak boos om. Vaak praten ze over geweld en criminaliteit in het algemeen.

Ali B praat vaak over criminaliteit in zijn liedjes. Hij is van Marokkaanse oorsprong waarop hij natuurlijk trots is. Hij zingt vaak over criminaliteit in het algemeen, niet altijd over de Nederlandse criminaliteit. Hij houdt zich vooral bezig met de criminaliteit onder jongeren en kinderen. Hij richt zich vaak op de wijken waarin de armoede bloeit. Juist in deze wijken is er een grotere kans dat er veel problemen ontstaan. Ali B beschuldigt de maatschappij ervan dat het er niks meedoet. In zijn liedje *Het*

⁴⁶ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Criminaliteit> (14.11.2007)

⁴⁷ <http://www.nuij.nl/criminaliteit-onder-asielzoekers-vijf-keer-hoger.1372329.lynkx> (3.2.2008)

leven van de straat benoemt hij de problemen van de probleemjeugd en probleemwijken. Ook in zijn liedje *Ghetto remix* praat hij over de stijging van de criminaliteit in de achterstandswijken. Hij verwijst naar de meest beroemde gheto's in de Verenigde Staten, zoals b.v. Harlem. Hij noemt deze wijken:

*“Een gebied vol verdriet Hele wijken falliet
Een bandiet die weer schiet in de ronte voor niets. Het is een
plek waar je vermoord word voor een simpele fiets”*⁴⁸

In dezelfde song zingt hij ook over de criminaliteit onder kleine kinderen. Hij zingt “dat hij het over de gheto's van de Verenigde Staten heeft waar kinderen van twaalf rondlopen met een wapen”⁴⁹ wat kan gezien worden als een harde kritiek op de maatschappij in de Verenigde Staten. Hij beschrijft de gheto ook als een vuile plaats waarin

*“ratten junkies die elkaar om een bolletje willen klappen, waarin ook de
politie vaak loopt en arresteert mensen zonder motief”*.⁵⁰

Met al die verschrikkelijke dingen wordt men volgens hem in de gheto geconfronteerd. Deze song biedt ons het beeld van arme mensen en hun problemen die tot criminaliteit kunnen leiden. Dit liedje was niet alleen een succes in Nederland, maar ook in andere landen, omdat het voor de helft in het Nederlands gezongen wordt en voor de helft in het Engels. De auteurs, Ali B en Akon, willen voor de problemen van deze wijken waarschuwen en mensen ervan bewust maken.

Eén ding dat van Nederland een land van grote vrijheid maakt is de drugspolitiek. “Het drugsbeleid in Nederland is een heel pragmatisch beleid. Nederland wil in het geval van een probleem dat onoplosbaar is, in dit geval het probleem van drugsgebruik, meer controle eronder te houden dan het

⁴⁸http://www.clipjes.nl/clip/rnb%20&%20hiphop/a/akonali_byes-r_-_ghetto_remix.html
(14.11.2007)

⁴⁹http://www.clipjes.nl/clip/rnb%20&%20hiphop/a/akonali_byes-r_-_ghetto_remix.html
(14.11.2007)

⁵⁰http://www.clipjes.nl/clip/rnb%20&%20hiphop/a/akonali_byes-r_-_ghetto_remix.html
(14.11.2007)

probleem gewoon laten oplossen door een paar onwerkzame wetten. Voor het gebruik van softdrugs geldt een minimumleeftijd van 18 jaar, en op het vergeven van softdrugs aan minderjarigen staan zware straffen. Alle handelingen met betrekking tot deze drug zijn strafbaar, met uitzondering van het gebruik ervan. Hoewel het strafbaar is, wordt het bezit van maximaal 5 gram cannabis of 5 hennepplanten niet strafrechtelijk vervolgd. Coffeeshops moeten zich houden aan bepaalde criteria, zo wordt de verkoop van maximaal vijf gram hasj of marihuana per transactie niet gericht opgespoord. De coffeeshop mag maximaal 500 gram in voorraad hebben”.⁵¹ Deze liberale wetten in verband met softdrugs maken van Nederland een land waarin veel jonge toeristen komen om zich in Amsterdam prima te vermaken. Maar Nederland trekt dankzij deze liberale drugspolitiek ook dealers en criminelen aan. En daarom ontstond er in de laatste weken een grote discussie over het verbod op coffeeshops in de buurt van scholen. Jarenlang heeft het zo gefunctioneerd, maar in het heden ziet de Nederlandse overheid er een groot probleem in. De leden van de gemeenteraden denken dat als er coffeeshops dichtbij de scholen blijven, jongeren makkelijk in de verleiding komen om een jointje te roken als de coffeeshop pal naast, tegenover of in dezelfde straat staat als het schoolgebouw. De maatschappij blijft erover verdeeld. Nederland heeft vanwege liberale drugspolitiek een paar negatieve aspecten. Nederland is bijvoorbeeld de nummer één in de export van de XTC pil.⁵² Nederland is in Europa voor heroïne, cocaïne en cannabis een belangrijk doorvoer- en distributieland. Voor synthetische drugs is Nederland primair een productieland. Voor wat betreft cannabis, is Nederland zowel een productie- als doorvoerland. Dit blijkt uit het rapport “De Nederlandse drugsmarkt.”⁵³ Op deze manier kunnen wij met de opsomming verder gaan. Of de strengere maatregelen de situatie gaan veranderen, blijft een vraag.

⁵¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Drugsbeleid_in_Nederland (17.11.2007)

⁵² http://www.om.nl/parket/landelijk/publicaties/rapport_nationaal_dreigingsbeeld/ (17.11.2007)

⁵³ <http://rechtenieuws.nl/1319/rapport-nederlandse-drugsmarkt.html> (17.11.2007)

Omdat het thema van drugspolitiek en drugsgebruik heel actueel in Nederland is, geven ook de Nederlandse rap en hip hop artiesten hun aandacht aan dit probleem. Soms willen ze waarschuwen hoe ernstig dit probleem is, en soms maken ze er alleen grappen over, omdat ze geen groot gevaar erin zien. Vaak zingen ze over drugsverslaafde jongeren of arme mensen die in drugs hun eigen nieuwe weg willen vinden.

De artiesten die voor het gevaar van de drugs willen waarschuwen in hun liedjes zijn Lange Frans en Baas B die in hun liedje *Het land van* het feit melden dat Nederland XTC-land nummer één is en waar blowen en wietplantages⁵⁴ geen probleem zijn. Aan de andere kant maakt Ali B grappen over het drugsgebruik wanneer hij in zijn liedje *Ali B komt* zingt dat “om een Nederlander te worden, heeft hij alles geprobeerd ook het roken van hasj en waterpijp”.⁵⁵ Maar in zijn liedje *War Child*, die een serieuze subtekst heeft, praat hij over de “coke”⁵⁶ en hoe gevaarlijk het kan zijn. Het thema van drugs is in de liederen meestal ook nauw verbonden met het figuur van een junkie. Deze naam is heel typisch Nederlands. Het woord behoort tot de Nederlandse spreektaal. Junk is een woord voor iemand die ernstig verslaafd aan harddrugs is en de daarbij horende levensstijl hanteert.⁵⁷ Meestal kopen mensen van zo’n persoon drugs, maar in Nederland vaak ook fietsen die hij/zij van iemand anders heeft gestolen.

Het thema van prostitutie verschijnt ook in de songteksten van de Nederlandse rap en hip hop artiesten. In Nederland werd de prostitutie legaal gemaakt in januari 1988, en is een officieel beroep geworden. De mensen die in de prostitutie werken moeten dus ook belasting afdragen. Ze krijgen ook toegang tot de sociale en gezondheidshulp. Of de legalisering van prostitutie een succes is, weet nog niemand. Om een bordeel te hebben

⁵⁴ Blowen is het inhaleren van softdrugs door het roken ervan. Dit wordt in Europa meestal gedaan door er een joint van te rollen en deze te roken. Ook wordt er wel gebruikgemaakt van een hasjpijpje of een waterpijp. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Blowen> (17.11.2007)

⁵⁵ <http://www.sleurink.nl/song/516/lyrics/ali-b/ali-baba-komt-songtekst.html> (3.2.2008)

⁵⁶ coke=cocaine

⁵⁷ Het woord *junk* is Engels en betekent vrij vertaald "zooi". Dit is een term die veel mensen liever niet voor een menselijk wezen zouden willen gebruiken. (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Junk> 17.11.2007)

is ook legaal. Er bestaat een speciaal soort prostitutie in Nederland en dat is de raamprostitutie die op de Wallen te zien is. Om een raam te huren kost ongeveer 60 – 150 euro per acht uur afhankelijk van het tijdstip en de persoon die het raam wil verhuren moet een Europees paspoort hebben. Er zijn twaalf buurten in Nederland waar de raamprostitutie wordt toegestaan. Er zijn ongeveer 20.000 personen die met de prostitutie legaal geld verdienen. 5 procent ervan zijn mannen. Nederland is ook het land van de mensenhandel. Daarom controleert de Nederlandse overheid de bordelen streng en door de strengere wetten zijn er een paar bordelen gesloten.⁵⁸ Prostitutie heeft haar plaats niet alleen in de Nederlandse samenleving, maar ook in de Nederlandse songteksten. Er worden vaak toespelingen op dit thema in de liedjes gemaakt. Meestal zijn de toespelingen heel negatief. Ook het hip hop duo Lange Frans en Baas B associeert Nederland in zijn liedje *Het land van* met een land waarin de prostitutie toegestaan is.

De gelegenheid om een baan te vinden en de arbeidssituatie in Nederland staan ook op een hoge plaats op de ranglijst van de maatschappelijke thema's die in de rap en hip hop liedjes vaak worden genoemd. Dit thema wordt niet alleen door de hip hop of rap artiesten genoemd, maar ook door de Nederlandse popartiesten. Maar de rappers en hip hoppers zijn meer sceptisch over dit onderwerp dan de anderen, vooral dan de artiesten van Nederlandse oorsprong. De reden ervoor is duidelijk. Uit het onderzoek blijkt dat de mensen die niet van Nederlandse oorsprong zijn vaak een kleinere baangelegenheid hebben. En omdat veel van de rappers en hip hoppers van de allochtone oorsprong zijn, kijken ze binnen hun eigen kring en kennen de situatie, onder andere ook wat de werkgelegenheid betreft. Ali B zingt over het gebrek aan banen in het liedje *Ali Baba komt*. Hij zegt dat hij niet weet waar te gaan, wat te doen en dat het enige uitgangspunt voor hem is het werken op de straat, waaronder we veel kunnen voorstellen, maar zeker geen serieus, legaal en veilig werk. Maar aan de andere kant noemt Ali B de sociale dienst in hetzelfde liedje, waarover hij als over een goede vriend praat, want zij geeft hem geld zonder

⁵⁸ <http://www.prostitutie.nl/studie/index.html> (3.2.2008)

dat hij het geld verdient heeft.⁵⁹ Daarmee wijst hij op de sociale zekerheden die in Nederland goed zijn.

Met het thema van de werkgelegenheid hangen ook de verschillen tussen de rijken en armen samen. De zangers verdelen mensen vaak in twee groepen, de ene die het goed doet en de andere die het niet goed doet. Ze verwijzen naar de sociale verschillen tussen mensen. Ze zeggen dat het niet altijd makkelijk is voor een bepaalde groep mensen “om hun stand te verbeteren en zo blijven ze hangen vaak op de hoek van de straat”.⁶⁰ Ze praten ook over de zwarte kant van het leven op de straat en het gevaar.

Over het militarisme (en antimilitarisme) wordt er vaak gepraat in de liedjes van de Nederlandse rap en hip hop artiesten. Het is moeilijk om het militarisme te definiëren, omdat deze term een subjectief begrip is, want wat wel of niet militaristisch is, is een persoonlijk oordeel. In het algemeen betekent de term militarisme, in culturele zin, een overdreven voorliefde voor militair vertoon, zoals uniformen, wapens, onderscheidingen, parades, orden, rituelen, hiërarchieën, rangen en titels, vlaggen, heldenverering, discipline en het principe van bevelen en gehoorzamen. Ook het kleden van kinderen in militaire uniformen is in veler ogen een kenmerk van militarisme.⁶¹ In het heden wordt de politiek van de Verenigde Staten vaak als militaristisch gezien. Zo zien het ook sommige Nederlandse rap and hip hop artiesten, die als ze over het militarisme zingen, vaak de Verenigde Staten noemen in verband met dit begrip. De artiesten zijn niet blij met de oorlog in Irak en ook niet met de participatie van de Nederlandse militairen in dit conflict. Baas B en Lange Frans praten over Nederland als over een land dat “meedoet aan de oorlog in Irak want ome Bush heeft Balkenende in zijn zak.”⁶²

*“Kijk naar Irak en de Verenigde Staten
de taal die ze praten is maar een taal*

⁵⁹ <http://www.sleurink.nl/song/516/lyrics/ali-b/ali-baba-komt-songtekst.html> (3.2.2008)

⁶⁰ <http://krijnhoetmer.nl/lyrics/ali-b/geweigerd-nl> (17.11.2007)

⁶¹ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Militarisme> (17.11.2007)

⁶² <http://www.moron.nl/lyrics.php?id=69880&artist=Lange%20Frans%20en%20Baas%20B> (17.11.2007)

*dat is de taal van soldaten
bewapend met tanks, mitrailleurs en granaten
wie gaat ze stoppen?”⁶³
(Ali B, Waar gaat dit heen, 2003)*

Ali B meldt ook Irak in zijn liedjes in verband met de agressie vanaf de zijde van de Verenigde Staten en hij zegt dat de mensen die in Irak spreken alleen “de taal van soldaten bewapend met tanks, mitrailleurs en granaten spreken.”⁶⁴ Ali B en Lange Frans en Baas B zijn niet de enigen die openlijk kritiek op de politiek van de Verenigde Staten in hun liedjes leveren. Er zijn veel artiesten in de wereld die de praktijken, wat de oorlog in Irak betreft, slecht vinden. Met hun liedjes en songteksten willen ze ertegen protesteren.

Het woord verdraagzaamheid staat natuurlijk ook op de lijst met de maatschappelijke thematiek in de rap en hip songteksten. En juist dit woord heeft een sterke connotatie in het Nederlandse maatschappelijke leven. Zoals ik al eerder geschreven heb, leven er veel minderheden in Nederland naast elkaar. Ze leven binnen of buiten de Nederlandse maatschappij. Er zijn mensen die zich al in de Nederlandse samenleving hebben geïntegreerd en ook diegene die willen integreren, maar ook diegene die er geen zin in hebben. Omdat Nederland een multicultureel land is, is verdraagzaamheid nodig. Maar om in een samenleving te integreren, moet er ook de wil van diegene, die willen integreren, aanwezig zijn. Soms zeggen de rap en hip hop artiesten in hun liedjes dat de Nederlanders geen zin hebben om aan de immigranten een kans te geven om te integreren, omdat ze zelf een slechte ervaring met deze groepen hebben. Als één zijde de andere zijde niet wil tolereren, dan kan er geen sprake van verdraagzaamheid kan zijn. En dat gebeurt ook vaak in het heden in Nederland volgens de rappers en hiphoppers. Volgens hen is één ding zeker: het gaat niet meer goed met de verdraagzaamheid in Nederland. Dat denken vooral de musici van niet Nederlandse oorsprong. Het probleem van verdraagzaamheid vergelijken ze met het tikken van een tijdbom, omdat het niet zo lang zal duren voordat het

⁶³ http://www.actionext.com/names_a/ali_b_lyrics/waar_gaat_dit_heen.html (21.2.2008)

⁶⁴ http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Waar_Gaat_Dit_Heen.htm (17.11.2007)

probleem te groot wordt en dus moet het probleem snel opgelost worden. Dat zeggen artiesten als bijv. Lange Frans en Baas B, Ali B en anderen in hun songteksten. Veel van hen denken dat velen al de moed hebben opgegeven om naar een multiculturele wereld te streven.⁶⁵ Veel artiesten begrijpen niet waarom er zoveel haat in Nederland onder de minderheden en Nederlanders bestaat. De musici geven vaak de mensen van niet Nederlandse oorsprong veel negatieve namen in hun teksten met de thematiek van de verdraagzaamheid. Zo wordt de sfeer van de liedjes echt negatief.

2.2.2. Thematiek 2: De thema's in de songteksten van de rap en hip hop artiesten die een internationale impact hebben

*“Het klimaat verandert en mensen praten amper
het is alsof we vast zitten aan een zwaar anker
komen niet vooruit moeder natuur gaat achteruit”⁶⁶*
(Ali B, *Dit Gaat fout*, 2007)

*“Waarom steken jullie meer geld in wapenhandel
dan in ontwikkelingshulp voor Afrikaanse landen”⁶⁷*
(Ali B, *Bij Bosjes*, 2006)

*“Een virus wordt verspreidt en 't
is zwaar besmettelijk
hopelijk niet dodelijk”⁶⁸*
(Ali B, *Chaos*, 2005)

⁶⁵ http://songteksten.web-log.nl/songteksten/2004/09/songtekst_marco.html (17.11.2007)

⁶⁶ <http://www.free-lyrics.org/Ali-B/11770-Dit-Gaat-Fout.html> (21.2.2008)

⁶⁷ <http://www.justsomyrics.com/332050/Ali-B-Bij-Bosjes-Lyrics> (21.2.2008)

⁶⁸ http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Chaos.htm (21.2.2008)

*“Iedereen heeft het recht op een
eerlijke leven*

*Kom we geven ze een kans en
bieden ze hulp”⁶⁹*

(Ali B, Wij Houden van Oranje, 2006)

Er bestaan problemen die een internationale impact hebben en die moeten worden opgelost op het internationale niveau. Wetenschappers noemen meestal 12 problemen die iedereen betreffen. Ten eerste is dat de vervuiling van de planeet, namelijk die van water, lucht en aarde. De bedreiging van onze planeet is het resultaat van de moderniteit. De mens heeft altijd voor zijn eigen profijt de natuur geëxploiteerd. Maar aan de andere kant, waar zou de mensheid in het heden zijn zonder de grote en belangrijke uitvindingen die zijn ontstaan ten koste van de natuur en het klimaat.

Het tweede probleem dat ons bedreigt is het feit dat de natuurbronnen uitgeput raken. Het water, de olie en de wouden zijn gelimiteerd. De wereldpopulatie groeit snel en dus zijn natuurbronnen er niet in toereikende hoeveelheid voor iedereen. De groei van de bevolking is dus ook een probleem. De armoede en de rechtvaardige verdeling van de wereldfinanciën zijn een ander globaal probleem. De hongersnood in enkele landen is heel groot. De overheden in alle belangrijke landen zijn volgens veel rap en hip hop artiesten meer geïnteresseerd in economie en de grote corporaties spelen hier een grote rol in. De nucleaire wapens zijn ook een grote bedreiging voor de mensheid. Het gebruik ervan kan tot een grote catastrofe leiden. Er is een dialoog tussen de landen nodig, maar geen dialoog van massavernietigingswapens. De oorlog blijkt al lang het enige middel te zijn om de bestaande conflicten op te lossen. De landen kunnen niet met elkaar communiceren en alles wordt opgelost door oorlogen. Genocide komt nog in veel landen voor. Het racisme, seksisme en antisemitisme veroorzaakt steeds meer haat en vijandschap. Het gebrek aan communicatie in dit geval is ook de oorzaak van het ontstaan van dit soort

⁶⁹<http://www.lirama.com/lyrics/Ali%2BB/Wij%2Bhouden%2Bvan%2BOranje%2B2006.html> (21.2.2008)

haat. De sociale rechtvaardigheid is ook niet dezelfde in alle delen van de wereld. De mensen in Europa en de Verenigde Staten hebben meestal een hoger welvaartspeil dan de mensen in Afrika en Azië en de derde wereldlanden in het algemeen. Dankzij de massacommunicatiemiddelen kunnen de mensen ook in deze landen deze verschillen zien. En dat draagt bij tot de wens van de rechtvaardigheid. Het religieuze fundamentalisme, particularisme en terrorisme neemt toe. Er bestaat weinig respect onder de mensen. En dus vechten veel minderheden voor hun rechten op goede en slechte manier, zoals b.v. met terroristische aanslagen enz. En het gebrek aan communicatie, begrip en tolerantie is de reden voor al die conflicten en onrust in onze wereld. Ze betreffen ieder mens, onafhankelijk van religie, sekse of de huidskleur.

Al die boven genoemde problemen die een internationale impact hebben komen ook vaak voor in de liedjes van de Nederlandse rappers en hip hoppers. De musici die meestal dit soort teksten schrijven zijn rappers en hip hoppers als b.v. Ali B en de duo Lange Frans en Baas B, maar ook André Hazes zingt erover in één van zijn liederen. De thema's, die ze het vaakst in hun liedjes noemen, zijn de vervuiling van de aarde, de verandering van het klimaat, het racisme en etniciteitproblemen en natuurlijk de gewapende conflicten en oorlogen. Maar ook de nieuwe ziektes, die de mensheid bedreigen, staan op hun lijst. Van de conflicten van de laatste vijfentwintig jaren noemen ze het meest de oorlog in Irak. Ali B levert veel kritiek op dit oorlogsconflict in zijn liedjes. In het liedje *Bij Bosjes* levert hij scherpe kritiek op de president van de Verenigde Staten en zijn inval in Irak, maar hij bekritiseert ook Balkenende dat hij de daden van de Amerikanen ondersteunt. Hij noemt George Bush de "Dj van een duivel, Tony Blair zijn host en premier Balkenende zijn WC meid".⁷⁰ Ook de titel zelf van dit liedje is een beetje controversieel. De titel *Bij Bosjes* kan een zinspel zijn op president George W. Bush, want zijn naam betekent in het Engels een struik wat niet ver weg van de betekenis van een bosje ligt. De hele song is een spel met woorden. Ali B praat ook boos over de situatie

⁷⁰http://www.muzikum.eu/artist.php?mode=lyric&artist_id=953&lyric_id=32023

(25.11.2007)

in Irak en is sceptisch over president Bush en zijn regering in zijn liedje *Waar gaat dit heen*.⁷¹ In zijn duet met Marco Borsato *Wat zou je Doen* zingt hij ook over dit thema.

Het thema van de klimaatverandering moet natuurlijk ook in de liedjes van de Nederlandse rap en hip hop artiesten genoemd worden. De man die het meest over deze thema praat is alweer Ali B. Het thema van de minderheden en etnische minderheden is ook heel actueel in de liedjes in Nederland en het gaat niet altijd over de minderheden die de Nederlanders in hun land hebben, maar ook over de etnische minderheden in de Balkan landen, zoals bijvoorbeeld in Kosovo. De nieuwe ziektes die de mensheid bedreigen en die pas verschenen zijn, komen ook vaak voor in de liedjes, want deze ziektes zijn ook een bedreiging voor de mensen. Vaak zijn dat de vogelgriep, de gekke koeienziekte en natuurlijk ook AIDS. Met de melding van deze feiten in de liedjes willen de artiesten onze aandacht erop vestigen.

2.2.3. Thematiek 3: De thema's van feest en geschiedenis in de Nederlandse liedjes van de rappers en hip hoppers

De geschiedenis speelde en zal altijd een belangrijke rol in de Nederlandse samenleving spelen. Men leert van de geschiedenis. Men leert van de fouten, maar ook van de succesvolle feiten. En omdat mensen veel van geschiedenis willen weten, komen geschiedenis en gebeurtenissen, die onze maatschappijen hebben beïnvloed, ook vaak voor in de liedjes van de rap en hip hop artiesten. Meestal herinneren ze aan de feiten die zowel positieve als negatieve invloed op de samenleving hadden. De musici herinneren zowel de helden uit het verleden, als de mensen die veel woede door hun daden hebben veroorzaakt. Vaak reageren ze op de lang geleden veroorzaakte gebeurtenissen, maar meestal reageren ze op de incidenten en momenten die recent gebeurden. Wanneer ze de negatieve evenementen ter

⁷¹http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Waar_Gaat_Dit_Heen.htm (25.11.2007)

sprake brengen, willen ze vaak waarschuwen voor de mogelijkheid dat zoiets nog eens kan gebeuren. Als ze iets positiefs noemen, zijn ze trots op zo'n gebeurtenis. Ze willen andere mensen bewust maken van het belang van zo'n feit. Wat zijn de gebeurtenissen uit de Nederlandse en wereldgeschiedenis die de Nederlandse artiesten vaak in hun liedjes melden?

*Wereldleiders verklaarden oorlogen
Terwijl ze schijnheilig hun volk voorlogen
Wie gaat ze stoppen
Die psychopaten
Als ze bommen droppen
Hebben ze niets te maken met moeders en kinderen
Vergeet het maar
Ze zetten nog liever een f***ing leger klaar
Waar gaat dit heen
(Ali B, Waar gaad dit heen, 2003)*

Het thema uit de nationale geschiedenis dat het meest in de songteksten van de Nederlandse artiesten voorkomt, is het thema van de oorlogen, zowel die van lang geleden als die wij nog steeds in onze herinnering hebben. De Tweede Wereldoorlog staat vaak niet precies centraal in de liedjes, maar op de achtergrond. Daarmee willen de artiesten zeker niet zeggen dat deze oorlog niet meer belangrijk is, maar juist de grote tijdsafstand veroorzaakt dat deze oorlog slechts op de achtergrond staat. De tweede meest genoemde oorlog van de internationale geschiedenis is natuurlijk de oorlog in Irak. Vaak nemen de musici geen blad voor hun mond als ze over dit conflict en president George Bush en de Verenigde Staten praten. Ze worden vaak boos op de praktijken uit deze oorlog en bekritisieren vaak de aanpak van andere landen. Het derde oorlogsconflict dat vaak in de teksten van de Nederlandse artiesten voorkomt, is het conflict in de Balkan van de jaren negentig. De musici noemen ook vaak het thema van de genocide in verband met dit conflict. De oorlogsconflicten in Afrika

of Israël verschijnt af en toe ook in de liedjes. Als de artiesten over de oorlogen praten, zijn ze over het algemeen altijd vol met woede en onbegrip voor deze acties. Ze begrijpen niet hoe de mensen in de eenentwintigste eeuw elkaar kunnen vermoorden en op elkaar schieten voor olie, gebieden of gewoon voor grotere macht en invloed.

Er zijn andere gebeurtenissen in de geschiedenis van de tweede helft van de twintigste eeuw die zo'n impact op de Nederlandse samenleving hadden dat er nog steeds over wordt gepraat. Zo worden de watersnoodrampen, de arbeidsmigratie en de dekolonisatie genoemd. De Gouden Eeuw, waarin Nederland een grote handel-, wetenschap- en kunstmacht was, is ook een thema wat de geschiedenis betreft. Hoewel Nederland in die tijd heel rijk was en veel macht had, wordt deze periode niet altijd als positief gezien in de songteksten, vooral van de Nederlandse rappers, want sommigen associëren deze periode met het plunderen van de koloniën.⁷²

Beroemde Nederlanders worden vaak in de teksten gemeld. Ze zijn zowel met negatieve commentaren verbonden als met positieve. Soms wordt minister-president Balkenende bekritiseerd, zowel voor zijn opinies wat de oorlog in Irak betreft, als voor zijn politieke opinies. In het lied *Het Land van* verschijnen veel figuren uit de Nederlandse geschiedenis. Ook die worden soms negatief beoordeeld. De enigen, die positief gezien worden, zijn voetballers als Johan Cruiff en Abe Lenstra. Pim Fortuin en Theo van Gogh worden soms als negatieve figuren gezien, omdat hun opinies de bron van veel onrust waren in Nederland of ze worden als helden gezien omdat ze niet bang waren om hun mening in het openbaar te zeggen en zo stredden voor de vrijheid van meningsuiting.

De nationale feestdagen zijn nauw verbonden met het thema van de geschiedenis, omdat de nationale feesten de dagen zijn waarop een historische gebeurtenis of feit door een bepaalde groep mensen in de maatschappij wordt herdacht.

⁷²<http://www.moron.nl/lyrics.php?id=69880&artist=Lange%20Frans%20en%20Baas%20B>
(3.2.2008)

*“Ieder jaar dan komt de Sint naar Nederland
en neemt de Pieten mee zo van het Spaanse strand
hij brengt cadeautjes in de nachten...”⁷³*

(Gebroeders Ko, Sinterklaas Boot, 2006)

Over het Sinterklaasfeest wordt het meest in de liedjes gezongen. Dit feest is nog steeds populairder dan de viering van Kerstmis in Nederland. Het is een feest voor kinderen maar ook voor volwassenen. Het heeft een lange traditie in Nederland en België. De viering van Koninginnedag wordt ook in de songteksten van de Nederlandse rap en hip hop artiesten gemeld. De reden hiervoor is dat dit feest vooral met het grote feest samenhangt. Prinsesjesdag wordt ook in de liederen genoemd. Het thema van Carnaval wordt het meest gemeld in de teksten van de regionale artiesten uit Noord-Brabant, Maastricht en Zeeuws - Vlaanderen. Kerstmis en de gewoontes die ermee samenhangen, staan natuurlijk centraal in de kerstliederen. De Carnaval-, Kerstmis- en Sinterklaasliedjes werden pas populair dankzij het feestduo van twee broers die Gebroeders Ko heten. Hun opvatting van deze feestliedjes is erg modern.

Voetbal behoort in Nederland tot de nationale sport en Nederlanders zijn trots op hun goede voetballers, vooral op het optreden op het Europese kampioenschap in 1988. In dit jaar werd Oranje de winnaar van dit kampioenschap en dus het is een belangrijk deel van de Nederlandse geschiedenis. Nederland is in bezit van één van de beste voetbalploegen in Europa – Ajax Amsterdam en PSV Eindhoven. Omdat voetbal altijd heel populair in Nederland was, verscheen dit thema ook in de liedjes van verschillende Nederlandse artiesten. Soms worden er “odes” voor de beste Nederlandse voetballers gecomponeerd.

De Oranjespelers worden in de teksten van de Nederlandse artiesten gezien als helden die het land onder andere beroemd maken in het buitenland. Vaak wordt een speciale song voor de Europese of Wereldkampioenschappen gecomponeerd die over het succes van de Nederlandse ploeg gaat. Marco Borsato en Ali B waren de laatste met de song *Wij*

⁷³<http://www.sweetslyrics.com/367384.Gebroeders%20Ko%20-%20Sinterklaasboot.html>
(21.2.2008)

houden van Oranje dat wordt gedraaid voor het Wereldkampioenschap in Duitsland in 2006.

„Aanvulluh...

Nederland oh Nederland jij bent een kampioen

Wij houden van Oranje om zijn daden en zijn doen“

(André Hazes en Ali B, Wij Houden van Oranje 2006, 2006)

Dit liedje werd een grote hit maar kort nadat Oranje de strijd met Portugal verloor, kon de luisteraar het liedje niet meer op de Nederlandse radio horen.

Als ik het hoofdstuk over de thematiek in de liedjes van de Nederlandse rap en hip hop artiesten met een paar woorden zou samenvatten, gaan de teksten meestal over maatschappelijke kwesties zoals criminaliteit, integratie, multiculturalisme, nationale en internationale conflicten maar ook over voetbal, feestdagen en personen en feiten uit de geschiedenis. De sfeer van deze liederen is vaak heel onrustig en maatschappijkritisch.

3. DE THEMATIEK IN DE SONGTEKSTEN VAN DE NEDERLANDSE STREEKTAALMUSICI – HET LANDSCHAP EN HET LEVEN OP HET PLATTENLAND IN HET NOORDEN EN HET FEEST IN HET ZUIDEN

De thematiek in de liederen van de streektaalmusici in Nederland verschilt wezenlijk van de thematiek in de rap en hip hop liederen. De streektaalartiesten leveren geen scherpe kritiek op de samenleving zoals de rappers en hip hoppers, maar ze zingen liever over het rustige leven op het platteland en over hun regio in het dialect van een bepaald gebied.

De populariteit van streektaalmuziek in Nederland kwam tot bloei vanwege de musicus Ede Staal in de jaren tachtig toen ook hip hop en rap tot bloei kwam. De streektaalmuziek is de muziek die in een dialect wordt geschreven en vooral door de regionale omroep wordt gedraaid. De zangers uit de provincies Friesland, Groningen, Noord-Brabant en Limburg zijn het meest beroemd wat dit soort muziek betreft. De streektaal muziek wordt natuurlijk geproduceerd in alle provincies en streken van het land. De streektaalmuziek wordt vaak gezien als een artistieke drager van gevoelens van regionale identiteit. Het regionale bewustzijn wordt ook vaak gezien als de tegenpool van de groeiende globalisering in Europa. De liedjes van de regionale bands en musici geven soms uiting aan de anti-westerse, anti-stadse en anti-Europese sentimenten. Dit is onder andere het geval van de band Normaal.⁷⁴ Maar wat is eigenlijk de typische thematiek in de songteksten van de regionale musici, namelijk in de songteksten van Ede Staal en Rowwen Hèze?

De musicus Ede Staal zong altijd in het Groningse en Oost-Friese dialect. Hij zelf beantwoordde ook aan het stereotiepe beeld van de gesloten noorderling. Hij had zijn eigen radiatorubriek met verhaaltjes in het dialect waarin hij de rol van een Groningse boer speelde voor wie het moderne

⁷⁴ De band Normaal zong in het Achterhoeks. De bandleider Benny Jolink had altijd hekel aan de stadscultuur.

leven net iets te vlug ging. Zijn liederen zijn melodieus en poëtisch, soms feestelijk maar vaak ook zwaar en melancholisch, vol liefde voor het Groningse landschap.

*“ 't Is de lucht achter Oethoezen
't Is 't torentje van Spiek
't Is de weg van Lains noar Klooster
En deur Westpolder langs de diek

't Binnen de meulens en de moaren
't Binnen de kerken en de burgen
't Is 't laand woar ik as kind
Nog niks begreep van pien of zurgen

Dat is mien laand, mien Hogelaand
't Is 'n doevetil, 's durpsstroat
't Is 'n olde bakkerij
't Binnen de grote boerenploatsen
Van Waarvum, Oskerd, zo noar”
(Ede Staal, 't Hoge Laand, 1984)*

Zijn liedje *'t Hooge Laand*, waarvan komt het bovengenoemde voorbeeld, is te beschouwen als een noordelijke tegenhanger van Mijn vlakke land van Jacques Brel.⁷⁵ De liedjes van Staal gaan vooral over het platteland, dieren, boeren en het leven op een boerderij. In het lied *Mien toentje* zingt hij over de stamslabonen, zijn aardbeien, de vroege aardappels en dunnetjes en de sla. Het lied is een mengeling van zelfironie en liefde voor de tuin, de grond en het platteland. In zijn andere liedjes bezingt hij alweer het landschap, de huisjes achter de dijk en de tijd van vroeger. Vaak zingt hij ook over de afkeer van het moderne stadsleven en over de gevolgen

⁷⁵ Jacques Brel was een Belgische zanger en componist die zichzelf beschouwde als Franstalige Vlaming, maar zong meestal in het Frans.

van het stadsleven op het individu. In het liedje *'t Het nog nooit zo donker west* vertelt hij een verhaal over een oude man die heel benauwd is om de stad te zien, maar als hij daar komt, sterft hij. Staal gebruikt ook veel natuurbeelden in zijn liedjes, hij praat bijvoorbeeld met de wind, de maan, de zee en de vogels, hij heeft spijt dat zijn leven zo kort was, maar zegt natuurlijk ook dat hij een heel gelukkig leven heeft gehad. Vaak zingt hij niet alleen over de liefde voor de natuur, maar ook over de liefde tussen een man en vrouw.

De Noord-Limburgse band Rowwen Hèze schrijft zijn songteksten en maakt muziek helemaal in het zuiden van het land - in Limburg. Typerend voor de muziek van Rowwen Hèze is de keuze van de eigentijdse Amerikaanse plattelandsstijl, de texmex. De texmex is een stijl uit het zuiden van de Verenigde Staten, een vermenging van accordeonpolka's van Duitse immigranten met Mexicaanse elementen.⁷⁶

*“Limburgs land, mien Limburgs land
weej laage an de waterkant
krekels, rust en romantiek
en toen inens, fanfaarmuziek
ik herinner meej nog hoe 't waas
doar in dat brons greun eike graas
de latste zeute zomerzon
totdat din hoempapa begon”
(Rowwen Hèze, Limburgs Land, 1995)*

De songteksten van deze band gaan vaak over de Limburgse dorpen, over het kroegleven en over Carnaval, dat in Limburg ieder jaar in februari wordt gevierd. De frontman van de band, Jack Poels, schrijft ook over dronkenschap, de kater, over de dorpsfanfaren en vaak ook over het leven en de natuur in de Peel⁷⁷. Niet alleen zijn feestelijke liedjes zijn populair onder de fans, maar ook de rustigere ballades. Er is een verschil tussen de albums die de band vroeger heeft gemaakt en de laatste albums, waar niet zo veel

⁷⁶ L. P. Grijp, p. 809.

⁷⁷ De natuurgebied de Peel ligt op de grens van Oost-Brabant en Limburg, in de gemeente Venray.

feestnummers op staan, maar meer liedjes over relaties en jaloezie. In zijn liedjes met de thematiek van Limburg, beschrijft Poels de rustige en romantische natuur. Vaak is de zanger ook aan het dromen zoals in het lied *Vlinder*.

Terug naar het noorden, waar in 1995 de Drentse driemanformatie Skik ontstond, die diverse muziekstijlen – ska, reggae, country en rock-’n-roll – combineert met gevoelige teksten. Dat maakt deze band bijzonder, omdat de leden van deze band de elementen van moderne muziek in de regionale muziek laten opleven. De teksten van de liedjes van deze band kunnen worden gekenmerkt door de volgende woorden: “fietsen met de banden vol met wind door het Drentse landschap of zonder licht tegen betonpaaltjes aanrijden.”⁷⁸

Een grote groep van de regionale muziek in Nederland vormen de bands en artiesten uit Friesland die in het Fries zingen. Zoals de andere streektaal muzikanten blijven de Friese musici vaak alleen in Friesland beroemd. Maar dankzij de band De Kast, die rond de millenniumwisseling met de Friese hits op nationaal niveau scoorde, is dit veranderd. De Kast zingt natuurlijk ook in het Nederlands, maar het is één van de weinige regionale bands die ook buiten hun regio beroemd zijn geworden, onder andere ook in België. De thematiek in de liedjes van deze band is min of meer dezelfde als bij de andere regionale artiesten, maar met een verschil. De band De Kast legt in zijn liederen vaak de nadruk op de algemene dingen, zoals vriendschap, liefde, gevoelens en dromen. Maar vaak verschijnt er het Friese landschap met de typische noorderzon, wind en natuur.

Om het hoofdstuk over de regionale muziek in Nederland af te sluiten, geef ik een kort overzicht van de typische kenmerken van de tekstthematiek. De streektaal muziek moet ten eerste in het dialect van de regio of een deel van de regio gezongen worden. Ten tweede verschijnen er in de regionale songteksten veel dingen waardoor de streek of regio wordt gekenmerkt. De teksten gaan vaak over de natuur, het landschap, boeren, dorpen, wind en zee. De bands willen met hun songs de mensen bewust maken van de

⁷⁸ L. P. Grejp, p. 811.

groeïende belangrïkheid van de regionale taal en de artïesten willen ook bewïzen dat de regionale muziek volwaardig is, hoewel het in een dialect wordt gezongen.

4. DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DE NEDERLANDSTALIGE POPARTIESTEN (NEDERPOP)

De jaren negentig waren de jaren van de comeback van de Nederlandstalige pop. Zingen in de eigen taal was de zekerste weg naar succes in Nederland geworden. Zelfs de streektaal stond niet meer het megasucces van de Nederlandstalige liederen in de weg. Het Nederlandstalige lied werd met passie gepropageerd door onder andere Paul de Leeuw⁷⁹. Artiesten en bands zoals De Kast, Van Dik Hout, De Dijk en Abel, de Italo-Nederlander Marco Borsato, Guus Meeuwis zijn de toppers in het Nederlandstalige popgenre. Acda en De Munnik, Skik, Bløf en De Dijk horen ook daarbij. De Nederlandstalige pop werd in Nederland vaak Nederpop genoemd. Eén van de meest succesvolle zangers die tot de Nederpop artiesten vandaag de dag ook behoort, is Jan Smit die veel levensliederen produceert.

4.1. THEMATIEK 1: DE LOOP VAN HET LEVEN, LIEFDE EN HET VERDRIET

Omdat er veel Nederlandstalige artiesten zijn, varieert ook de thematiek in hun liedjes. Meestal wordt er in de Nederlandstalige liedjes over de zaken uit het dagelijkse leven van de gewone man gezongen. De liedjes zijn zowel melancholisch als sentimenteel, filosofisch, maar ook vrolijk zonder een diepere betekenis.

Nummer één, wat het voorkomen van een thema in de Nederlandstalige liedjes betreft, is het thema van liefde en vriendschap. Marco Borsato⁸⁰ weet met zijn gevoelige liedjes over liefde de harten van velen te raken. Hij zingt ook over de “universele waarden” als het leven en

⁷⁹ Paul Henri de Leeuw (Rotterdam, 26 maart 1962) is een Nederlands komiek, cabaretier, televisiepresentator, acteur en zanger.

⁸⁰ Marco Roberto Borsato is een Nederlandse zanger. Borsato zong aanvankelijk in het Italiaans, maar brak pas echt door toen hij in 1994 overschakelde naar het Nederlands.

lijden, en ook over de “eeuwige menselijke tekorten” als schuld, schaamte, boete en straf en hij praat ook vaak over de “oerkrachten” als hartstocht, woede en haat. Soms vindt men veel clichés in zijn songteksten.

André Hazes is de nationale held volgens sommige Nederlanders. Hij maakte de smartlap populair in Nederland. Al zijn songs gaan over het leven en vaak over de trotsheid op Nederland. Zijn teksten zitten vol melancholiek, sentiment, heimwee naar het vaderland en verdriet. Hij ging vaak naar de kroegen om de gesprekken van mensen te beluisteren en dat wat hij hoorde, gebruikte hij in zijn teksten.

*“Waarom, zeg mij waarom?
Ben ik alleen en altijd eenzaam?
Waarom, zeg mij waarom?
Noemt niemand mij eens bij mijn voornaam?
Moet ik alleen staan?
Zit hier alleen, zonder vriendin.
Waar moet ik heen, het heeft toch geen zin.”*

(André Hazes, Waarom, 1980)

Liefde, vriendschap, spijt, dromen, terugkeer van iemand die hij mist, dood en geloof domineren in zijn songs. Een paar jaar na zijn dood worden zijn songs nog steeds op de radio gedraaid, wat zijn grote populariteit onder de Nederlanders aantoont.

De kracht van de Nederpop ligt in het feit dat nadat men een album van een Nederpop artiest één of twee keer heeft gehoord, men gewoon mee kan zingen. Dat is ook het geval bij de liedjes van Guus Meeuwis⁸¹. Over zijn teksten gesproken, iedereen kan zich wel inleven in meer dan de helft van de teksten. Guus Meeuwis zingt vaak over de liefde en over hoe erg hij iemand mist. Hij zingt ook over wat hij ziet op straat, over het vertrouwen, over de verbazing. Elke tekst is makkelijk te begrijpen. Omdat Guus Meeuwis uit de provincie Brabant komt, verschijnt Brabant ook in zijn

⁸¹ Guus Meeuwis (Mariahout, 23 maart 1972) is een Nederlandse zanger, die samen met zijn begeleidingsband Vagant in de jaren negentig van de 20e eeuw en het eerste decennium van de 21ste eeuw enkele grote hits scoorde in Nederland en Vlaanderen.

liederen. Hij heeft een lied geschreven dat Brabant heet. Daarvan noem ik ook de volgende regels:

*“de wereld gaat dicht
en dan denk ik aan Brabant, want daar brand nog licht
ik mis hier de warmte van een dorpscafé
de aanspraak van mensen met een zachte 'g'
ik mis zelfs 't zeiken op alles om niets
was men maar op Brabant zo trots als een Fries
in 't zuiden vol zon, woon ik samen met jou
't is daarom dat ik zo van Brabanders hou”*
(Guus Meeuwis, Brabant, 2003)

De liedjes van Guus Meeuwis zijn in het algemeen gevoelig en melodieus vol geluk van het leven.

De nummers van de band Van Dik Hout⁸² werden meerdere keren in verschillende peilingen tot beste Nederlandstalige singles allen tijden gekozen. Deze band schrijft ook veel liederen met gevoelige teksten die meestal over liefde en relaties gaan. Korte verhalen over mensen, keuzes in je leven, en geloof. Dat zijn de thema's die samen met de combinatie van stevige gitaar een schot in de roos zijn.

De Nederlandstalige liedjes van Acda en de Munnik⁸³ worden over het algemeen beschouwd als eenvoudig en kundig in elkaar gezet, waardoor de aandacht van de luisteraar als automatisch naar de teksten toe wordt getrokken. De teksten gaan voornamelijk over de liefde, de jeugd, het leven en dood met een blik op de toekomst want zoals het duo zegt “hun liedjes moeten mensen hoop en troost bieden.”⁸⁴ En zo schrijven ze positieve teksten over hoe alles goed gaat en dat de liefde mooi is, en dat men soms iemand kan verliezen maar dat hij dan toch, omdat hij van die persoon

⁸² De nationale doorbraak van Van Dik Hout kwam in 1994, toen de single Stil in Mij een grote hit werd.

⁸³ Acda en De Munnik is een Nederlands cabaret- en muziekduo bestaande uit Thomas Acda en Paul de Munnik

⁸⁴ <http://www.acdaendemunnik.nl/?artikelen/825/artikelen> (3.2.2008)

houdt, diegene bij zich houdt, en over de twisten van het leven in zijn laatste album Nachtmuziek.⁸⁵

Met zijn band De Dijk⁸⁶ zingt Huub van der Lubbe al twintig jaar over bloedende harten, stille straten, blanke mannen, liefde, eenzaamheid en verdriet. Hij vertegenwoordigt met zijn songteksten de typische thematiek in de Nederlandstalige popmuziek. Bij de band Abel⁸⁷ is dat niet anders.

Met het noemen van andere Nederlandstalige popartiesten en bands kan men uren lang bezig zijn. De thematiek en de sfeer van de liederen blijft toch meestal dezelfde – de liefde, de vriendschap, het dagelijkse leven, universele waarden, teleurstelling, angst maar ook vreugde en feesten. De melodie moet altijd simpel blijven om makkelijk het lied te onthouden.

4.2. THEMATIEK 2: HET ALLE DAAGS WAT DE SONGTEKSTEN BETREFT MAAR VERNIEUWEND WAT DE MUZIEK BETREFT

Iemand die een vernieuwing in de Nederlandstalige popmuziek bracht, is de Zeeuwse band Bløf⁸⁸ met hun laatste album Umoja. Het album heeft mooie duetten, verschillende muziekstijlen per land en zeker sterke teksten, wat van dit album een wereldalbum maakt. Umoja betekent in het Swahili eenheid en saamenhorigheid.⁸⁹ De Argentijnse, Afrikaanse, Cubaanse en Spaanse invloeden zijn niet de enige op dit album. Bløf zingt over de liefde, het leven, de waarheid, herinneringen, vrijheid, heimwee niet naar zijn geboorteland maar naar andere landen waar hij is geweest. Hij zingt ook over de veranderingen in ons leven, over de sfeer in de steden, over het genieten van het leven en over veel meer. Veel verbeelding van de zee,

⁸⁵ Het is een zesde album dat verscheen op 1 december 2007.

⁸⁶ De Dijk is een Nederlandse band uit Amsterdam, die al sinds begin jaren '80 Nederlandstalige popmuziek maakt. Hun stijl is te omschrijven als een mix van soul, blues en rock. De groep is genoemd naar de Amsterdamse Zeedijk

⁸⁷ Abel is een Nederlandse popgroep uit Effen die in 1996 door Joris Rasenberg opgericht werd.

⁸⁸ Bløf is een Nederlandse band uit Middelburg opgericht in 1992.

⁸⁹ <http://umojahifi.blogspot.com> (24.2.2008)

hemel, bomen en dieren zijn ook aanwezig in de teksten op dit album. Wat dit album zo ongewoon maakt is het feit, dat Bløf het in twaalf landen heeft opgenomen, onder andere in Japan, Rusland, Turkije, Australië, Bhutan enz., met medewerking van lokale artiesten. De combinatie van zo veel verschillende muziekinvloeden, gecombineerd met goede nummers met aandacht voor de andere muzikale stijlen is bijzonder voor de Nederlandse muziekscène. De thema's in de songteksten van de rest van Bløfs albums zijn onder andere het weggaan naar een ander land, Zeeland, de natuur, liefde en heimwee naar huis en herinneringen.

De experimenteel Nederlandstalige pop wordt vandaag de dag ook vertegenwoordigd door de musicus Spinvis. Hij behoort niet precies tot de Nederlandstalige pop, want hij heeft veel vernieuwing in de Nederlandse muziekscène gebracht. Zijn muziek is typerend door het spel met klank en ritme. Zijn teksten gaan over kleine dingen en het alledaagse. De teksten van Spinvis zijn vrij duidelijk, hoewel ze niet altijd ergens over lijken te gaan. Vol losse absurdistische zinnen. Zoals de zin "Vandaag knipte ik een muis in twee, en die lijmde ik toen mooi weer aan elkaar."⁹⁰ Zijn associatieve, beeldende teksten met afwisselende sfeer combineert hij met een verrassende mix van muziekstijlen. De inhoud van de liedjes van Spinvis heeft veelal betrekking op de onvolmaaktheid van mensen en dingen. Het succes van Spinvis ligt niet alleen in het ongewone gebruik van de huis-, tuin- en keukengeluiden in zijn liederen, maar ook in de teksten die hoewel simpel blijken te zijn, heel associatief zijn zoals de volgende regels uit zijn lied *Smalfilm*:

*“Ik heb een eigen flat
ik heb de radio aan
het is alweer woensdag
ik heb een Golf GTI
een tijdje terug reed ik een fietser dood
maar gelukkig heeft geen mens me gezien
het komt maar zelden voor dat ik een zin afmaak*

⁹⁰ <http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Spinvis/Smalfilm.htm> (4.2.2008)

*maar je maakt me echt niks wijs
het noodlot is een raadsel
en dat gaat als volgt
het kost je niks en toch altijd prijs”
(Spinvis, Smalfilm, 2002)*

4.3. THEMATIEK 3: HET PROTEST EN KRITIEK OP DE MAATSCHAPPIJ (DE MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID) IN DE NEDERLANDSTALIGE LIEDEREN IN DE JAREN TACHTIG

In tegenstelling tot wat je zou verwachten in het land met een grote smartlap traditie, begon popmuziek in de moedertaal niet alleen als breed gedragen volkscultuur. Het waren ook de protestzangers en cabaretzangers die voor de eigen taal kozen. Eén van de eerste musici, die voor het Nederlands heeft gekozen, was Boudewijn de Groot. Hij begon al in de jaren zestig met het zingen in het Nederlands. Omdat er tot de jaren tachtig alleen in het smartlapcircuit en in de reclame in het Nederlands werd gezongen, kozen veel Nederlandse artiesten om in het Engels te zingen. Maar dat veranderde in de jaren zeventig. Eind jaren zeventig ontstond de band Doe Maar die zich in de eigen taal beter kon uiten. Doe Maar was niet de enige die in die tijd voor de eigen taal koos. Het Goede Doel en Frank Boeijen Groep begonnen er ook mee. Dankzij deze bands is pop in de moedertaal gewoon een onderdeel van de hitparade geworden. Het mag en het kan en is vanaf de jaren tachtig echt een vrije keuze.

Deze bands zongen niet alleen over de liefde en vriendschap, maar toonden ook vaak maatschappelijke betrokkenheid. Hun maatschappijkritische teksten namen aan belang toe, vooral in de jaren tachtig. In 1982, een jaar nadat in Amsterdam door circa 400.000 mensen gedemonstreerd werd tegen de stationering van kruisraketten, bracht de groep Doe Maar het lied *De Bom* uit. *De bom* heeft een dubbele lading. Het nummer gaat direct over de kernwapens. De band zingt:

*“Laat maar vallen het komt er toch wel van
het geeft niet of je rent
Ik heb jou nooit gekend, ik wil weten wie jij bent
wil weten wie jij bent”.*
(Doe Maar, *De Bom*, 1983)

Je kunt dit lied zien als een protestsong tegen kernwapens, en als een vredeslied. De bom betekent ook dat het geen zin heeft om je zorgen te maken als die valt, valt die toch wel. Je kunt beter het hier en nu beleven en genieten van wat je nu hebt. Dat is de tweede betekenis van dit lied. In het lied *Heroïne* waarschuwt de band met de volgende tekst op het gevaar van de drugs en het gevolg van het gebruik van de drugs.

*“Mijn god, wat ben je veranderd, je bent dezelfde niet
Je had zo'n mooie mond vol tanden, daar is niks meer van over
En dan die blik in je ogen, je kijkt wel maar je ziet niets”*
(Doe Maar, *Heroïne*, 1983)

De band Het Goede Doel zingt ook over het gevaar van de kernwapens in de song *Atoombom*. In de songteksten van deze band gaat het niet alleen over de kernwapens maar ook over andere maatschappijkritische thematiek. De kritiek op de maatschappelijke regels en intolerantie verschijnt in het lied *Alle Mensen Wonen op de Aarde*. Het lied *Tolerantie* gaat over het respect van alle mensen. De sfeer van dit lied is sceptisch want niet iedereen is tolerant tegenover de mensen van andere huidskleur, van andere politieke visie enz. Het vechten en het geweld wordt gekritiseerd in het lied *Vechten*. Het sceptische kijkje op vriendschap verschijnt in het lied *Vriendschap* waarin de band zingt:

*“Een keer trek je de conclusie
vriendschap is een illusie
vriendschap is een droom
een pakketje schroot met een dun laagje chroom”*
(Het Goede Doel, *Vriendschap*, 1983)

Kritiek op de staat van de derde wereld landen zoals Afrika verschijnt in het lied *Idioot*. In het lied *Brood en Spelen* zingt de band dat tegen het

vervelen, moet er iets aan mensen gegeven worden om hen bezig te houden. Het idee van dit lied is om een betere toekomst te hebben en daarom moeten mensen genoeg van alles hebben.

De kracht van de Frank Boeijen Groep zit niet enkel in de teksten, maar ook in de muziek. Het bewijst op een grote liefde voor melancholiek, vloeiende melodieën met pakkende refreinen. Nog herkenbaarder is de stem van de zanger: hees, intens en met zuidelijk accent. De songteksten vallen op door eenvoud, directheid en herkenbaarheid. Zonder aan spontaniteit in te boeten, zingt hij over passie en verlangen, vreugde en verdriet. Aan de basis staan persoonlijke ervaringen en observaties. De liederen *Zwart-wit* en *Kronenburg Park* zijn emotionele reacties op een samenleving waarin een mensenleven soms weinig waard is. In de liederen *Kontakt* en *Welkom in Utopia* staat de zanger stil bij de veranderingen in zijn leven en dat van zijn generatie. De liederen van deze band zitten vol woede, harstocht, twijfel en vreugde. Het lied *Zwart-wit* gaat over de moord op een onschuldige persoon. Over het machtsmisbruik zingt de band in het lied *Nu de Wereld in de War Is*. Ze weigeren om de politici te vertrouwen in dit lied. In het lied *Het Grote Bedrog* zingt de band ook over het wantrouwen tegenover de heersers, of ze over koningen of presidenten praten. In het lied *Niemand heeft Gelijk* zingen ze over de splitsing van de wereld, over het Oostblok en het Westen.

De band Klein Orkest zingt ook over het Oostblok in hun lied *Over de muur*. Het lied beschrijft de onvrijheid die er bestond onder het communistische regime wat de volgende regels bewijzen:

*“Maar wat is nou die heilstaat als er muren omheen staan
Als je bang en voorzichtig met je mening moet omgaan
Ach wat is nou die heilstaat, zeg mij wat is hij waard
Wanneer iemand die afwijkt voor gek wordt verklaard”*

(Klein Orkest, Over de Muur, 1989)

Uit de bovengenoemde voorbeelden blijkt dat dat sommige Nederpop bands ook kritiek op de gebeurtenissen in de toenmalige maatschappij in de jaren tachtig hebben geleverd, ze hebben niet alleen over de liefde en het Hollandse landschap gezongen.

5. DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DE NEDERLANDSTALIGE (PUNK) ROCKBANDS – KRITIEK OP DE MAATSCHAPPIJ

De laatste thematiek, die ik in de hoofdstukken, die over de Nederlandstalige artiesten gaan, ga noemen, is de kritiek op de maatschappij die de punkbands leveren. De rockmuziekscène in Nederland is niet zo rijk wat de rock in het Nederlands gezongen betreft. Er bestaan veel rockbands die in het Engels zingen, zoals Kane, Within Temptation en andere die ook in enkele landen in het buitenland beroemd zijn. De Nederlandstalige rockscène heeft een kleinschalig karakter. Om de thematiek in de rocksongteksten te analyseren, heb ik dus alleen met een klein aantal songteksten gewerkt, want het was niet altijd makkelijk om de songteksten te vinden. Daarom heb ik vooral met de songteksten van de punkrockband Rot van de Dam⁹¹, de rockband Van Katoen⁹² en de punkrockband Heideroosjes⁹³ gewerkt. De Nederlandstalige band De Dijk wordt ook vaak als rockband beschouwd maar over deze band heb ik al eerder geschreven.

De songteksten van de band Van Katoen zijn erg direct, maar niet uitermate offensief. Vaak zijn de teksten persoonsgericht zoals de nummers *Wat jij wil* en *Snap het dan*⁹⁴. De band gebruikt vaak afwijzende en brute woorden in hun songs. De leden van deze band leveren ook vaak kritiek op de maatschappij. *Kikke*⁹⁵ is hiervan een heel goed voorbeeld. Het liedje is cynisch bedoeld. Het gaat over het misbruiken van je macht met als doel dat je er alleen zelf beter van wordt, dus zonder dat je andere mensen een kans geeft. Met zijn songs en de negatieve houding willen de leden “mensen graag een beetje wakker schudden en wat beter om zich heen laten

⁹¹ Een Nederlandstalige rockband uit Rotterdam.

⁹² Van Katoen is een Nederlandse punkrockband met veel metal invloeden. De teksten zijn altijd Nederlands, maar bevatten veel straattaal.

⁹³ De Heideroosjes is een Limburgse punkrockband. De nummers zijn Engels- of Nederlandstalig en af en toe Duitstalig.

⁹⁴ http://www.nomorelyrics.net/nl/Van_katoen/17087-Snap_het_dan-songteksten.html
(4.2.2008)

⁹⁵ <http://www.songteksten.nl/songteksten/41584/Van-Katoen/Kikke!.htm> (4.2.2008)

kijken.”⁹⁶ Dat zegt de frontman van Van Katoen. Idealisme in de rock bestaat dus nog steeds, hoewel Van Katoen niet de illusie heeft de wereld te kunnen veranderen. De thema's in zijn songs zijn onder andere het onzinnige vechten in de oorlog, de onvriendelijkheid en ignorantie onder de mensen.

De Limburgse punkrockband Heideroosjes maakt muziek die ook op de muziek en songteksten van Van Katoen lijkt. Hoewel ze al vanaf het jaar 1989 optreden, zijn ze niet zo beroemd in Nederland. De leden van de band voelen zich ondergewaardeerd.⁹⁷ Wat hun muziek betreft, bevat elk album een statement. In het algemeen gaan de teksten vaak over de verbazing over de zin en onzin waar de mensheid zich mee bezig houdt. Cynisme en een fikse hoeveelheid dubbele bodems heeft ook op hun albums de overhand. De songs gaan niet alleen over de kracht van je eigen meningen, maar ook over de oorlog in voormalig Joegoslavië. Sommige songs zijn echte anti-oorlogs-liederen zoals het lied Meneer De President:

*“Meneer de president, welterusten
Slaap maar lekker in je mooie witte huis
Denk maar niet te veel aan al die verre kusten
Waar uw jongens zitten, eenzaam, ver van thuis
Denk vooral niet aan die zesenzeventig doden
Die vergissing laatst met dat bombardement
En vergeet het vierde van die tien geboden
die u als goed christen zeker kent”*
(Heideroosjes, *Meneer de President*, 2004)

Dit lied is een coversong van Boudewijn de Groot uit het jaar 1966, en men kan deze song een protestsong noemen. In de song *Bereik-Bar-Bar* zingt de band over het gebrek aan je privé-leven vanwege de multimediale wereld. Het geweld wordt gemeld in de song *De Neanderthaler*. De eerlijkheid, achterklap, humaniteit en het negeren zijn typisch voor hun

⁹⁶ <http://www.vankatoen.nl/nieuws/mm.html> (4.2.2008)

⁹⁷ http://www.nu.nl/news/1371204/2101/Heideroosjes_voelen_zich_ondergewaardeerd.html (4.2.2008)

songteksten. Inhoudelijk is hun muziek scherp en subtiel. Hun nummers zijn hedendaags, vol van kritiek op de maatschappij, maar toch humoristisch.

De stijl en de teksten van een andere punkrock band RoTvAnDeDaM is een mengsel van Nederpop, Rock, heftig en dicht bij⁹⁸. Dit alles met eigentijdse en eigenwijze Nederlandstalige teksten die zelf geschreven worden en gaan over grappige zaken, oude liefdes, zinloos geweld, sterven, onbegrip en frustraties in het dagelijkse leven. De muziek zit vol energie. Soms zijn de teksten wel een beetje clichématig.

Al die bovengenoemde bands treden op op de grote zomer muziekfestivals, zowel in Nederland als in België. Ze hebben op het festival Pinkpop, Rock Werchter en Lowlands opgetreden en de band Van Katoen heeft ook succes in Indonesië

⁹⁸http://www.rotvandedam.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=27 (4.2.2008)

6. DE THEMATIEK IN DE SONGTEKSTEN VAN DE UNDERGROUND ARTIESTEN IN TSJECHIË TIJDENS DE NORMALISATIEPERIODE

Nadat ik de songthematiek in de liedjes van de Nederlandse hip hop, rap, streektaal, Nederpop, rock en punk artiesten heb gemeld, ga ik verder met het zoeken van de typische songthematiek in de Tsjechische liedjes vanaf de jaren tachtig tot het heden.

De Tsjechische muziekscène geniet van een lange traditie van protestsongs. De protestsongs worden vooral geschreven vanaf de jaren zestig tot de jaren tachtig van de twintigste eeuw en worden verbonden met de underground cultuur die een belangrijke plaats in de muziekscène in Tsjecho-Slowakije had. Het hoofdidee van de underground artiesten was om het niet met het toenmalige establishment eens te zijn. Het begin van de undergroundmuziek in Tsjechië is verbonden met het ontstaan van de band The Plastic People of the Universe. Al in de jaren zestig geloofde de frontman van deze band dat de authenticiteit in muziek van groot belang is. De band Aktuál onder leiding van Milan Knížák⁹⁹ speelde ook een belangrijke rol in het begin van de undergroundmuziekgeschiedenis. De teksten van deze band waren anticommunistisch en anti-autoritair. In het lied *Pochod aktuálu* (“*De Mars van de tijdgenoten*”) zingt de band over een maatschappij die op basis van solidariteit, samenhang en afkeer van de autoriteiten gebaseerd is. Ivan Jirous¹⁰⁰ en Egon Bondy¹⁰¹ waren de belangrijkste tekstdschrijvers in die tijd.

In de beginfase van de band Plastic People of the Universe, wanneer deze band vooral in het Engels heeft gezongen, gaan de teksten van deze band vooral over drugs, alcohol en over de houding tegenover het leven. De band maakte vaak commentaren op de politieke situatie in het land. Dat alles met zwarte en cynische humor en met een depressief tintje. Er worden

⁹⁹ Milan Knížek is een Tsjechische beeldend kunstenaar en musicus.

¹⁰⁰ Ivan Martin Jirous is een dichter, publicist en kunstkritiek die de teksten voor de band The Plastic People of the Universe schreef.

¹⁰¹ Egon Bondy is een tekstdschrijver die de teksten voor The Plastics schreef.

veel vulgaire woorden in de teksten gebruikt, vaak worden er ook de taboethema's, zoals psychische problemen, gemeld. Er wordt in hun liederen vaak over de vervreemding van het individu gezongen. De formele autoriteiten worden in de teksten ook vaak bekritiseerd. Men kan over een mystieke houding tegenover de hoofdstad Praag in een paar songs van deze band praten. De mystiek verschijnt in alle liederen van deze band.

De compositie van de songs, die The Plastic People of the Universe in 1978 gemaakt hebben onder de titel *Pašijové hry* ("De Passiespel"), wordt geïnspireerd door bijbelteksten. Dat verwijst naar het respect voor de christelijke waarden. Deze waarden kunnen worden gezien als een alternatief voor de waarden die The Plastics hebben afgestoten. In die tijd heeft de band al met Charta 77 gesympathiseerd.

Begin jaren tachtig werkte de band met de teksten van de schrijver en filosoof Ladislav Klíma¹⁰². Zijn werk werd de bron van inspiratie voor de leden van deze band. In het jaar 1981 brengt The Plastic People of the Universe een andere LP uit met de titel *Leading Horses*. Op dit album stellen ze zich veel vragen, die het leven betreffen. Men mist er ook de bijbelse en ecologische motieven niet. Op het album *Hovězí porážka* ("De slacht van het rund") wordt het thema van de slacht beschreven. De cynische en ruwe beschrijving van de slacht kan de morbiditeit van de wereld uiten en daarom zou men de wereld vrolijker maken. Om de wereld vrolijker te maken was het motto van sommigen underground artiesten. Het laatste album van deze band met de titel *Půlnoční myš* ("De Nachtmuis") is heel apathisch. Na het werken aan dit album is de band uiteengevallen.

De hoofdthema's waarover de band in zijn songteksten zingt zijn onder andere het respect voor mensen in het algemeen, de afkeurende houding tegenover de consumptiemaatschappij, het stellen en beantwoorden van vragen en de levenswaarden van de maatschappij.

Parallel met het werken in de band The Plastic People of the Universe, heeft een lid van deze band, Mejla Hlavsa, met de band *DG 307* gewerkt. Het verschil tussen deze twee bands ligt in de manier van het presenteren

¹⁰² Ladislav Klíma was een Tsjechische schrijver en filosoof die in de eerste helft van de twintigste eeuw leefde.

van de thema's in de teksten. De band *DG 307* heeft zijn commentaren op de wereld van uit de positie van een gewone mens gedaan. Dat betekent dat de teksten niet zo filosofisch zijn als de teksten van The Plastics en dat ze vaak recessief zijn. Deze band tastte natuurlijk ook het toenmalige establishment aan.

De muziek en de teksten van de band *The Hever and Vazelína*, die samen met de songtekstschrijver Miroslav Skalický werkte, had een anarchistische en ironische stemming. In hun songteksten wordt er een aanval gedaan tegen de concrete symbolen van het establishment, bijvoorbeeld tegen de onzin van de militaire dienst. De kritiek op de bureaucratische en industriële maatschappij is ook vaak in de songteksten te horen. Om het drukke leven in de stad te ontvluchten, vindt Skalický rust op het platteland waar hij ook gedichten (meestal in de vorm van epigrammen¹⁰³) schrijft.

Niet alleen bands hebben de underground muziekscène beïnvloedt, er zijn ook een paar individuen zoals Svát'a Karásek, Čárli Soukup en Jim Čert die aan de underground muziekscène hebben bijgedragen. Svát'a Karásek was een evangelische priester. Daarom hebben zijn teksten christelijke motieven. De songs vormen de parabelen van de toenmalige problemen. Hij zingt over solidariteit, vriendschap, moed, over opstand en weigering van mensen die hij bekritiseert. Hij praat over het establishment als over het kwaad tegen wie mensen moeten vechten.

De teksten van Čárli Soukup waren natuurlijk politiek georiënteerd, maar hadden ook een sociaal-ecologische stemming. Hij zingt over de maatschappelijke problemen die hij rondom zichzelf ziet. Hij levert kritiek op de symbolen van het toenmalige establishment zoals MDŽ¹⁰⁴ en "spartakiáda"¹⁰⁵ en op het sociale systeem van het toenmalige Tsjecho-Slowakije. Vaak wordt hij gezien als de vertegenwoordiger van de

¹⁰³ Een epigram (punt dicht, sneldicht) is een kort en bondig gedicht met een woordspeling of pointe.

¹⁰⁴ MDŽ is een feestdag van de internationale solidariteit van vrouwen voor de gelijkgerechtigheid en vrede.

¹⁰⁵ Spartakiáda was een publiek optreden van turners tijdens de communistische era.

protestsongs. De songs van Jim Čert waren gericht op de sociale problemen in het land. Maar in vergelijking met Soukup leverde Čert niet zo'n scherpe kritiek erop als Soukup.

De undergroundband *Umělá Hmota* ("De kunststof") legde in zijn teksten nadruk op de vrijheid van meningsuiting en de kritische kijk op de wereld. In zijn songteksten moet men van zijn situatie bewust zijn en zijn zwakheden zijn de enige die een mens maken, niet de idealen. De band zong over hun poging om in de wereld te integreren en over de status van de buitenstaanders. De absurditeit van het systeem is een ander thema waarover in zijn liederen wordt gezongen.

De zogenoemde Křížovnická school, de enige artistieke formatie die de underground bands en artiesten heeft beïnvloedt, werd opgericht door de leden van de band *Sen noci Svatojánské Band* ("De Midzomernachtsdroom Band"). Deze school bracht de elementen van dadaïsme in de underground cultuur.

Sommige leden van de bovengenoemde bands, die tegen het communistische regime waren, hebben vaak voor hun opinies in de gevangenis gezeten en sommigen moesten zelfs het land verlaten en in exil leven. In het buitenland zijn ze natuurlijk tegen het communisme opgetreden.

De muziekfestivals van de undergroundartiesten waren een essentieel onderdeel van de undergroundcultuur. Daar kunnen de artiesten hun muziek voorstellen. Het meest belangrijke undergroundfestival vond plaats op Hrádeček van Václav Havel¹⁰⁶ in 1977. Op dit festival hebben onder andere ook volksmuzikanten als Jaroslav Hutka, Vlasta Třešňák en Vlasta Kubišová gezongen.

¹⁰⁶ Václav Havel (Praag, 5 oktober 1936) is een Tsjechisch schrijver en politicus. Hij was de laatste president van Tsjecho-Slowakije en de eerste van Tsjechië. Na de beëindiging van de Praagse Lente in 1968 kreeg Havel een publicatieverbod opgelegd en werd zijn paspoort ingetrokken omdat zijn publicaties de overheid onwelgevallig waren. In het westen kreeg hij steeds meer bekendheid als dissident. Havel was in 1977 één van de grondleggers van Charta 77, een beweging die de Tsjechoslowaakse overheid wees op schendingen van mensenrechten.

Sommigen undergroundmusici zoals Ivan Martin Jirous en Egon Bondy waren niet alleen songtekstschrijvers. Ze hebben ook proza en poëzie geschreven. Ivan Jirous werd ook de theoreticus van de undergroundcultuur. Hij schreef over het ontstaan van de undergroundcultuur in Tsjecho-Slowakije en over de evenementen die de underground beweging hebben beïnvloedt. Hij schreef ook veel muziekrecensies. Hij voerde ook polemieken met andere underground artiesten zoals met Luboš Drožd' en Mikoláš Chadima. Hij was geen fan van de emigratie, want hij vond emigratie een vlucht voor het probleem dat opgelost moest worden. Egon Bondy heeft ook over de positieve kanten van de underground maatschappij en over zijn persoonlijke teleurstelling geschreven. Zijn poëzie wordt gekenmerkt door een persoonlijke monoloog die vol emotie, herinneringen en opinies zit. De sfeer van de Praagse kroegen, de alcohol, kater, hallucinaties en ontmoetingen met zijn vrienden. Dat en meer is niet alleen een deel van hun poëzie, maar ook een deel van zijn songteksten. Hij legt nadruk op de gemeenschap en vriendschap.

Ten slotte doet zich hier de volgende vraag voor: Waarmee heeft de underground muzikscène eigenlijk bijgedragen tot de muzikscène in het algemeen? De underground cultuur had invloed op de volgende gebieden: de ideologische, ecologische en sociale. De undergroundartiesten hebben vaak de relatie tussen mens en natuur in hun teksten onderstreept. De sociale behoeften van het systeem kwamen vaak aan de orde in de underground songteksten. De nadruk werd gelegd op het belang van het individu. Bands en artiesten hebben vaak een hekel aan de consumptiemaatschappij. De sociale waarden stonden ook centraal in de songteksten van de underground artiesten. Het werk van de underground artiesten was volgens mij één van de bronnen van inspiratie die leidden tot het ontstaan van Charta 77¹⁰⁷. Vanaf het jaar 77 waren ook veel leden van de underground scène leden van de bond Charta 77. De undergroundmuziek werd een manier om zonder compromis iets te zeggen. En omdat er na het jaar 1989 niks in de weg van

¹⁰⁷ Charta 77 was in de jaren 1977 tot 1992 een beweging voor de verdediging van de mensenrechten in Tsjecho-Slowakije.

de vrijheid van meningsuiting stond, verliest ook de underground muziek
zijn hoofddoel en invloed.

7. DE ROL VAN DE VOLKMUSICI IN DE UNDEGROUND BEWEGING TIJDENS HET COMMUNISME IN TSJECHO-SLOWAKIJE (JAROSLAV NOHAVICA, KAREL KRYL EN JAROSLAV HUTKA)

7.1. KAREL KRYL

Eén van de beroemdste Tsjechische auteurs van anticommunistische protestsongs was Karel Kryl. Hij was een dichter, musicus, tekstschrijver en graficus. Hij wordt vaak gezien als een dichter met de gitaar in zijn hand. Zijn liederen worden gezien als korte, poëtische en melancholische pamfletten. Hij wist hoe de angst van de historische en politieke situatie goed in zijn liederen uit te drukken. Zowel de liederen met simpele zinnen, als de gecompliceerde metaforische liederen maakten van hem één van de beroemdste figuren van de strijd tegen het communisme.

Karel Kryl maakte teksten die een reactie op de toenmalige situatie in het land waren. Zijn teksten waren krachtig. Hij probeerde te wijzen op de onrechtvaardigheid in de wereld. Hij wilde dat mensen hun ogen openden en zagen wat er mis ging. In zijn songteksten staan parodie en tragiek vaak naast elkaar. Zijn kritiek wordt niet direct gezegd, maar in metaforen en symbolen. Hij speelt vaak met de betekenissen van de woorden in zijn teksten. De unieke presentatie van de liederen is dat wat de luisteraars van zijn songs ook boeiend kunnen vinden. Kryl kon heel goed de sfeer van een song creëren en daarom hoort men vaak niet de onvolmaakte manier waarop Kryl zong. Kryl probeerde liever een dialoog met het publiek te voeren. Hij was niet zo geïnteresseerd in de goede prestatie van zijn songs. Hij wilde gewoon met de mensen praten.

Er verschijnt brede thematiek in Kryls liederen. Hij combineert deze kringen vaak met elkaar in zijn songs. De songs over liefde en het leven van een soldaat zijn een mengsel van de innerlijke biecht en het ruwe leven van de militairen. De gemoedsteksten van de soldaten zijn de biechten van gewone mensen die een commentaar op hun innerlijke leven geven, maar die niet protesteren. De kritische songs van Kryl zijn offensief, ironisch,

sarcastisch, vol hyperbolen en allegorie. Ze zijn gericht tegen het regime. De teksten met een sociale thematiek zijn ook van belang wat de tekstthematiek betreft. Omdat Kryl heel geletterd was, kan men veel parafrases van beroemde literaire werken en figuren in de songteksten vinden. In de song *Rakovina* (“*De Kanker*”) vinden wij de figuur van Hamlet. Hamlet is in deze song een intellectueel met een morele achtergrond die aan de wereld twijfelt. Hij kent die waarheid, maar hij twijfelt om iets openlijk te zeggen. Hiermee wilde Kryl zeggen dat men moet doortasten en niet alles voor zichzelf houden, anders gaat niks veranderen en blijft alles hetzelfde.

In het lied *Bludiště* (“*Het Labyrint*”) refereert Kryl aan het gedicht van Vítězslav Nezval¹⁰⁸ *Na břehu řeky Svratky* (“*Aan de kust van de rivier Svratka*”) waarin Nezval over de liefde voor Moravië en zijn moeder praat. De sfeer van Kryls lied is bitter en het gaat over de onvrijheid en de gevolgen ervan voor mensen.

In het lied *Atlantis* (1992) maakt Kryl melding van Kafka. Kafka’s absurde wereld verwijst naar de teleurstelling van de democratie die Kryl voelde. In een andere strofe van dit lied maakt Kryl de parafrase van het gedicht van Dyk¹⁰⁹ *Země mluví* (“*Het Land praat*”). Hier horen wij de stem van Kryl als een voorstander van een verenigde Tsjecho-Slowakije. Kryl was nooit een voorstander van de scheiding van beide landen. In *Atlantis* noemt hij mensen uit de geschiedenis die een sterk nationaal denken hadden, zoals T.G. Masaryk¹¹⁰, Jaroslav Seifer¹¹¹, Jan Palach¹¹² en Bohuslav

¹⁰⁸ Vítězslav Nezval (26.5.1900 – 6.4.1958) was een Tsjechische schrijver, dichter en vertaler en de medeoprichter van het poëtisme in Tsjechië.

¹⁰⁹ Viktor Dyk (10 december 1877, Pšovka u Mělníka – 10 mei 1931, Lopud) was een Tsjechische dichter, schrijver, publicist en nationalistisch politicus.

¹¹⁰ T.G. Masaryk was van 1918 tot 1935 de eerste president van Tsjechoslowakije.

¹¹¹ Jaroslav Seifert (Žižkov, 23 september 1901 – 10 januari 1986) was een Nobelprijswinnende Tsjechische schrijver, dichter en journalist.

¹¹² Jan Palach (Všetaty, 11 augustus 1948 – Praag, 19 januari 1969) was een Tsjechische student die zichzelf op 16 januari 1969 in brand stak uit protest tegen de bezetting van Tsjechoslowakije door de Warschaupacttroepen als antwoord op de Praagse lente en vanwege het gebrek aan democratie in zijn land.

Martinů¹¹³. Daarmee wil hij wijzen op de lange gezamenlijke geschiedenis van Tsjechië en Slowakije.

De thematiek in de songs van Karel Kryl ga ik verdelen in de thematiek van de bezetting, de geestelijke thematiek, de historische thematiek en het groteske, satire, pamfletten en zelfreflectie.

7.1.1. De thematiek van bezetting

De bezetting door de militairen van de USSR was een bron van inspiratie voor Kryl in het begin van zijn muziekcarrière. De ruwe stijl is typisch voor deze liederen. De bitterheid, pijn, tegenstand en woede zijn in deze songs aanwezig. De toon van deze liederen is soms ook pathetisch en sentimenteel. Dat is ook het geval van één van zijn beroemdste songs *Bratříčku zavírej vrátka: 1968* (“*Broertje, doet de deur dicht*”). Het broertje gezien als een klein weerloos kind, de bezetting gezien als een spookachtige droom, de regen, de duisternis en de wolf van een sprookje staan centraal in dit lied. De mens wordt hier gezien als weerloos, zonder hulp en zonder uitzicht op een betere toekomst. De connotatie van een wolf en een lam verwijst naar de machteloosheid van de mensen. Dankzij deze connotatie konden mensen makkelijker begrijpen waarover het lied ging. Zelfbeklag en machteloosheid zijn echter niet typerend voor de liederen van Kryl zoals het in het geval van deze sentimentele song is. Meestal openen zijn songs de mensen de ogen en zijn provocerend, ironisch en zeker zonder zelfbeklag (*Král a klaun: 1967* (“*De Koning en de Clown*”), *Veličenstvo kat: 1967* (“*De Koning de Beul*”), *Anděl: 1965* (“*De Engel*”), *Znamení doby: 1968* (“*Het teken van de Tijd*”) enz). Maar de mensen houden toch van het lied *Bratříčku zavírej vrátka* (“*Broertje, doet de deur dicht*”) en dat maakte van dit lied een legende.

De toon van het lied *Jeřabiny* (“*De Lijsterbessen*”) verschilt van de toon van het lied *Bratříčku zavírej vrátka* (“*Broertje, doet de deur dicht*”). Dit lied heeft de vorm van een volkslied. De metafoor van de nationale

¹¹³ Bohuslav Martinů (Polička, 8 december 1890 – Liestal (Zwitserland), 28 augustus 1959) was een Tsjechisch componist.

onderdrukking zonder pathos maar vol melancholie. Dat is de sfeer van dit lied. Het gaat niet meer over de machteloosheid.

De motieven van een sprookje zitten in het lied *Plaváček*: 1977. De kern van dit lied zijn mensen die stilzwijgend een misdaad aanschouwen. De natuur en het landschap dragen tot de duistere sfeer van dit lied bij. Maar er is geen “happy ending” zoals in het sprookje waarin *Plaváček* wordt gered door een visser, maar de mand met het kind verdwijnt. Karel Kryl waarschuwt in deze song tegen het zwijgen en legt de nadruk op de inactiviteit van de mensen.

Kryl gebruikt ook allegorie in zijn songteksten, zoals in het lied *Rakovina* (“De Kanker”) en *Divný kníže*: 1969 (“Een Rare Vorst”). In het lied *Rakovina* (“De Kanker”) wordt de staat van de maatschappij gezien als een ziekte. Deze ziekte plundert langzamerhand het lichaam. De bladeren worden geel, de sneeuw valt in de bloemen, de luit verliest de snaren en het monster verliest zijn gezicht. In het lied *Divný kníže* (“Een Rare Vorst”) wordt het systeem vertegenwoordigd door de brute en kwade vorst. Het einde van dit lied geeft mensen hoop op een betere toekomst. De komende generatie wordt wakker, rebelleert en laat het systeem niet heersen over de individuen.

7.1.2. De geestelijke thematiek

Karel Kryl was ook een geestelijke man. Hij ging vaak naar de kerk en had vrienden onder de priesters. Het is dus geen wonder dat enkele songteksten werden geïnspireerd door geestelijke en bijbelse motieven. Hij zoekt voorbeelden en parabelen van de toenmalige wereld en de staat van de maatschappij in de bijbelse motieven. Het lied *Habet* zoekt inspiratie in motieven zoals de geboorte van Christus, de moord op onschuldige kinderen en de litanie van Maria. Het is een feest van de jeugd en het wenen over het geweld. Het lied is een lyrische parabool van machtmisbruik. De macht schaamt zich niet om het leven van de onschuldige te bederven. Het succes is het enige waarin de macht geïnteresseerd is.

7.1.3. De historische thematiek

Karel Kryl gaat ook vaak terug in de geschiedenis om een paraboel voor de toenmalige staat van de maatschappij in de geschiedenis te kunnen vinden. Hij wil erop wijzen dat wat er in zijn tijd gebeurde, al eerder in de geschiedenis gebeurde. Soms is het volgens Kryl beter als mensen niet zien wat er in hun omgeving gebeurt. Als mensen gelukkig zijn, is het niet zo belangrijk in welke periode ze leven. In het lied *Veličenstvo kat* (“*De Koning de Beul*”) roept de grote middeleeuwse kathedraal de connotatie van de grimmige Middeleeuwen op. De scherprechter, de valbijl en de doodshoofdvlinder zijn de symbolen van de onvrijheid. De moordenaars en de dieven regeren, het is verboden om te zingen en schrijven, er bestaat niks positiefs in de wereld. Dat is de sfeer van dit lied. Haat en boosheid lopen rond de mensen, het vertrouwen bestaat niet meer. Het symbool van de slager draagt tot de tragische sfeer van deze song bij.

Het figuur van de koning – een koelbloedige vorst en vechter - komt ook in de song *Král a klaun: 1967* (“*De Koning en de Clown*”) voor. De rol van de clown was altijd om iedereen vrolijk te maken en om grappen over iedereen te maken. Hij kan als de enige persoon ironische opmerkingen over iedereen maken. In dit lied vecht de clown niet met de grappen tegen de koning, maar met zijn daden. De clown moet vechten en vraagt mensen om hem te helpen. Met de overwinning kunnen ze namelijk hun vrijheid bereiken.

In het lied *Ignác: 1985* (“*Ignatius*”) kiest Kryl de figuur van Ignatius van Loyola die een lid van de orde van jezuiten was. De orde van jezuiten is een paraboel voor de socialistische orde die de USSR introduceerde. Ze hebben alle twee een strenge hiërarchie en leggen de nadruk op het arme en gewone leven. Het woord – het instrument van democratie – wordt verboden. In plaats van het woord, bestaat er iemand die bevelen aan mensen geeft en zo wordt het vaderland echt veranderd.

7.1.4. De satire, pamfletten en het groteske

Kryl heeft ook veel liederen gemaakt die typerend zijn voor de satirische stem. De satire op de Russische bezetters, politieagenten, militairen of de functionarissen zit vol Russische woorden. Kryl maakt bijvoorbeeld grappen over het uniforme in zijn lied *Azbuk*: 1972 (“*De Rus*”).

In de song *Dívka havířka*: 1972 (“*De Mijnwerkster*”) parodieert Kryl de manier waarop het proza en de poëzie moet worden geschreven tijdens het communistische regime. De artiest is gevangen door de normen en voorschriften die door het regime worden gedicteerd.

7.1.5. Zelfreactie

De compositie *Pochyby*: 1974 (“*De Twijfel*”) is een voorbeeld van het Curriculum Vitae van Karel Kryl. Het is een compositie die 20 minuten duurt. De compositie gaat over het feit dat de mens zijn lot moet accepteren en sommige waarden opgeven. Als men zijn vrijheid wil bewaren, moet hij de materiële voordelen opgeven. De compositie zit vol metaforen en zo kan men deze compositie als een gedicht zien.

In maart was het 14 jaar na de dood van Karel Kryl. Nog steeds wordt er gediscussieerd over zijn inbreng tot de cultuur. Was hij een dichter of een tekstschrijver? Dat is moeilijk om te bepalen. Eén ding is zeker. Karel Kryl is een legende en een strijder tegen het toenmalige regime. Hij probeerde op een simpele manier de essentie van de vragen en angsten, die werden veroorzaakt door de historische en politieke gebeurtenissen in de toenmalige Tsjecho-Slowakije, te typeren.

7.2. JAROMÍR NOHAVICA

De traditie van het volkslied in Tsjechië is lang. Jarek Nohavica heeft ook met zijn volksliederen ertoe bijgedragen. Hij werd in Ostrava geboren en de regio van Ostrava komt ook terug in zijn volksliederen. In zijn

liederen zingt hij vaak over de liefde, verraad, over de wereld en dood waarin hij nooit kan berusten. Hij is een intellectueel, een bewonderaar van de Russische letterkunde en een meester in het componeren van woordspelen.

De thematiek, die in zijn liederen verschijnt, is vaak antimilitair (Nohavica weigert de oorlog en het vechten). Hij spiegelt de realiteit zonder een blad voor zijn mond te nemen, hij zingt met sentiment, hij gebruikt veel historische en literaire figuren (Shakespeare, Hamlet, Voltaire, Diderot...), realia en zelfironie in zijn liederen, hij refereert vaak aan verschillende literaire werken. Zijn liederen zijn altijd simpel en melodieus. Zijn woordenschat is rijk en vaak zingt hij ook in het dialect van Noord Silezië. Het motief van de wind en de tijdstroom worden vaak in zijn liederen gemeld.

De lijst van figuren, waarvan Nohavica in zijn liederen melding maakt, is heel interessant. Behalve zijn vrouw Martina (*Heřmánkové štěstí* – “*Het Geluk van Kamille*”), zijn kinderen Jakub en Lenka, zijn dat ook veel historische figuren zoals de vorst Václav¹¹⁴ en de leider van de Choden Kozina.¹¹⁵ Hij maakt ook vaak melding van zijn collega’s zoals Mišík¹¹⁶ (*Proutníci kluci* – “*Vrouwenjagers*”) en Daněk¹¹⁷ (*Píseň zhrzeného trampa* – “*Het Lied van een Versmade Tramp*”) en vooral Karel Plíhal¹¹⁸ (*Cukrářská bossanova* – “*Suikerbakkersbossanova*”) die een heel goede vriend van Nohavica was. Met het noemen van deze figuren spreekt Nohavica zijn bewondering voor hen uit.

De angst van de innerlijke eenzaamheid wordt zichtbaar in enkele liederen van Nohavica. Eén van de voorbeelden van de liederen met deze thematiek is het lied *Píseň pro Lenku* (“*Het Lied voor Lenka*”).

Het thema van de waarheid en het verliezen van ideeën staat vaak centraal in Nohavica’s liederen. Hij was bang dat hij als enige over blijft die

¹¹⁴ Wenceslaus I (ca. 905 – Stará Boleslav 28 september 929 of 935) was hertog van Bohemen en is een heilige van de Rooms-katholieke Kerk.

¹¹⁵ Jan Sladký Kozina is een legendarische leider van de Choden in de zestiende eeuw.

¹¹⁶ Vladimír Mišík is een Tsjechische zanger en musicus.

¹¹⁷ Wabi Daněk is een Tsjechische volkszanger.

¹¹⁸ Karel Plíhal is een Tsjechische jazz- en volkszanger en componist.

de waarheid zegt, hij was ook bang dat hij de ideeën voor het maken van zijn songs gaat verliezen.

In de tijd dat hij niet kon optreden en schrijven, kwam hij met nieuwe thematiek. Hij schreef over de menselijke nijd, over het verraad en over het gebrek aan verandering. Zijn interpretatie van de songs veranderde ook. Hij geloofde in elk woord dat hij zong en dat gaf de liederen de indringende stemming.

De liederen van Jarek Nohavica zijn goed te begrijpen. Dat is wat hem populariteit onder het publiek bracht. Zijn rijmtechniek is regelmatig, ritmisch en rijmachtig.

7.3. JAROSLAV HUTKA

Jaroslav Hutka was zich ook bewust van het feit dat de jonge generatie in de jaren zestig authentieke maar simpele en moraliserende woorden in de liederen wilde horen. Zijn liederen gaan over de bomen in het woud, over de zon en wijn. Dat alles op een simpele rijmende manier. Het was een frisse manier van zingen en produceren van muziek. Hutka heeft met zijn liederen niet gestreden. Hij heeft gezongen over gewone dingen.

Het gebrek aan communicatie tussen mensen is een ander thema dat onder andere in het lied *Pravděpodobné vzdálenosti* (“De Mogelijke Afstanden”) voorkomt.

Eén van de beroemdste liederen van Hutka is het lied *Náměšť* die een mooie tekst en melodie heeft. Hutka heeft deze song gezongen voor een publiek van één miljoen mensen in het jaar 1989 op Letenská pláň. Het principe van dit lied is gebouwd op de gradatie van de bijnaamwoorden. Woorden zoals glimlach, de liefde, de waarheid en vrijheid zijn de basiswoorden in deze song. Verkleinwoorden, zoals het voor de rest van Hutka’s teksten typerend is, verschijnen er niet. Woorden zoals water, de vrijheid en het recht zijn in dit lied de symbolen van het leven. Het doordringingsvermogen van de woorden en de timing is wat van dit lied één van het meest succesvolle liederen van Hutka maakt.

De kracht van Hutka en zijn muziek ligt in het feit dat hij op het podium komt om met de mensen te praten, hij speelt de rol van een vriend.

Zijn stijl is niet gecompliceerd, maar pittig wat de interpretatie betreft. Hij verbindt zijn vertelmethodes met gitaar spelen en met de inhoud van de liederen. Hij is niet filosofisch maar hij leunt op de waarden van het volkslied. Door zijn liederen is het genre van het volkslied weer populair geworden.

Alle drie bovengenoemde artiesten hebben hun muziek gemaakt tijdens de communistische era. Twee van hen, Karel Kryl en Jaroslav Hutka, zijn tijdens deze era geëmigreerd. Alle drie hebben met hun songs tegen het regime gevochten. Karel Kryl heeft protestsongs geschreven, Jaroslav Hutka en Jarek Nohavica hebben hun inspiratie in het volkslied gevonden. Karel Kryl had een breed repertoire. Hij maakte simpele pamfletten maar ook gezongen gedichten waarin hij met veel allegorie werkte. Een belangrijk onderdeel van zijn werk waren de liederen met bijbelse motieven. Jarek Nohavica werd populair dankzij het feit dat hij over het gewone mensenleven praat, zijn lyrische en epische liederen bevatten veel dialectwoorden uit de regio van Ostrava en Těšín. Mensen houden van zijn songs vanwege de toegankelijke teksten. Hetzelfde kan ook worden gezegd over Jaroslav Hutka die onder andere Moravische volksballades zingt. Alle drie de artiesten hebben samen met de underground musici een belangrijke plaats in de Tsjechische muziekgeschiedenis, vooral wat het belang van de songteksten en hun betekenisdiepte betreft.

8. DE SONGTHEMATIEK IN DE HEDENDAAGSE MUZIEK IN TSJECHIË

De Tsjechische muziekscène vandaag de dag bevat alle muziekgenres. Pop en rock zijn het meest populair. Alle andere genres genieten steeds meer van grotere populariteit, maar in vergelijking met pop en rock blijven ze achter. De Tsjechische muziekmarkt is klein en de Tsjechische artiesten blijven populair alleen binnen Tsjechië, ze zijn niet beroemd in het buitenland zoals sommige Nederlandse artiesten. In dit hoofdstuk ga ik, volgens mij, over de meest belangrijke Tsjechische muziekartiesten schrijven wat de hedendaagse songteksten betreft. Daarom ga ik de songteksten van Daniel Landa, het tekstschrijverduo Michal Horáček en Petr Hapka en van de volksband Čechomor analyseren.

Wat de songthematiek betreft, zijn er maar weinig “mainstream” artiesten die volgens mij interessante teksten maken. Eén van hen is de zanger, acteur, producent en songtekstschrijver Daniel Landa.

Aan het begin van zijn carrière (het jaar 1987) vocht Daniel Landa met de censuur van het communistische regime. Zijn eerste band *Orlík* valt uiteen na een paar jaren, omdat er veel kritiek op de songthematiek werd geleverd. Na de periode met de band *Orlík* begon Landa zijn eigen muziekcarrière. Tijdens zijn carrière heeft Landa 9 albums en drie musicals gemaakt en heeft meegewerkt aan een paar films.

De muziekcarrière van Landa en de bijhorende songtekstthematiek ga ik in zes thema's verdelen: de historische thematiek, de vaderlandsliefdethematiek, de militaire thematiek, de protestsongs, de eigen presentatie van Karel Kryls songs en de probleemjeugd thematiek.

8.1. THEMATIEK 1: DE THEMATIEK IN DE LIEDEREN VAN DANIEL LANDA – HET BELANG VAN DE GESCHIEDENIS EN DE STAAT VAN DE MAATSCHAPPIJ

De thematiek van de historische figuren en gebeurtenissen verschijnt het vaakst in de liederen van Landa. Daniel Landa gaat vaak terug naar de zestiende eeuw in zijn liederen met historische thematiek. De Slag op de Witte Berg vond plaats in het jaar 1620. Tijdens de slag op de Witte Berg, op 8 november 1620, werd het Boheemse leger onder leiding van Christian van Anhalt¹¹⁹ op de vlucht gejaagd door de gecombineerde legers van het Heilige Roomse Rijk en de Katholieke Liga onder Johan Tserclaes, graaf van Tilly, op de Tsjechische Bílá Hora, bij Praag. De slag betekende het einde van de Boheemse periode van de Dertigjarige oorlog. Zo zou Bohemen 300 jaar lang niet meer onafhankelijk zijn. Landa zingt over deze slag in het lied *Bílá Hora* (“*De Witte Berg*”). Het sterke vaderlandsliefdegevoel is herkenbaar in dit lied. Hetzelfde kan gezegd worden over het lied *Blaničtí* (“*De Ridders van Blaník*”). Dit lied gaat over de legende van de ridders van Blaník. Volgens deze legende, in de tijd dat het Tsjechische volk in gevaar zal zijn, rijden de ridders uit de grot in Blaník onder leiding van koning Václav. Ze zouden vechten tegen de vijand en de vrede in ons land winnen. In het lied *Blaničtí* (“*De Ridders van Blaník*”) is Landa teleurgesteld over de situatie in ons land en wacht totdat de ridders wakker worden en ons land het prestige terugbrengen. In het lied *Moravské pole* (“*De Marchveld*”) gaat Landa terug naar het jaar 1278 wanneer de slag op Moravské pole plaats vond en wanneer de Tsjechische koning Přemysl Otakar II stierf. Deze koning bracht veel glans en erkenning aan de Tsjechische landen. Maar na zijn dood vielen de Tsjechische landen onder de invloed van de Habsburgers. In het lied *Moravské pole* (“*De*

¹¹⁹ Christiaan I van Anhalt-Bernburg nam het bestuur van Anhalt-Bernburg in 1606 op. In 1606 bekeerde Christiaan zich tot het lutheranisme en in 1608 werd hij ook medestichter van de Protestantse Unie.

Marchveld") kijkt een oude man op de plaats waar de slag plaats vond en hij voelt zich erg teleurgesteld.

Alle drie bovengenoemde liederen kunnen ook tot de liederen met vaderlandsliefdethematiek gerekend worden. De vaderlandsliefde thematiek verschijnt ook in het lied *Slovanská bouře* ("De Slavische Storm"). Landa noemt er veel figuren van de Slavische godheid en vraagt hen om ons land te beschermen. In hetzelfde lied wordt de koning Jan Lucemburský genoemd die in de veertiende eeuw met de Tsjechische adel vocht, want de adel wilde hem niet accepteren als koning. Voordat hij stierf in de slag bij Crécy zegt hij de beroemde Tsjechische zin: „Toho Boh dá nebude, aby český král z boje utíkal“.¹²⁰ In het lied *Kdož jste boží bojovníci* ("Wie Zijn de Soldaten van God") spreekt Landa zich uit voor de nalatenschap van de Hussieten. De Hussieten¹²¹ komen vaak voor in Landa's liederen met vaderlandsliefde thematiek en de zanger is trots op hun nalatenschap.

De militaire thematiek van Landa's songs is van twee soorten. In de eerste soort songs met deze thematiek spreekt de soldaat die in een oorlog vecht. Ten eerste wilde hij naar de oorlog gaan, want hij wil bewijzen hoe dapper een man is. Maar nu, als hij in de oorlog zit en elke dag moet vechten en strijden voor zijn leven, wil hij terug naar huis en niet meer in onlogische oorlogen vechten. In de tweede soort militaire songs gaat Landa terug naar de tijd van de Tweede Wereldoorlog. Deze songs zijn typerend door de stoutmoedigheid van de mannen die vechten, maar ook over de teleurstelling van de loop van de gebeurtenissen. Zowel de Duitsers als de Tsjechen worden niet gespaard in de kritiek, bijvoorbeeld in het lied *1938*. In de liederen met deze thematiek wordt de trots op het Tsjechische volk en het vaderlandsliefdegevoel herkenbaar.

¹²⁰ Geen Tsjechische koning zal het slagveld ontvluchten.

¹²¹ De hussieten zijn een verzameling van protestantse groeperingen, die zich door de theoloog Johannes Hus geïnspireerd zagen. De belangrijkste hussitische facties waren die van de calixtijnen (later ook utraquisten) en taborieten. De hussieten streefden zowel religieuze als maatschappelijke hervormingen na. De hervormingsbeweging beïnvloedde de latere reformatie en stond aan de wieg van het Tsjechische nationale bewustzijn. (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Hussieten>, 8.2.2008)

De traditie van de protestsongs in ons land is lang. Zoals ik eerder geschreven heb, waren protestsong tijdens het communistische regime een manier om je eigen mening te zeggen. Sommige songs van Landa hebben ook de vorm en de sfeer van protestsongs. Bijv. in zijn song met de naam *Protestsong* zingt Landa over de staat van onze maatschappij, namelijk hoe hij de maatschappij zelf ziet. Hij zegt dat er zo veel mensen zijn die niet gelukkig zijn in ons land. Mensen gaan vechten met elkaar in plaats van het zoeken van de vriendschap. Ze zorgen alleen voor zichzelf, niet voor anderen. Er bestaan veel vooroordelen over mensen in onze maatschappij. De eigen winst is belangrijker dan het welzijn van je vrienden. Trots is één van de eigenschappen van mensen die populariteit geniet. Het negatieve inzicht op de staat van de maatschappij staat dus centraal in deze song.

Danel Landa heeft als eerbetoon aan de musicus Karel Kryl een CD en live optreden gemaakt waarmee hij Karel Kryl en zijn bijdrage tot de muziek in ons land herdenkt. Landa wil met dit album de musicus Kryl en zijn muziek dichterbij de jonge generatie brengen.

Onder de songs van de eerste albums van Landa verschijnen ook songs met de thematiek van de problemen die de jongeren hebben en waartegen ze moeten vechten. In het lied *Jó ulice* (“*De Straat*”) zingt Landa over een jongen die vanaf zijn kinderjaren veel problemen veroorzaakte. Dat alles omdat zijn kinderjaren niet gelukkig waren en omdat zijn ouders niet voor hem willen zorgen. Zo blijft hij hangen op straat waar hij ook niet de beste vrienden vindt. Vanwege zijn vrienden begon hij met criminele daden zoals diefstal, maar ook met moord voor het geld. Het lied *Chlapeček z periférie* (“*Een jongen uit de Periferie*”) gaat over de probleemjeugd die op straat blijft hangen en met iedereen vecht. Maar het blijft niet alleen bij vechten en alles eindigt met het vermoorden van een mens. Verder zingt Landa over problemen van de drugsverslaafden. De songteksten met de drugsthematiek zitten vol metaforen. Er wordt nooit direct gezegd dat het verhaal over drugs gaat, maar de betekenis zit verscholen in metaforische zinnen zoals in het geval van het lied *Fet* (“*De Drugs*”). Sommige songs van Landa gaan ook over de vlucht van dieven die iets hebben gestolen, of een bank hebben overvallen of iemand hebben vermoord. Hun noodlot is altijd duidelijk. Ze worden door de politie gearresteerd of voor ze

gearresteerd worden, schieten ze zichzelf dood. Deze thematiek van de probleemjeugd, de criminelen en drugs vormt ook een deel van Landa's repertoire.

De songteksten van Landa met alle bovengenoemde thematiek hebben de luisteraars zeker iets te zeggen. Er is een boodschap waarover wij als luisteraars zeker zullen nadenken. De teksten van Landa zijn niet nietszeggend. Ze bevatten veel feiten en gebeurtenissen waarover gepraat moet worden.

8.2. THE TEMATIEK 2: PETR HAPKA EN MICHAL HORÁČEK (TEKSTSCHRIJVERSDUO) – DE THEMATIEK VAN DE INTIEME BIECHTEN VAN EEN MAN

Het duo Petr Hapka en Michal Horáček is één van het bekendste tekstschrijvers- en muziekduo in Tsjechië. Beide mannen hebben tientallen songteksten en melodieën geschreven, zowel voor enkele artiesten (Hana Hegerová, Lucie Bílá, Jana Kirschner en Richard Müller) als voor films (*Tisícročná včela* – “Een bij van 1000”). Petr Hapka's muziek en Horáček's teksten hebben vaak de vorm van een intieme biecht. Een deel van hun songteksten gaat over de biechten van een gepensioneerde man die lijdt aan depressies en ziekte zoals in het lied *Otevřte okno, aby duše mohla ven: 2006* (“Doen de Deuren Open zodat het Geest Kon naar Buiten”). De biecht van een verlaten en gedupeerde minnaar (de song *Díkůzdání* – “Dankbetuiging”) is een ander deel van hun teksten. De intieme en sentimentele biecht van de deemoedige cynicus (*Nemůžeš usnout III* – “Jij kan niet slapen”) geeft de luisteraars de mogelijkheid om de innigste emotie van de zanger te horen. Voor de vrouwelijke artiesten schrijft het duo Hapka en Horáček vaak teksten over de nomadische man die met de terugkeer van de lente terugkomt bij zijn vrouw die hem ontvangt met cynisme, maar die wijs genoeg is en alles in orde probeert te brengen (*Kdo by se díval nazpátek?* – “Wie Zou terug Kijken?”). Ze schrijven ook vaak over ongelukkige liefde, zoals in de liederen *Vidoucí ale neviděná* (“De Ziende maar niet geziende”) en *Sněžná sova* (“De Sneeuwuil”). De melodieën van

deze songs onderstrepen de tragische sfeer en de ironie die erin staan. De confrontatie tussen de eigen illusies en de trieste realiteit staat centraal in het lied *Hlava kance* (*De Hoofd van een Beer*). Een oude verlaten man wordt gered door een jonge schoonheid die het rottige leven van de oude man verandert. Dat is ook een thema in de songs van Hapka en Horáček zoals in het lied *Strážce plamene* (*“De Bewaarder van de Grens”*). Het zoeken van verloren kansen, hoop en dromen is het hoofdmotto van dit lied. De scènes van het privé-leven, vooral van het vervelende huwelijksleven, die moet worden veranderd om het huwelijk te bewaren, verschijnen ook vaak in de liederen van de tekstschrijver Horáček (*Na hotelu v Olomouci – In een Hotel in Olomouc*).

Michal Horáček heeft een talent voor het verbeelden van de natuurhandeling. De gevoelens, het sentiment, de pijn, de hoop, ouder worden, de verachting van de jeugd en het positieve fatalisme loopt door de teksten van deze artiest. De figuren van de engelen en het individualisme verschijnen vaak in zijn songteksten. Het decadente gemoed samen met de mystiek in zijn liederen zijn de afspiegeling van zijn filosofische denken. In de teksten gaat hij binnen zichzelf en vindt een schuilplaats in de geestelijke wereld. Een man die in zijn gedachten woelt. Dat is één van de gezichten van de figuren die de teksten zingen. Een mens die zich bewust van zijn fouten en misstappen is en die de schuilplaats bij zijn liefjes zoekt. Dat is een andere stem die weerklinkt in Horáček's liederen. Omdat Horáček de eigenaar van het wedkantoor Fortuna is, verschijnt ook de thematiek van het wedden in zijn teksten. Hij schrijft over verschillende speeltypen, de foefjes, over de hazard, het moreel van de spelers, over de sfeer in de casino's en over de nostalgie die onder andere wordt veroorzaakt door het winnen of het verliezen. Om de betekenis van de teksten met de thematiek van casino's en de weddenschap te begrijpen, moet men kennis van de regels en praktijken hebben die er tijdens het spelen worden toegepast. Horáček gebruikt veel woorden uit de speltaal die tot de jargon behoren. Veel metaforen zitten er ook in deze songteksten. De liefdesthematiek van alle soorten heeft ook zijn plaats in de songteksten van Horáček.

De muziek en teksten van beide artiesten zitten zeker vol emoties, verhalen van het leven, verdriet, liefde en geluk, maar zonder pathos en lege

woorden. Omgekeerd, de teksten zijn intelligent, filosofisch en soms ook moeilijk te begrijpen voor iemand die niet in de thematiek gewijd is. Beide mannen zijn met het schrijven van teksten en muziek in de jaren tachtig begonnen. Ze hebben een belangrijke plaats in de Tsjechische muziekscène bevochten. Ze leven het leven van de bohémien waarin ze ook hun inspiratie zoeken en dat maakt hun teksten en muziek interessanter. De samenwerking van Michal Horáček en Petr Hapka is een garantie voor succes. Horáček is meester van het geschreven woord en Hapka is meester in het componeren van muziek.

8.3. THEMATIEK 3: HET VOLKSLIED VANDAAG DE DAG (DE VOLKSGROEP ČECHOMOR) – DE THEMA’S UIT HET VOLKSLEVEN

Het volkslied speelde altijd een belangrijke rol in de maatschappij. Het werd al in de vijftiende eeuw tijdens de Hussieten oorlogen gepopulariseerd. Tijdens de communistische era werd het volkslied ook belangrijk. Toen namen de artiesten de volksliederen meestal van het boek *Sušilova sbírka lidových písní* (“*Sišils Bundel van de Volksliederen*”¹²²) over, zoals in het geval van Jaroslav Hutka. Het volkslied is een liedje dat altijd een gewoon verhaal van het leven vertelt en dat een simpele melodie heeft en meestal rijmt om het beter te onthouden.

Vandaag de dag wordt het Tsjechische volkslied gepopulariseerd door de band Čechomor. Deze band is ontstaan in het jaar 1988 en wordt ook geïnspireerd door de bundel met Moravische volksliederen, verzameld door Sušil. Deze band wil het volkslied onder de jongere generaties populairder maken en dat lukt. Ze verkopen veel CD’s en DVD’s. Meestal nemen ze niet het hele lied van Sušil over, omdat zijn liederen te lang zijn en zo maken ze hun eigen opvatting van een lied met begeleiding van muziekinstrumenten.

¹²² František Sušil was een priester in de negentiende eeuw en verzamelt de Moravische volksliederen.

Het volkslied heeft zijn oorsprong in de verbale volkstraditie. Daarom gaan deze liederen over de normale behoeftes en verlangens van mensen, het vaakst over de liefde, de natuur en het werk. Wat een deel van het leven uit maakt zoals de dood, de geboorte en de oorlog, dat alles had zijn plaats in de teksten van de volksliederen. Dat is ook het geval bij de liederen van Čechomor. Hun liederen gaan over de loop van het leven, over de dood, de liefde, het huwelijk en geboorte. De beschrijving van het leven op een boerderij, de natuur en de dieren zijn vaak in de volksliederen vertegenwoordigd. Het leven van een soldaat, het heimwee van zijn echtgenote of verloofde, het feest in de kroegen en de viering van de feestdagen staan vaak centraal in hun volksliederen. Omdat God een belangrijk onderdeel van het leven van de volksmensen uitmaakte, verschijnt hij ook vaak in de volksliederen. Vaak vragen mensen God om hulp. Er wordt ook vaak gezongen over moord, ontrouw en misdaad. Dat alles begeleid door melodieuze muziek. De tekst rijmt meestal om het makkelijker te onthouden. Dat zijn de elementen die de volksliederen van Čechomor bevatten, bovendien worden ze gemoderniseerd en zo geniet deze band vandaag de dag ook van populariteit onder het jonge publiek.

9. DE GEZAMENLIJKE EN AFWIJKENDE ELEMENTEN WAT DE SONGTHEMATIEK BETREFT IN DE TSJECHISCHE EN NEDERLANDSE LIEDEREN VANAF DE JAREN TACHTIG TOT HET HEDEN

Hoewel Nederland en Tsjechië niet zo veel gemeen hebben, omdat de historische ontwikkeling in deze twee landen in de tweede helft van de twintigste eeuw (tussen de jaren 1948 - 1989) - vanwege de diverse politieke ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog - liep uiteen, zijn er wel gezamenlijke elementen en thema's wat de muziek betreft. Maar natuurlijk kunnen wij ook verschillen in de songthematiek in deze twee landen vinden.

Na het jaar 1989, wanneer het IJzeren Gordijn - het symbool van de scheidingslijn tussen het communistische, zogenaamde "Oostblok" en het kapitalistische "Westen" - viel, was Tsjechië overgestapt naar de democratie. Dit feit had ook invloed op de cultuur, namelijk op de songthematiek. De songthematiek in de liederen, die vandaag de dag op de Tsjechische en Nederlandse muziekmarkt verschijnen, lopen ineen. Pop, hip hop en rap artiesten domineren de muzieksce`ne vandaag de dag, zowel in Tsjechië als in Nederland. De thematiek in de liedjes van dit soort artiesten is dezelfde. De popliederen gaan vaak over liefde, het gewone leven en vriendschap. De melodieën en songteksten zijn simpel en moeten het publiek boeien.

De hip hop and rap muzieksce`ne is volgens mij kleinschaliger in Tsjechië dan in Nederland. Hip hop en rap songs in Tsjechië verschijnen niet zo vaak in de officiële hitparades zoals de Nederlandse rap en hip hop artiesten met hun songs. Een Tsjechische hip hop band, die een uitzondering is, is de band Gipsy.cz. Deze band maakt geen gewone hip hop, maar er zijn zigeunerachtige elementen in hun muziek te horen. De maatschappelijke kwesties nemen de belangrijkste plaats in onder de songtekstthematiek in de liederen van de hip hop and rap artiesten in beide landen. De Nederlandse hip hop thematiek is echter meer gericht op de maatschappelijke problemen

die voor Nederland typerend zijn. De integratie, immigratie en multiculturalisme verschijnen vaak in de liederen van de Nederlandse rap en hip hop artiesten. Dat is niet het geval bij de Tsjechische hip hop songs. Tsjechië houdt zich niet zo bezig met deze kwesties, omdat in Tsjechië niet zo veel immigranten en buitenlanders als in Nederland leven. De thematiek van de discriminatie, mensenrechten, criminaliteit, drugsbeleid, prostitutie en werkgelegenheid wordt vertegenwoordigd in de hip hop liederen, zowel in Tsjechië als in Nederland, want deze problemen betreffen elke maatschappij, omdat ze niet alleen voor een bepaald land typerend zijn. Het militarisme is ook een thema dat in de songteksten van hip hop artiesten in beide landen voorkomt. In verband met deze thema's, horen wij altijd kritiek uit de mond van de artiesten. Ze willen mensen zich van deze problemen bewust maken en ertegen protesteren. De Nederlandse hip hop artiesten, in tegenstelling tot de Tsjechische hip hoppers, maken vaak melding van feiten uit de Nederlandse geschiedenis zoals de Tweede Wereldoorlog en (de)kolonisatie in hun liederen. Dat kan niet gezegd worden over de Tsjechische hip hop artiesten. Ze zingen niet over de feiten uit de Tsjechische geschiedenis. Meestal zingen ze over actuele kwesties.

Een verschil tussen de Tsjechische en Nederlandse muzieksceñe ligt op het gebied van de streektaalmuziek. Tsjechië kent natuurlijk ook dialectmuziek, vooral in Moravië, maar deze muziek is alleen bekend onder de mensen die in de streek, waar dit soort muziek wordt gemaakt, wonen. In Tsjechië gaat het om de volksliederen in een dialect, niet over de popmuziek in een dialect, zoals in het geval van Nederland. Hoewel de Tsjechische dialectmuziek met het volkslied verbonden is, verschilt de thematiek en de stijl in de Tsjechische liederen niet zo veel van de stijl en thematiek in de Nederlandse streektaallieder. De Tsjechische dialectsongteksten gaan over het leven, over de liefde, verraad, dood, behoeftes en verlangens van mensen en over de natuur. De dialectsongteksten in Nederland gaan vaak ook over het landschap, het platteland, de dorpen in een bepaalde regio. De natuur en het veranderen ervan heeft ook zijn plaats in dit soort muziek. De streektaalmuziek is in dit geval ook een artistieke drager van gevoelens van regionale identiteit. Er bestaat een gezegde in het Tsjechisch dat zegt: een andere regio, een andere gewoonte. Dat geldt ook voor de streektaalmuziek

in Nederland. Omdat in het zuiden van Nederland het Carnaval heel populair is en goed wordt gevierd, gaan de liederen van de musici uit deze streek vaak over feest, drinken en dansen. Dat is het gezamenlijke element dat men ook in de volksliederen in het Tsjechisch kan vinden, omdat er ook vaak over feesten wordt gezongen. De Nederlandse regionale artiesten maken ook vaak gebruik van de vernieuwende muziekelementen uit de populaire muziekgenres. Het enige verschil ligt dus in de taal waarin wordt gezongen. Dat kan zeker niet gezegd worden over de Tsjechische dialectsongs, met uitzondering van de band Čechomor. De Tsjechische streektaalmuziek maakte geen moderniseringsproces door.

Toen de Nederlandse artiesten in de jaren zeventig en tachtig bezig waren met de streektaalmuziek en Nederpop, waarmee ook de thematiek van hun songs samenhangt, waren de Tsjechische musici met een heel andere thematiek in hun liederen bezig, omdat de regimes en de sfeer in beide landen heel verschillend waren. In Tsjechië konden de artiesten niet openlijk over alles zingen, omdat hun liederen een controle van bepaalde commissies moesten doorgaan. De situatie in Nederland was anders. Er bestond geen muziek- en tekstcontrole, omdat er vrijheid van meningsuiting was. Omdat de musici bijna over alles in Nederland konden zingen, was er geen grotere noodzaak in hun liederen om te protesteren zoals het in het geval van de Tsjechische underground artiesten was. Ze hebben protestsongs gemaakt met scherpe commentaren vol metaforen op de politieke en maatschappelijke situatie in het land en vaak hebben ze ook geprotesteerd tegen de consumptiemaatschappij. Het cynisme en de ironie waren vaak in hun liederen te horen. Zij gebruikten ook symboliek om niet direct hun meningen te zeggen. Dat leidt tot een dubbele betekenis van hun teksten en zo werden ze niet verdacht van anti-establishment ideeën en meningen. De vervreemding van het individu en de kritiek op de symbolen van het establishment en de kritiek op het systeem verschijnen ook in de teksten van de undergroundartiesten. De sfeer van de kroegen, alcohol, hallucinaties en drugs hebben ook hun plaats in de undergroundsongteksten. De bijbelse en christelijke symbolen kunnen wij in enkele songteksten van de underground artiesten vinden. Het communistische regime ondersteunde het katholieke geloof niet en als er in de teksten van de artiesten christelijke

thematiek verscheen, werden de auteurs van zo'n tekst vaak verboden. Om niet met het regime ruzie te maken, besloten veel artiesten om volksliederen te maken. Maar ook de volksmuzici hebben wat kritiek, die niet op het eerste gezicht werd herkend, in hun liedjes geplaatst. Vaak zijn hun liederen antimilitaristisch en vol metaforiek. Het sterke nationale denken, samen met de melding van de nalatenschap van de beroemde figuren uit de Tsjechische geschiedenis en de spiegeling van de historische gebeurtenissen staat ook vaak centraal in de liederen van de Tsjechische artiesten die tijdens de normalisatieperiode problemen met het regime hadden en niet voor het publiek konden optreden.

In de jaren zeventig en tachtig was er een groep Nederlandse artiesten die ook hun kritiek op de toenmalige politieke en maatschappelijke ontwikkelingen leverde en protestsongs schreef. Hun maatschappijkritische teksten namen vooral aan belang toe in de jaren tachtig. In vergelijking met de Tsjechische protestsongs, uitte de Nederlandse artiesten van dit type liederen hun meningen over de kwesties die een internationale impact hadden. De Tsjechische protestsongzangers daarentegen hebben hun kritiek gericht op de politieke en maatschappelijke kwesties, vooral wat hun eigen land betreft. Nederlandse artiesten zoals de band Doe Maar zongen over het gevaar van kernwapens (*De Bom*) en de drugsproblematiek. Het Goede Doel zong ook over kernwapens in hun song *Atoombom*. Een paar thema's zijn in de teksten van zowel de Nederlandse als de Tsjechische protestsongzangers dezelfde. De vereenzaming van het individu, het zoeken van vriendschap onder de mensen en tolerantie. De kritiek op de formele autoriteiten verschijnt in de songteksten bij zowel de Nederlandse artiesten als de Tsjechische artiesten. Een verschil tussen de protestsongmuziek in Tsjechië en Nederland in de jaren tachtig, ligt ook in de hoeveelheid thema's die in de songteksten worden genoemd. De Tsjechische muzici hebben vaak alleen commentaar op de maatschappelijke kwesties in hun land, mogelijk zelfs in de USSR gedaan. Aan de andere kant hebben de Nederlandse artiesten commentaar op allerlei kwesties die niet alleen hun land betreffen. De schaal van de thematiek is dus groter onder de Nederlandse protestzangers uit de jaren tachtig. Waar ik ook een verschil tussen de Nederlandse songs en de Tsjechische songs tijdens de jaren tachtig zie, is het gebruik van de

directheid in het geval van de Nederlandse artiesten en het gebruik van de metaforiek van de Tsjechische artiesten. Met dit verschil hangt de politieke situatie in beide landen samen. De Tsjechen moesten in metaforen zingen omdat dat wat ze zeiden in de liederen niet altijd toegestaan was door het establishment. Dit probleem kenden de Nederlandse artiesten niet.

Een parallel met de protestsongs uit de jaren tachtig kan men vinden in de songteksten van de hedendaagse punkartiesten. De thematiek van de Nederlandse en Tsjechische punkartiesten is hetzelfde in beide landen. De kritiek op de maatschappij, politiek, negatieve houding tegenover de politici, onzekerheid over de toekomst, cynisme, ironie en frustraties zijn de meest gebruikte thema's in hun teksten.

De bovengenoemde verschillen in de songthematiek van de Tsjechische en Nederlandse artiesten vanaf de jaren tachtig tot het heden zijn het meest opvallend. Wat vooral tot deze verschillen heeft bijgedragen, is het communistische regime in het toenmalige Tsjecho-Slowakije. Maar ook zonder de invloed van het establishment op de situatie in beide landen, heeft elk land haar typische songthematiek, zoals de beschrijving van de natuur en landschap bij de streektaalartiesten in Nederland en de protestsongs uit de jaren zeventig en tachtig bij de Tsjechische artiesten.

10.CONCLUSIE

In mijn scriptie heb ik me met de thematiek in de Nederlandse en Tsjechische liederen tegen de achtergrond van de politieke en maatschappelijke gebeurtenissen in beide landen vanaf de jaren tachtig van de twintigste eeuw tot het heden beziggehouden. Ik probeerde de meest belangrijke muziekgenres en de typische songthematieken in elk genre te beschrijven en de songthematiek in de Tsjechische en Nederlandse liederen met elkaar te vergelijken.

Muziek is een belangrijk onderdeel van ons leven. Of wij willen of niet, wij worden altijd met muziek geconfronteerd. De melodie zelf is voor iemand het belangrijkste wat een song betreft, voor iemand anders zijn dat de songteksten die van een lied een goede song maken. Daar ben ik het ook mee eens en daarom heb ik mijn scriptie aan het thema van de songthematiek in de Tsjechische en Nederlandse liederen gewijd. De songteksten van de Nederlandse en Tsjechische artiesten hebben wel iets gezamenlijk, maar ook afwijkend wat de songthematiek in de loop van de laatste 25 jaar betreft. Deze afwijkende en gezamenlijke elementen probeerde ik in mijn scriptie te vinden. Ik kwam tot de volgende conclusies: De grootste invloed op de songthematiek in beide landen heeft natuurlijk de maatschappelijke en politieke situatie. Daarom ontstaan de protestsongs in de jaren tachtig in het toenmalige Tsjecho-Slowakije waarin de musici hun ontevredenheid (niet altijd openlijk maar liever in metaforen) met het establishment uitdrukken. Enkele Nederlandse musici in die tijd waren ook niet tevreden met de maatschappelijke en politieke situatie. Ze hebben echter de wereldproblemen openlijk bekritiseerd en niet alleen de problemen in hun eigen land zoals de Tsjechische artiesten. Vandaag de dag wordt de kritiek op de maatschappij meestal vertegenwoordigd in de songs van de punk, rap en hip hop artiesten in beide landen. Het gaat natuurlijk niet altijd over kritiek in de Tsjechische en Nederlandse songs. De Nederlandse en Tsjechische musici zingen het vaakst over de liefde, het gewone leven, vriendschap, landschap en natuur in hun songs. De Nederlandse en Tsjechische artiesten keren ook vaak terug naar het verleden in hun songs en maken melding van beroemde historische figuren en gebeurtenissen in hun

liederen waarop ze trots zijn of omgekeerd. De regionale artiesten hebben een belangrijke plaats op de Nederlandse muziekcène en de volkszangers op de Tsjechische muziekcène. De regionale liederen in Nederland worden getypeerd door het zingen in een bepaald dialect en door het bezingen van het leven in een streek. De Tsjechische volksliederen worden in vergelijking met de Nederlandse regionale liederen niet gemoderniseerd en ze houden hun traditionele vorm, maar gaan ook over het leven van mensen in een streek en over het leven in het algemeen. De boven genoemde verschillen en gezamenlijke elementen zijn de meest belangrijke wat de Tsjechische en Nederlandse liederen in de loop van de laatste 25 jaar betreft.

Of er verschillen in de songthematiek en muziek in Nederland en Tsjechië zijn of niet, of de muzikartiesten in hun song kritiseren of feestvieren, het gaat altijd over een manier van de kunst die vaak een belangrijk onderdeel van het leven van mensen is en hun leven ook rijker maakt. Daarom proberen ook de Nederlandse en Tsjechische musici met hun liederen en teksten het leven van mensen te verrijken. In enkele gevallen lukt het, in andere niet.

SAMENVATTIG

In mijn scriptie probeerde ik de typische songthematiek in de Nederlandse en Tsjechische liederen vanaf de jaren tachtig tot het heden te vinden en met elkaar te vergelijken. In het eerste hoofdstuk heb ik me bezig gehouden met de korte geschiedenis en ontwikkeling van muziek vanaf het ontstaan van muziek, door de antieke en middeleeuwse periode, verder door de Renaissance en Barok tot de ontwikkelingen in muziek tijdens de twintigste eeuw. Wat de muziekgeschiedenis in de twintigste eeuw betreft, heb ik de meerderheid van de meest belangrijke muziekgenres, die er in die tijd ontstaan zijn, in dit hoofdstuk gemeld. Ik heb ook over een paar beroemde figuren, zoals Phil Spector, wat de muzikscène betreft, in dit hoofdstuk geschreven.

In het tweede, zeker ook het langste hoofdstuk, begon ik met het zoeken van de typische songthematiek in de Nederlandse liederen. In dit hoofdstuk was ik op zoek naar de typische thema's in de liederen van de Nederlandse hip hop en rap artiesten. Deze artiesten zingen meestal over de maatschappelijke en sociale kwesties, zoals discriminatie, armoede, milieu, integratie en oorlogsconflicten. Hun songs zitten vol scherpe kritiek, ironie en pessimisme.

De volgende hoofdstukken van mijn scriptie gaan over de songthematiek in de Nederlandse regionale, streektaal en Nederpop songs. Deze categorieën zijn uitsluitend typisch voor Nederland. De thema's, die deze genres domineren, zijn de beschrijving van natuur en landschap wat de regionale en streektaal musici betreft en het bezingen van liefde, vriendschap, hoop en teleurstelling wat de Nederpop betreft. Een belangrijk onderdeel van de Nederpop artiesten zijn ook de zangers en bands die in de jaren tachtig kritiek op internationale kwesties opgeleverd hebben.

Kritiek op de maatschappij wordt ook geleverd in de liederen van de Nederlandse punkartiesten waarmee ik bezig was in het zevende hoofdstuk van mijn scriptie. Daarna zocht ik de typische thematiek in de songs van de Tsjechische artiesten vanaf de jaren tachtig tot het heden. Ten eerste probeerde ik de typische thematiek onder de underground en protestsongs vanaf de jaren tachtig te vinden. In dit verband beschreef ik de musici en

bands zoals Karel Kryl, Jarek Nohavica, The Plastic People of the Universe en Jaroslav Hutka. Het gezamenlijke element in hun liederen is de kritiek op het toenmalige establishment. Wat de hedendaagse muziekscène in Tsjechië betreft, heb ik het tiende hoofdstuk aan dit thema besteed. In dit hoofdstuk was ik bezig met het zoeken van de songthematiek in de liederen van Daniel Landa, de band Čechomor en het tekstschrijversduo Michal Horáček en Petr Hapka. En ten slotte, in het laatste hoofdstuk, heb ik een korte en samenvattende vergelijking gemaakt wat de songthematiek tijdens de laatste 25 jaar in Tsjechië en Nederland betreft.

SHRNUTÍ

Ve své diplomové práci jsem se snažila podat přehled o tématice v písních nizozemských a českých zpěváků, zpěvaček a hudebních skupin, a to zejména od osmdesátých let dvacátého století do současnosti na pozadí událostí v českých a nizozemských dějinách. Tato diplomová práce se orientuje především na žánry populární hudby. Sleduje jednotlivé hudební žánry a pro ně typickou tematiku písní. Zkoumá především rozdílnost a různorodost témat, která se v určitém období v nizozemských a českých písních objevovala. Analyzuje také politické a společenské události, které ovlivnily textaře při výběru jednotlivých témat pro své vlastní písně.

Jelikož je hudba nedílnou součástí našeho života, snaží se hudebníci svými texty promlouvat k posluchačům a upozornit je na momentální společenskou a politickou situaci ve své zemi či ve světě. Společenská kritika je především pak doménou punkových, rapových a hip hopových skupin. Čeští autoři textů také velmi často vyjadřovali svůj nesouhlas se soudobou situací v tehdejší Československu v osmdesátých letech dvacátého století prostřednictvím tzv. protestsongů. Ve stejné době se také v Nizozemí hrstka muzikantů zabývá kritikou společnosti, ne však pouze kritikou problémů ve své vlastní zemi, ale především ve světě. Velká část textů nizozemských a českých muzikantů se věnuje stále populárním tématům jako je láska, přátelství či příroda. Zatímco v Nizozemí má dlouholetou tradici tzv. regionální pop, v jehož textech zpěváci používají dialekt určité oblasti k popsání krajiny či života určitého regionu, má v Česku dlouholetou tradici folková píseň, ve které jsou též zastoupeny koloristní elementy určité oblasti. Na rozdíl od regionálního popu neprošla folková píseň modernizací a zachovává si tak svůj tradiční charakter. Výše zmíněným hudebním žánrům a pro ně typickou tematikou jsem se postupně věnovala v této diplomové práci.

Ať už jsou česká a nizozemská hudební scéna odlišné či sobě si podobné, jedno mají společné. Jsou nedílnou součástí současné umělecké scény a snaží se své posluchače zaujmout, ať už pro danou zemi typickými, či neobvyklými písněmi a texty, které tvoří součást české a nizozemské kultury.

THE SUMMARY

Music is an important part of our lives. Many people can not imagine their lives without music. Whether we want or not, we come in contact with music in all its forms everyday. We either listen to it just for fun, or we listen to it in the radio when we drive our car or even if we go shopping, the supermarkets play the background music. We also go to the theater or to a concert where we enjoy the live music performances. Whether we like it or not, music definitely influences our everyday lives. So do the lyrics of the songs.

In my thesis, I tried to prove the importance of the lyrics in the Dutch and Czech songs over the past twenty-five years. I focused on the typical themes which dominated the Czech and Dutch songs in a certain period. I tried to summarize and compare the differences between the typical Czech and Dutch themes in the songs over the last twenty-five years. Because both countries came through different social and political developments in the second half of the twentieth century, the themes in the Czech and Dutch songs differ very often. Meanwhile the Czech artists focused on making the protest songs mainly in the eighties, the Dutch music scene was dominated by the regional and Dutch pop at that time. That does not mean that the Dutch artists did not make songs full of criticism during the eighties. On the contrary, nowadays, the socially and politically critical songs dominate more often the Dutch rap and hip hop scene than the Czech rap and hip hop scene. The Dutch music scene is also dominated by the regional pop which is definitely not the case of the Czech music scene. The Czech music scene prefers the folk songs which can be seen as a slight parallel to the regional pop sung in dialects in the Netherlands. Pop is without any doubt a genre, which dominates nowadays both – the Dutch and the Czech – music scene.

Whether the themes in the Dutch and Czech songs are identical or whether they differ, pop music will always be an essential part of every human's life and of today's modern cultural society. Art will always make the lives of people richer. So do try the Dutch and Czech music artists to enrich the culture and art of both countries. Whether they succeed or not was not my concern in this thesis.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora:	Földešiová Denisa
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci – Katedra nederlandistiky
Název diplomové práce:	De thematiek in de Nederlandse en Tsjechische liedjes vanaf de jaren tachtig tot het heden/Tématika v nizozemských a českých písních od osmdesátých let dvacátého století do současnosti
Vedoucí diplomové práce:	Drs. Bas Hamers
Počet stran:	99 stran textu, 11 stran příloh
Počet příloh:	7
Počet titulů použité literatury:	10 knižních titulů a 54 internetových zdrojů
Klíčová slova:	band, beroemd, cultuur, dialect, geschiedenis, kritiek, lied, maatschappij, muziek, muziekgenre, Nederlandse, nederpop, politiek, populair, regime, regionaal, song, thematiek, Tsjechisch, typerend, underground, verschil, zanger, zangeres
Charakteristika:	Diplomová práce podává přehled o tématice v písních nizozemských a českých zpěváků, zpěvaček a hudebních skupin zejména od osmdesátých let dvacátého století do současnosti na pozadí událostí v dějinách. Orientuje se především na žánry populární hudby. Sleduje jednotlivé hudební žánry a pro ně typickou tematiku písní. Zkoumá především rozdílnost a různorodost témat, která se v určitém období v nizozemských a českých písních objevovala. Analyzuje také politické a společenské události, které

ovlivnily textaře při výběru jednotlivých
témat pro své písňové texty.

BIBLIOGRAFIE

Literaire bronnen:

1. Bondy, E. : *Invalidní Sourozenci*. Toronto, Sixty-Eight Publishers. Corp. 1981.
2. Bondy, E. : *3x Egon Bondy, Šaman, Mníšek, Nový věk*. Praha, Panorama 1990.
3. Bondy, E. : *Afghánistán*. Praha, Tvorba 1990.
4. Jirous, I. : *Magorovy labutí písně*. Anglie, Rozmluvy 1989.
5. Jirous, I. : *Magorův zápisník*. Praha, Torst 1997.
6. Chadima, M. : *Alternativa*. Brno, HOST 1992.
7. Prečan, V. : *Charta 77, 1977-1989*. Bratislava, Archa 1990.
8. Prečan, V. : *Kniha Charty, hlasy z domova 1976/77*. Kolín nad Rýnem, Index 1977.
9. Brabec, J. a kol. : *Slovník českých spisovatelů*. Toronto, Sixty-Eight Publishers. Corp. 1981.
10. Grijp, L. P. : *Een muziekgeschiedenis der Nederlanden*. Amsterdam. Universiteit Press Salomé 2001.

Internet bronnen:

- www.leerkracht.nl/show?id=18425 (14.10. 2007)
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Popmuziek> (15.10.2007)
- www.wikipedia.org/wiki/Jazz (16.10.2007)
- http://en.wikipedia.org/wiki/20th_century_music#Popular_music
(16.10.2007)
- www.wikipedia.org/wiki/Het_goede_Doel (17.10.2007)
- [http://www.nrc.nl/binnenland/article774774.ece/Maxima_Nederlandse ide ntiteit_nog_niet_ontdekt](http://www.nrc.nl/binnenland/article774774.ece/Maxima_Nederlandse_ide ntiteit_nog_niet_ontdekt) (23.10. 2007)
- <http://artists.letssingit.com/ali-b-album-vertelt-het-leven-nmtkml>
(11.10.2007)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Het_land_van (10.11.2007)
- <http://utopia.knoware.nl/users/oterhaar/wetten/grondwet.htm> (10.11.2007)

<http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=discriminatie> (13.2.2008)

http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/The_Opposites/Doodzwijgers.htm (10.11.2007)

<http://krijnhoetmer.nl/lyrics/ali-b/geweigerd-nl> (10.11.2007)

http://nl.wikipedia.org/wiki/Melting_pot_%28begrip%29 (10.11.2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/Het_land_van... (10.11.2007)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Multiculturalisme> (10.11.2007)

<http://www.google.cz/search?hl=cs&q=15+miljoen+mensen&lr> (10.11.2007)

www.youtube.com/watch?v=rIa480N9F8I (3.2.2008)

<http://www.lyriczz.com/lyriczz.php?songid=12966> (10.11.2007)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Criminaliteit> (14.11.2007)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Tsjernobyl> (12.11.2007)

http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_b/Dit_Gaat_Fout.htm (12.11.2007)

<http://www.nujij.nl/criminaliteit-onder-asielzoekers-vijf-keer-hoger.1372329.lynkx> (3.2.2008)

http://www.clipjes.nl/clip/rnb%20&%20hiphop/a/akonali_byes-r_-_ghetto_remix.html (14.11.2007)

http://nl.wikipedia.org/wiki/Drugsbeleid_in_Nederland (17.11.2007)

http://www.om.nl/parket/landelijk/publicaties/rapport_nationaal_dreigingsbeleid/ (17.11.2007)

<http://rechtennieuws.nl/1319/rapport-nederlandse-drugsmarkt.html> (17.11.2007)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Blowen> (17.11.2007)

<http://www.sleurink.nl/song/516/lyrics/ali-b/ali-baba-komt-songtekst.html> (3.2.2008)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Junk> (17.11.2007)

<http://www.prostitutie.nl/studie/index.html> (3.2.2008)

<http://www.sleurink.nl/song/516/lyrics/ali-b/ali-baba-komt-songtekst.html> (3.2.2008)

<http://krijnhoetmer.nl/lyrics/ali-b/geweigerd-nl> (17.11.2007)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Militarisme> (17.11.2007)

<http://www.moron.nl/lyrics.php?id=69880&artist=Lange%20Frans%20en%20Baas%20B> (17.11.2007)

http://www.actionext.com/names_a/ali_b_lyrics/waar_gaat_dit_heen.html
(21.2.2008)

http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Waar_Gaat_Dit_Heen.htm
(17.11.2007)

http://songteksten.web-log.nl/songteksten/2004/09/songtekst_marco.html
(17.11.2007)

<http://www.free-lyrics.org/Ali-B/11770-Dit-Gaat-Fout.html> (21.2.2008)

<http://www.justsomyrics.com/332050/Ali-B-Bij-Bosjes-Lyrics>
(21.2.2008)

http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Chaos.htm (21.2.2008)

<http://www.lirama.com/lyrics/Ali%2BB/Wij%2Bhouden%2Bvan%2Boranje%2B2006.html> (21.2.2008)

http://www.muzikum.eu/artist.php?mode=lyric&artist_id=953&lyric_id=32023 (25.11.2007)

http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Ali_B/Waar_Gaat_Dit_Heen.htm
(25.11.2007)

<http://www.moron.nl/lyrics.php?id=69880&artist=Lange%20Frans%20en%20Baas%20B> (3.2.2008)

<http://www.sweetslyrics.com/367384.Gebroeders%20Ko%20%20Sinterklaasboot.html> (21.2.2008)

<http://www.acdaendemunnik.nl/?artikelen/825/artikelen> (3.2.2008)

<http://umojahifi.blogspot.com> (24.2.2008)

<http://www.songteksten.net/lyrics/tekst/Spinvis/Smalfilm.htm> (4.2.2008)

http://www.nomorelyrics.net/nl/Van_katoen/17087-Snap_het_dan-songteksten.html (4.2.2008)

<http://www.songteksten.nl/songteksten/41584/Van-Katoen/Kikke!.htm>
(4.2.2008)

<http://www.vankatoen.nl/nieuws/mm.html> (4.2.2008)

http://www.nu.nl/news/1371204/2101/Heideroosjes_voelen_zich_ongewaardeerd.html (4.2.2008)

http://www.rotvandedam.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=27 (4.2.2008)

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Hussieten> (8.2.2008)

BIJLAGEN

Bijlage 1: Lange Frans en Baas B – Het Land van

Bijlage 2: Ede Staal – 't Hooge Laand

Bijlage 3: Bløf – Aanzoek zonder ringen

Bijlage 4: Klein Orkest – Over de muur

Bijlage 5: Karel Kryl – Bratříčku, zavírej vrátka

Bijlage 6: Daniel Landa – Bílá Hora

Bijlage 7: Daniel Landa – Protestsong

Bijlage 1

Lange Frans en Baas B - Het Land Van

[Lange Frans]

Kom uit het land van Pim Fortuin en Volkert van de G.
Het land van Theo van Gogh en Mohammed B
Kom uit het land van kroketten, frikadellen
Die je tot aan de Spaanse kust kunt bestellen
Kom uit het land waar Air Max nooit uit de mode raken
Waar ze je kraken op het moment dat je het groot gaat maken
Kom uit het land van rood-wit-blauw en de gouden leeuw
Plunderen de wereld noemen het de gouden eeuw
Kom uit het land van wietplantages en fietsvierdaagses
Het land waar je een junkie om een fiets kan vragen
Het land dat kampioen werd in '88
Het land van haring happen, dijken en grachten
Kom uit het land van, het land van Lange Fransie
Dit is het land waar ik thuis kom na vakantie

[Baas B]

Kom uit het land waar ik in 1982 geboren ben
Waar ik me guldens aan de euro verloren ben
Het land dat meedoet aan de oorlog in Irak
Want ome Bush heeft Balkenende in zijn zak
Het land van gierig zijn
een rondje geven is te duur
de vette hap van de Febo trek je uit de muur
Het land van rellen tussen Ajax en Feyenoord
Maar wanneer Oranje speelt iedereen er bij hoort
Het land van Johan Crujff en Abe Lenstra
Het legioen laat de leeuw niet in zijn hemd staan
Het land waar we elke dag hopen op wat beter weer
Die Piet Paulusma vertrouw ik voor geen meter meer

Het land dat vrij is sinds '45
Het land waar ik blijf, 'k vind het er heerlijk
Eerlijk

[Lange Frans]

Ik kom uit het land waar je door heen rijdt in 3 uurtjes
Met een ander dialect elke 10 minuutjes
Kom uit het land waar op papier een plek voor iedereen is
En XTC export nummer 1 is
Kom uit het land waar Andre Hazes
Over 100 jaar in elk café nog steeds de baas is
Kom uit het land waar Peter, Gert-Jan, Raymond en Jutten
Frans, Bart en Ali de game runnen
Kom uit het land waar hiphop een kind van 30 is
En je mag zelf weer gaan vullen hoe vet dat is
Het land waar als je rijk wordt je zoveel inlevert
Dat je bij jezelf denkt, hoeveel zin heeft het?
Het land waar prostitutie en blowen mag
Het land van sinterklaas en koninginnedag
Dit is het land waar ik verloren heb, bedrogen ben
Kom uit het land waar ik geboren en getogen ben

[Lange Frans & Baas B]

Kom uit het land met de meeste culturen per vierkante meter
Maar men is bang om bij de burens te gaan eten
En integratie is een schitterend woord
Maar shit is fucking bitter wanneer niemand het hoort
Ik deel mijn land met Turken en Marokanen,
Antilianen, Molukkers en Surinamers
Het land waar we samen veels te veel opkroppen
En wereldwijd gerepresent zijn door Harry Potter
Het land waar apartheid, internationaal
het meest bekende woord is uit de Nederlandse taal
Kom uit het land wat tikt als een tijdbom

Het land dat eet om zes uur en ook nog eens op tijd komt

Dit is het land waar ik zal overwinnen aan het einde

Totdat je deze meezingt aan de ArenA-lijnen

En tot die tijd zal ik schijnen ik heb mijn hart verpand

Dit is voor Nederland, Baas B, Lange Frans

Bijlage 2

Ede Staal - 't Hooge Laand

't Is de lucht achter Oethoezen

't Is 't torentje van Spiek

't Is de weg van Lains noar Klooster

En de Westpolder langs de diek

't Binnen de meulens en de moaren

't Binnen de kerken en de beurg'n

't Is 't laand woar ik as kind

Nog niks begreep van pien of zurgen

Dat is mien Laand.. moet hogelaand..

Het Binn De Meuln's.. t'binn de Beurg'n

't Is 'n doevetil, 's durpsstroat

't Is 'n olde bakkerij

't Binnen de grote boernploatsen

Van Waarvum, Oskerd, zo noar Meij

't Is de waait, 't is de hoaver

't Is 't koolzoad in de blui

't Is de horizon bie Roanum

Vlak noa 'n dunderbui

Dat is mien laand, mien Hogelaand.

't Is 'n mooie oamd in maai
'n Kou houst doeknekt in 't gruinlaand
Ik heb veur d'eerst nog moar verkeren
En vuil de vonken van dien hárt

De wilde plan'n dij'k hád
Komt sikkom niks meer van terecht
Totdat de nacht van 't Hogelaand
'n Donker klaid over ons legt
Dat is mien laand, mien Hogelaand

Bijlage 3

Bløf – Aanzoek zonder ringen

Het ging anders dan we dachten
Wie verwacht er ook dat alles blijft, zoals het is
Maar nooit hetzelfde aanvoelt het is een kwestie van het zonlicht
En een kwestie van gewicht van de dingen die we doen
En ook de dingen die we zien
In alle landen waar we wonen
En de dochters en de zonen elke ochtend naast het bed

Ik wacht hier op jou
Ook als je naast me ligt,
je gezicht opnieuw het mooiste blijkt te zijn
Dit is een aanzoek zonder ringen
En ik vraag niet om je hand maar om je vingers die me wijzen op mezelf

Het ging sneller dan we dachten
Wie verwacht er ook dat alles ooit zo groot kan zijn
Dat het hoger gaat dan bergen en harder dan orkanen
Dat de oceaan ondiep lijkt bij het gat dat in kan slaan

Ik wacht hier op jou
Ook als je naast me ligt,
je gezicht opnieuw het mooiste blijkt te zijn
Dit is een aanzoek zonder ringen
En ik vraag niet om je hand maar om je vingers die me wijzen op mezelf
We verwachten niets maar toch

Wist je waar het uit zou komen
Dat je niets voor lief kan nemen
Dat het vreemder is dan dromen
Ook al gaat het zo vanzelf

Ik wacht hier op jou
Ook als je naast me ligt
je gezicht opnieuw het mooiste blijkt te zijn
Dit is een aanzoek zonder ringen
En ik vraag niet om je hand maar om je vingers die me wijzen op mezelf

Ik wacht hier op jou
Dit is een aanzoek zonder ringen
En ik vraag niet om je hand maar om je vingers
Dit is een aanzoek zonder ringen

Bijlage 4

Klein Orkest - Over de muur

Oost-Berlijn, Unter den Linden
Er wandelen mensen langs vlaggen en vaandels
Waar Lenin en Marx nog steeds op 'n voetstuk staan
En iedereen werkt, hamers en sikkels
Terwijl in paradepas de wacht wordt gewisseld
Veertig jaar socialisme

Er is in die tijd veel bereikt

Maar wat is nou die heilstaat

Als er muren omheen staan

Als je bang en voorzichtig met je mening moet omgaan

Ach, wat is nou die heilstaat

Zeg mij wat is die waard

Wanneer iemand die afwijkt voor gek wordt verklaard

En alleen de vogels vliegen van Oost- naar West-Berlijn

Worden niet teruggefloten, ook niet neergeschoten

Over de muur, over het IJzeren Gordijn

Omdat ze soms in het westen

Soms ook in het oosten willen zijn

West-Berlijn, Kurfürstendamm

Er wandelen mensen langs porno en peepshow

Waar Mercedes en Cola nog steeds op een voetstuk staan

En de neonreclames die glitterend lokken

Kom dansen, kom eten, kom zuipen, kom gokken

Dat is nou veertig jaar vrijheid

Er is in die tijd veel bereikt

Maar wat is nou die vrijheid

Zonder huis, zonder baan

Zoveel Turken in Kreuzberg die amper kunnen bestaan

Goed, je mag demonstreren

Maar met je rug tegen de muur

En alleen als je geld hebt is de vrijheid niet duur

En de vogels vliegen van West- naar Oost-Berlijn

Worden niet teruggefloten, ook niet neergeschoten

Over de muur, over het IJzeren Gordijn

Omdat ze soms in het oosten

Soms ook in het westen willen zijn

Omdat er soms brood ligt bij de Gedchniskirche
Soms op het Alexanderplein
Your silence will doom us - Uw stilzwijgen zal ons verdoemen

Bijlage 5

Karel Kryl - Bratříčku, zavírej vrátka

Bratříčku, nevzlykej, to nejsou bubáci,
vždyť už jsi velikej, to jsou jen vojáci,
přijeli v hranatých železných maringotkách.

Se slzou na víčku hledíme na sebe,
buď se mnou, bratříčku, bojím se o tebe
na cestách klikatých, bratříčku, v polobotkách.

Ref: Prší a venku se setmělo,

tato noc nebude krátká,

beránka vlku se zachtělo,

bratříčku, zavřel jsi vrátka?

Bratříčku, nevzlykej, neplýtvej slzami,
nadávky polykej a šetři silami,
nesmíš mi vyčítat, jestliže nedojdeme.

Nauč se písničku, není tak složitá,
opři se, bratříčku, cesta je rozbitá,
budeme klopýtat, zpátky už nemůžeme.

Ref: Prší a venku se setmělo,

tato noc nebude krátká,

beránka vlku se zachtělo,

bratříčku, zavírej vrátka! Zavírej vrátka!

Bijlage 6

Daniel Landa - Bílá Hora

Stav ne nepodobný usínání,
tma je však jiná, než je obvykle.
Přilbice zbytečně tu kdysi horkou hlavu chrání.
Ticho je nápadné a nezvyklé.
Za chvíli zastaví se čas v šarlatové koupeli.
Pozemská cesta má svůj ukrytý cíl.
Ten tvůj byl namalován blýskavou čepelí.
A jen tak se náhle z mlhy vynořil.
Jen tak se náhle z mlhy vynořil.
Tajemná ruka kohosi neviditelného nahoře zhasí
v oboře letohrádku Hvězda svíci žití tvého.
Své milé, pane, nikdy už nepolíbíš čelo.
Pomalou prchá z obalu podstata
a země zpátky přijme tělo.
Ref: Plály, tenkrát oči plály,
když statečné a pyšné vlajky vlály.
Stály, pevně řady stály.
Jenže zimní loutka nerovná se králi.
Do konce zbývá jen pár okamžiků
a z tvého všeho bude zase nic.
Ta bitva připomíná průnik vlků do kurníku.
Ožralí teď z krčem vyjí na měsíc.
Myslíš na to, jak přes tělo kamaráda padáš.
Cizímu meči docela svědčil úprk a tvá nechráněná záda.
Je hloupou tečkou za žitím udatného reka,
že malá díra tě otevírá právě z druhé strany,
než bys čekal. Než bys čekal.
Ref: Plály, tenkrát oči plály,
když statečné a pyšné vlajky vlály.

Stály, pevně řady stály.
Jenže zimní loutka nerovná se králi.
Hráli jste si na armádu, hráli.
Věčné ledy potom rychle tály.
Smáli jste se protivníkům v dáli a pak utíkali...
V té malé, cizí, pitomé zemi,
bez žoldu vypustil jsi duši.
V té zemi bohaté na problémy,
přestalo tvoje srdce bušit.
V zadnici světa, hrdino, zapsal jsi se jménem do
dějin. Konec nadějím. Tvoje jméno rádi tady zapomenem.
Jen Bílá hora zůstane černou Bílou horou. A u nás
navždy vzpomene každý na ta temná mračna nad oborou.
Ref: Plály, tenkrát oči plály,
když statečné a pyšné vlajky vlály.
Stály, pevně řady stály.
Jenže zimní loutka nerovná se králi.
Hráli jste si na armádu, hráli.
Věčné ledy potom rychle tály.
Smáli jste se protivníkům v dáli a pak utíkali...

Bijlage 7

Daniel Landa - Protestsong

S bezmocí otroků, pouta schovává.
Občan svobodný klopí zrak k zemi.
A ještě pálí jizva krvavá.
Oči se otvíraj s obtížemi.
V zajetí předsudků, láska uvadá.
Hledáme rozdílné, namísto sjednocení.
Vlastní tíha zas na nás dopadá.
Je tolik smutných očí v té naší zemi.
Hledajíc protivníka, stavíme barikády.
Viníme ostatní, sami tak čistí.
Co všechno dáme, za naše kamarády?
Kteří to vlastně jsou? Nejsme si jistí.
Ref: Král je klaun a klaun je králem,
pískot nese se znuđeným sálem.
A tak pýcha vládne sama mase, nežijeme.
Přežíváme. Popereme se tu zase.
Ze lva se stal pejsek na řetězu,
slintá, čeká na odměnu od vítězů.
Je všechno v pořádku v tom našem okolí.
Pod teplou peřinou dobře se chrní.
Co bolí druhé, nás přece nebolí.
Tak zbylo z růží už jenom trní.
Ref: Král je klaun a klaun je králem,
pískot nese se znuđeným sálem.
A tak pýcha vládne sama mase, nežijeme.
Přežíváme. Popereme se tu zase.
Ze lva se stal pejsek na řetězu,
slintá, čeká na odměnu od vítězů.